
3 1761 07141430 4

Samlinger

til

den fyenske Herregaard

Elvedgaards Historie

i Anledning af

Secular-Festen paa samme

den 1 Juli 1845,

ved

Vedel Simonsen.

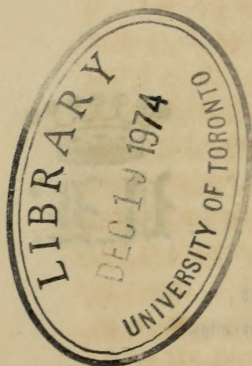
1. hefte

Du lille Plet! hvor Lyset først jeg skued',
hvor Livets Qval og Fryd først ramte mig;
var Du end nok saa ubetydelig,
for Dig min Sjæl dog stedse kjærligt lued',
mod Dig mit Blik med varig Længsel skued',
selv i et Eden vil jeg savne Dig.

Odense 1845.

Trykt i M. C. Hempels Officin.

LIBRARY
DEC 19 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

Forerindring.

At jeg idag gjør Begyndelsen med at udgive Samlingerne til min Fædrenegaards Historie, vil vist Ingen fortænke mig i, naar han erfarer, at det netop idag er hundrede Aar siden bemeldte Gaard kom til at tilhøre min Familie, idet min Farmoder netop den 1 Juli 1745 tiltraadte samme; en Varighed af Besiddelsestid, der vist med Hensyn til „de borgerlige Familier" er et yderst sjeldent Tilfælde, og som endnu derved bliver sjeldnere, at Arvegangsfølgen ingenlunde var collateral, men tvertimod descendental fra Farfader til Fader og fra Fader til Søn og saaledes i det Hele taget blot indbefatter 3 Generationer. Vel kan en saa almindelig og ubetydelig Herregaards Historie just ikke afgive noget væsentligt Udbytte for Nationalhistorien i det Hele; heller ikke har det været mig muligt at opdrive Alt, hvad der kunde gjøre sammes Historie fuldstændig 1); men jeg trøster mig med den Overbeviisning, at jeg i dette Tilfælde, som i alle foregaaende, har gjort min yderste Flid; og da Gaardens ældre Archiv (formodentlig i den svenske Feide 1658-59, siden Rækken af dens Documenter egentlig først fra 1668 tager sin Begyndelse) var ødelagt og forkommet, har jeg, hvad den ældre Tid var angaaende, fra de kjøbenhavnske

1) Og det saameget mindre, som Sognekaldets Documenter først fra 1723 og Herredets først fra 1770 tage deres Begyndelse.

Bibliotheker og Archiver bestræbt mig for at indsamle, saavidt muligt, det Manglende. At jeg ved denne, som ved adskillige foregaaende Leiligheder, har betjent mig af en yngre og i Kjøbenhavn sig opholdende Videnskabsmands Assistance, haaber jeg saameget mindre skal mistydes, som mit svagelige Helbred ikke tillod mig selv at reise til Hovedstaden, for saaledes paa Stedet selv at udskrive og excerpere alle derhen hørende Documenter. Langt duеligere Historieskrivere, end jeg nogensinde tør haabe eller nogensinde har smigret mig med at blive, og det blandt disse endogsaa saadanne, der opholdt sig i Kjøbenhavn selv og altsaa havde umiddelbar Adgang til Kilderne, f. Ex. Suhm, Langebek o. s. v., have dog stedse, og det endogsaa paa flere Maader, betjent sig af fremmed Hjelp ved deres Arbeider; hvor meget snarere maatte dette da ikke for mig være en Nødvendighed, da jeg ved Sygelighed var fængslet til mit eensomme Hjem! Men uagtet jeg naturligviis har betalt denne min Assistent for hans Arbeide og, som jeg haaber, til hans fuldkomne Tilfredshed erstattet ham den paa samme anvendte Tid, kunde det dog end ikke noget Øieblik falde mig ind at fortie eller at fornegte hans umiskjendelige Fortjenester i denne Henseende, og det saameget mindre som han (hvad som muligviis med de andre Historieskriveres Assistenter ikke stedse var Tilfældet) ikke blot har copieret og excerperet, hvad jeg gav ham Anviisning paa, f. Ex. Dipl. Lang., Acta publ., Bosses Registr., Klevenfeldts Saml. o. s. v., men ogsaa gjort mig opmærksom paa mangt et mig hidtil ubekjendt Document og Manuscript, ja! selv paa mangen nyere mig hidtil ubekjendt Afhandling. Og derfor har jeg ogsaa ved enhver Leilighed, saavel hvor hiint som hvor dette var Tilfældet, og saavel i dette som i alle foregaaende Skrifter, ved ethvert saadant Bidrag tilføiet hans Navnechiffer, forat Enhver saaledes kunde vide, hvis — ikke blot Flid, men ogsaa hvis Kundskaber man var Bidraget skyldig; idet jeg naturligviis blot kunde tage Hensyn til Nytten og altsaa maatte være ligegyldig ved, om man tilskrev ham eller mig den Smule Ære, der ved en slig Leilighed var at hente, naar blot Samlingen ved begges Hjelp fik den størst mulige Fuldstændighed, det stod i vor fælleds Evne for Øieblikket at yde den. Thi selv om en Enkelt blandt mine Samtidige endogsaa skulde være saa nøieregnende mod mig at paastaae, at

det paa den Maade mere var Andres end mine egne Samlinger, jeg saaledes udgav i Trykken (en Bebreidelse, ingen Historieskriver i Grunden ganske kan undgaae, skjøndt vel de færreste ville indrømme samme), saa er dog (under den Forudsætning, at disse Samlinger forresten have nogetsomhelst Værd i Efterslægtens Øine) allerede det en Fortjeneste, at have foranlediget samme, at have opsøgt og ordnet, hvad jeg selv til den omhandlede Gjenstands Historie alt forud besad, og at have suppleret disse mine ældre Samlinger med de mig bladviis, uden Orden og stundom efter lang Afbrydelse og mange mellemkommende Arbeider tilstillede Bidrag (der som oftest indløb efterat Alt fra min Haand var fuldskrevet, ja! endogsaa ofte, naar jeg havde opgivet Haabet om Mere, efterat de Ark, hvortil de henhørte, allerede længst vare trykte) — og endelig at have bekostet det Hele ikke blot udgivet, men endogsaa uden Betaling blandt Videnskabsyndere fordeelt; en, som jeg tør antage, mere end tilstrækkelig Grund til at godtgjøre, at de uden min Hjelp først efter Decennier, ja! maaskee endogsaa aldrig vare blevne det videnskabelige Publikum meddeelte. Og i hvor liden min Fortjeneste endogsaa ved disse Samlinger turde være, saa vilde jeg dog af Hjertet ønske, at Enhver maatte kunne trøste sig med Bevidstheden om en saa redelig, saa uegennyttig og saa utrættelig Flid i slige Anliggender som den, jeg ved disse Samlingers Udgave, som jeg haaber, har havt Leilighed til at udvise. Desuagtet negter jeg dog ingenlunde, at der mangler dem saare Meget i at være fuldstændige; men de have jo heller ikke tilegnet sig andet Navn end „Bidrag og Samlinger," altsaa Materialier til Udarbeidelsen af en, maaskee netop ved deres Hjelp saameget lettere, fuldstændig Historie i Fremtiden; og et saa beskedent Navn som det ovennævnte tør vel i alle Tilfælde fortjene dem den overbærende Dom, de hidtil hos de fleste Samtidige have fundet og vel ogsaa med et Slags Grund af Fremtiden tør forvente.

Elvedgaard, den 1 Juli 1845.

Vedel Simonsen.

Det Herred i Fyen, hvori Elvedgaard er beliggende, nemlig Skouby Herred, har jeg allerede i min Rugaards Lehns Historie udforligen omtalt; hvad derimod Veflinge Sogn, som Gaardens nærmeste Omegn, er angaaende, da fortjener med Hensyn til sammes gamle Beskaffenhed i Særdeleshed (ligesom om Herredet i Almindelighed) dets fordums større Vandrighed og Skovrighed fortrinligviis at bemærkes.

Hvad saaledes det Første er angaaende, da er det vel problematisk, om Stranden nogensinde har strakt sig hertil, nemlig ind over den saakaldte Vierne Mose [1]) og derved over alle de til samme stødende mindre Moser og Enge. Ligeledes ere mig vel ikke flere Kilder her i Sognet bekjendte end den, der findes nedenfor Vædelees Ravnebanke og som bestandig opvælder, som var den i Kog, samt de 2 (snarere Sumpe eller Spie- og Sievands Pytter end egentlige Kilder) paa Veflinge Mark, hvorfra Vigerslefaa og de Aaer ved Elvedgaard, hvorfra Haarslefaa (i det Mindste tildeels) har

---

[1]) Skjøndt der til de andre Sandsynlighedsbeviser for denne Mening, der i Rugaard 1 Pag. 15 ere anførte, endnu kan tilføies den, at man flere Gange, ja! endogsaa iaar, ved at skære Tørv i samme, er bleven overrasket ved paa Bunden af Graven, hvor Tørvemassen ophørte, at støde paa et heelt Lag Tang og en overordentlig Mængde Strandskaller o.s.v.

sin Oprindelse[1]; men at der tilforn baade maae have været flere Kilder og, som en Følge deraf, flere Bækløb end de nærværende, og disse ligeledes den Tid været større og stærkere end nu, skjønnes tilstrækkeligt af de flere, nu formedelst Vandmangel nedlagte, Møller. Saaledes skal der nemlig have været en Vandmølle ved Sasserød (eller egentlig, som Andre sige, Rugaards Mølle skal tilforn have staaet ved Sasserød), nemlig paa Peder Nielsens Grund, hvor endnu kjendes Stedet, hvor Bagvandet havde sit Udløb. Fremdeles har der ligget den saakaldte Pirrekrogsmølle paa Erik Skaderøds Grund i Lundemarken, hvor samme støder op til Knud Anker og Fuglebjerglund; denne Mølle har havt sit Vandstade eller Mølledam i en sid Eng paa Fuglebjerglunds Grund og denne igjen sit Tilløb saavel fra Mørkeböge som fra Ventelykke, hvor altsaa ogsaa dens Kilder den Tid maae have været. Paa Stedet selv, hvor Møllen har ligget, ere endnu adskillige Blommetræer, stivede Eske og Pile, ligesom ogsaa Spor til Dæmninger, Kampesteens Brolægning o. s. v. Fremdeles har der ogsaa været en Mølle ved Hoved, som dreves ved det Vand, der kom fra Pirrekrogsmøllen og gik igjennem Erik Skaderøds, Gravergaardens, Per Henriksens, Povel Ladebølles og Rasmus Vævers Marker gjennem en Eng, som kaldtes Abrahams Ringel, og under en Bro, som kaldtes Abrahams Bro, og derfra, efterat have forenet sig med det Vand, der kom fra Elved, under den saakaldte Vester-

---

1) Endelig var der endnu i gamle Dage en Kilde ved Gaarden selv, hvoraf den tilstødende Mark saavel da som nu bar Navn af Thelildemarken, og denne var endnu saa vandrig efter en ved samme 1789 foretagen Reparation, at alt Gaardens Driklevand fra samme kunde hentes; men den er siden den Tid styrtet sammen og har allerede i en lang Række af Aar aldeles ophørt at flyde.

bro til Hoved, hvorfra det igjen fortsatte sit Løb til Haarslef, Aagaards Mølle etc. Denne Mølle i Hoved, der laa, hvor Hans Peter Svendsen boer, og hvorforbi den Tid den gjennem Flæsberiis løbende Vei fra Veflinge til Haarslef gik, blev omsider ødelagt i den saakaldte svenske Feide og siden den Tid ikke mere dreven; hvorimod den (skjøndt, som det synes, først) 1737 blev nedflyttet til Elvedgaard ved det saakaldte Nye Mølledam (der dog bar Navn af „ny," fordi her ved Gaarden, nemlig ved det saakaldte Gamle Mølledam, allerede forud havde ligget en Mølle, som dreves ved Vandafløbet fra Gaardens Grave, hvis Plads endnu paavises, og hvor der ogsaa har været fundet Knagger af Møllehjul etc.), hvor den havde sit Tilløb fra Gardammet og dette igjen fra Mosen ved Vierne, Rødmosegaard o. s. v., men hvor der dog allerede i ældre Dage saameget vissere havde været Mølle, eftersom det i et Document af 1520 hedder, at der allerede da (nemlig i Sophie Ruds Tid) ikke blot var een, men saagar „2 Vandmøller for Gaarden;" hvilket jeg ikke anderledes veed at forklare mig, end at den ene af samme maa have ligget ved Gamle og den anden ved Ny Mølledam (thi ellers kunde det ikke vel hedde: for Gaarden), hvilket saaledes viser, i hvor overordentlig en Grad Vandløbet her ved Gaarden har aftaget, siden her 1520 kunde være 2 Møller og 1658 slet ingen; thi Forsøget at flytte Møllen fra Hoved til Elved 1737 var kun et Projectmagerforsøg og mislykkedes derfor ogsaa aldeles. En Michel Jensen Snedker eller, som han ogsaa siden kaldtes, Michel Møller var nemlig som Tjener kommen hertil med det saakaldte Norske Herskab eller Brugmænnerne (1719). Han var en Tusindkunstner og Herskabets Factotum: han anlagde først Teglværket og siden Møllen, havde Teglværket først som Teglmester under Opsigt,

siden tilligemed Forvalter Braadt i Forpagtning og Møllen (hvor Forvalter Braadt ogsaa havde anlagt et Malthuus) i Fæste. Denne Michel Møller var forresten en høist curieus og opfinderisk Mand: han anlagde ikke alene en Enebærplantage og en Kaninholm her ved Gaarden; men man fortæller ogsaa om ham, at da hans ene Mølleſteen engang sprang itu, og han ikke evnede at kjøbe sig en ny, tilhug han en simpel Kampesteen, der i mange Aar maatte gjøre Møllesteens Tjeneste. Ogsaa opfandt han et nyt Slags Tærningspil, der endnu opbevares og er bekjendt under Navn af Fatter Michels Gaasespil, og levede forresten som alle Projectmagere i et stedsevarende Haab om bedre Tider, saa at han, naar Folk i October Maaned begyndte at klage sig over Kulden, stedse trøstede dem med, at vi, min Sandten! nok fik en lille Eftersommer endnu, hvilken „Fatter Michels Eftersommer" endnu her paa Egnen er et almindeligt Ordsprog. Imidlertid led han som Møller allerede strax fra Begyndelsen, som man let kan tænke sig, af Vandmangel og ledede derfor med stor Møie og ikke mindre Bekostning det Vand, som før havde tjent til Pirrekrogsmøllens Drift, ved dybe Kanaler, som endnu ere kjendelige, og som man efter Anlæggerens Navn kaldte Mikkel Møllers Pysgange, fra Abrahams Ringel langs Thekildemarkens sydlige Grændse og tversigjennem Kalvehaugen ind til sin Mølle for saaledes at forøge dens stedse aftagende Vand; og dog blev Vandtilløbet tilsidst saa ringe, at man sagde, „at Elvedmølle ikke kunde male, før Gravergaardens Puus (ɔ: Moddingsted) løb over," og at man ofte maatte behjelpe sig med at øse Vandet tilbage over Hjulene igjen for saaledes at kunne bruge det paany. Saaledes gik da omsider den Elved Mølle omtrent 1780, eller 43 Aar efter dens Anlæg, istaae; Mølleren selv blev 1787 Lem i Vef-

linge Hospital, men Møllens Bygning saavelsom Malthuset bleve endnu adskillige Aar staaende, og endnu ere Møllestenene tilstede, og der staae endnu nogle gamle Æbletræer som Levninger af Møllerens Hauge. Forresten hører det paa en vis Maade til vore Dages Mærkværdigheder, at da Møllen saaledes 1780 gik istaae af den naturlige Grund, fordi den formedelst Mangel paa Vand ikke kunde gaae mere, og mine Forældre 1787 søgte om Tilladelse til at opbygge en Veirmølle i den saaledes nedlagte Vandmølles Sted, blev dette dem aldeles afslaaet, uagtet jeg siden opdagede, at denne Tilladelse allerede 1736 havde været en af Gaardens forhenværende Eiere forundt, og vi endnu indtil denne Dag svare Mølleskyld. Dog — vi vende fra den nedlagte Mølle igjen tilbage til de udtørrede Bække; og er saaledes nu af disse Sognets i det Foregaaende omtalte forskjellige Bækløb det saakaldte Pirrekrogsløb paa Sognets østlige Side aldeles ophørt; det paa Sognets vestlige Side, der forsynede Gardammet og Gaardens Grave, er blot til efter Sneens Smeltning om Foraaret; det paa den nordlige Side af Sognet i den Grad aftaget, at de 2 ved samme anlagte Møller, nemlig Hovedś og Elvedś, allerede i forrige Aarhundrede ere nedlagte; og det paa den sydlige Side af Sognet i den Grad forringet, at den ene af dets Møller, nemlig Rugaardś, 1822 har maattet oprette Hestemølle og 1827 Veirmølle, og den anden eller Skovmøllen ligeledes, efter i nogle Aar at have fristet sin Existents som Vandmølle ved kostbare Vandledninger og Kanalgravninger, omsider 1843 har maattet oprette Veirmølle. Af dette større Vandtilløb, der saaledes i gamle fremfor i nærværende Dage har existeret, var det naturligviis atter en Følge, at mangen Dal, som nu kun er

Eng og Mose [1]), den Tid var Sø; hvilket især synes at have været Tilfældet med den store saakaldte Viernemose mellem Hoved, Esterbølle, Hemmerslef og Maderup, hvoraf Særslef uden Tvivl har Navn, og som i Rugaard 1 Pag. 15 er udførligt beskreven. En fordums Vandrighed her paa Egnen, om hvilken man ret kan gjøre sig en sandselig Forestilling ved at befare den paa en Aften, hvor Engene dunste eller, som man hertillands kalder det, „Maene ryge," og da at forestille sig disse hvidgraae Dunster som det, de virkelig ligne, nemlig Vand; thi da disse Dunster blot ruge over de laveste Partier af Landet, dem de saaledes paa en vis Maade sætte under Vand og derved tilbageføre i deres oprindelige Tilstand, saa vil man ogsaa først derved kunne gjøre sig et fuldkomment Begreb om Vandenes fordums Omfang og Størrelse og deres saavel indbyrdes Forbindelse som udvortes Sammenhæng med Havet; da det ligesom er Vandets Elementaraander, der atter fremstige af Jordens Skjød forat vise os et Skyggebillede af deres gamle Almagt og Vælde.

---

[1]) Man tør vel overhovedet antage, at Alt, hvad der endnu kaldes Moser, i gamle Dage var Søer og rimeligviis havde deres Navn af **Mo** — eller **Mos** — **Sær** ɔ: mørkebrune Søer, fordi Mosevandet stedse ved denne Farve fremfor dem, der have Leer- eller Sandgrund, udmærke sig; ligesom det vel ogsaa er sandsynligt, at Engene havde deres Navn af, at de vare de fladbundede Søevringer (**ángr**), som først bleve tørre eller udtørredes længe før den egentlige og dybbundede Mose, hvis Forgreninger de sædvanligviis udgjorde.

Af Skove har der ligeledes her i Sognet været langt flere og langt betydeligere end nu, hvilket ikke alene sees af de mange i Moserne opgravne Træstammer (hvoraf mange ere knækkede midt over, som af en heftig Storm, og derhos ligge i de forskjelligste og hinanden modsatte Directioner, f. Ex. i Kongslefmosen paa Rugaards Grund de fleste fra Syd til Nord (ↄ: Toppen i Nord og Roden i Syd), og i Braadtemosen ved Rugaard de fleste fra Nord til Syd (ↄ: Toppen i Syd og Roden i Nord); paa sidstnævnte Sted er ogsaa opgravet Birke, ligesom i Rodmosedam mellem Gravergaarden og Elved[1]) og i flere Moser ved Rugaard en overordentlig Mængde Fyr[2]); men man fortæller desuden ogsaa, at Skovpartierne ved Skovmøllen, Vædele, Væde og Teuringbanke (paa hvilket sidste Sted der, endnu før det kongl. Gods blev solgt, skal have været svære Skove) i gamle Dage vare en sammenhængende Skov, der den Tid ogsaa hængte sammen med den store Morudskov, som mod Norden ogsaa stod i Forbindelse med Fuglebjerglund og Kjøbeskov (saa at man fra Skovmøllen til Fuglebjerglund kunde gaae i saa tæt Skov, at man aldrig beskinnedes af Solen), og som mod Vesten atter hængte sammen med Rugaards Skove (ved Mørkeboge, som endnu 1771 fik dette sit Navn af sin tykke og mørke Skov, hvoraf der nu paa Opfredningen nær er intet Mere tilbage), saa at denne Skov mod Vesten udstrakte sig sydlig indtil Padesø og nordlig indtil Hindevad; og skal Skoven mellem disse to Steder og Rugaard endogsaa

---

[1]) Og endmere i den netop deraf saakaldte Birkemose ved Nellerød; ligesom ogsaa en Mose i Sønderſø Sogn bærer samme Navn.

[2]) Hvilket ogsaa er Tilfældet i de paagrændsende Haarslefs og Vigerslefs Sogne, og det saavel med Hensyn til Birk som til Fyr.

i hine Dage have været saa tyk, at man ifolge Almuens Udtryk kunde gaae fra Trætop til anden uden at sætte Fod til Jorden.[1]) Ogsaa omkring Elved, altsaa i Sognets nordlige Ende, have Skovene, skjondt maaskee vel i en sildigere Periode, strakt sig langt videre end nu. Den saakaldte Dyrehauge, der bestod af en sammenhængende Skov ligefra Gaarden over Thekilde og Dyrehaugmarken og op imod Hedeboerne og Hindevad til (saa at endnu 1718 Graverhuset, som nu ligger ½ Fjerdingvei sydlig for samme, kaldes et Boel „i" Elvedskov), er nu for mere end 100 Aar siden (da disse Marker og især den sidstnævnte af samme endnu vare fulde af Stubber, hvorimod de nu paa et lille Hoved Skov nær ere Ploieland) fast ganske forsvunden, og det Samme er ligeledes Tilfældet med en Østen for samme beliggende Skov, der nu hedder Rodemarken, fordi den i gamle Dage, paa den lille Levning nær, der udgjor Peder Henriksens Skov, aldeles er oprydet og til Ploieland forvandlet. Da nu disse Elvedgaards fordums Skove saaledes i gamle Dage paa Grund af deres foromtalte Udstrækning nodvendigviis paa flere Steder (blandt Andet ved en Ungskov mellem Gravergaarden og Hindevad, der formedelst sin fast uigjennemtrængelige Tætheds Skyld kaldtes Hundeklemmen) maae have

---

1) Dette var nemlig den saakaldte Kongens Skov eller Fælledsskoven mellem Padeso, Hindevad og Skovsgaarde, der ifolge Jens. Prov. Lex., efterat Skoven for Mandsminde var afdreven, og det Hele i en saare lang Række af Aar var dyrket som Ager og Eng, dog lige til den nyeste Matrikel blot stod for 2 Tdr. Hartkorn (rettere 1—6—1—2), uagtet den udgjorde omtrent 300 (eller fra 2 til 300) Tdr. Land Ager og Eng; og som ifolge Cataloget under det ovenomskrevne Navn og med det ovenanforte Hartkorn blev solgt paa den kongl. Auction 1764 til Fæsteren for 2500 Rdl.

staaet i Forbindelse med Rugaards og Moruds forhen omtalte Skove, saa har der i Grunden den Tid intet Mere af det hele Sogn været aldeles friet for Skov end i det nordvestlige Hjørne de Vesten for Elved og Østen for Vierne beliggende Moser, og i det nordostlige den Sonden for Veflinge beliggende Hede, som strakte sig tversigjennem Sognet; og selv paa disse Partier synes de i hine opgravne Træer og paa denne tilbageblevne Lyng at godtgjøre, at maaskee ogsaa disse endnu længere tilbage i Tiden i det Mindste tildeels have været skovbevoxne. Imidlertid ere alle Sognets nuværende Skove uden Tvivl nyere Tiders Værk; thi de ere samtlige (med enkelte undtagelsesviis indblandede Ege ɔc.) blot Bogeskove, hvorimod Moserne udvise, at de i gamle Dage vare Birk, Fyr og Eeg; en Forandring i Skovproductionen, man uden Tvivl først tor tilskrive en med Christendommens Indførelse samtidig Tidsalder og det ved Agerbrugets i Anledning af Christendommen forøgede Udbredelse lidt efter lidt formildede Clima (see videre herom mine Tillæg til Rug. 1, 1).

Vil man overhovedet danne sig et nogenlunde rigtigt Begreb om de ældste Tider og Skovenes, Lyngens og Vandenes daværende indbyrdes Forhold til hinanden, da bør man vistnok først, — og det uden at lade sig forvirre af dets nærværende Beskaffenhed, — tage Hensyn paa, hvorledes Terrainet rimeligviis oprindelig var beskaffent, og hvilke Følger denne Beskaffenhed nødvendigviis maatte føre med sig, og dernæst paa de dets forskjellige Egne og Steder lidt efter lidt tildeelte Navne. Og da vil man saaledes finde, at Veflinge Sogns Terrain falder af eller inclinerer mod Nord og derhos (hvad ligesom hiint Bæklobene udvise) saavel i den sydlige som tildeels i den nordlige Ende mod Østen.

Sognet er saaledes af Naturen, ligesom endnu i vore Dage i borgerlig Henseende, inddeelt i tvende Dele (nuværende Skoledistrikter og Sognefogderier), nemlig Ovensognet eller Hoilandet mod Syd og Nedensognet eller Lavlandet mod Nord. Den sydlige Deel af Sognet begynder nemlig med et hoitliggende og af Bække til alle 3 Sider omgivet Landstrog, der formodentlig paa Grund af de overblevne Navne Væde, Vædelee, Vædeheed, Vædehule o. s. v. i gamle Dage maa have hedt Væde. Da dette Navn imidlertid paa Grund af dets hoie Beliggenhed ingenlunde kan hidrore fra dets fugtige Beskaffenhed (f. Ex. af Vad, Væd, Vód o. s. v.), saa maa det formodentlig snarere være det gamle vidr, der paa Engelsk udtales Vód og i vort nuværende Sprog Ved og ikke blot betegner Træ, men ogsaa Skov i Almindelighed; eller maaskee snarere hidrore fra det beslægtede Veidi ɔ: Jagtegnen og er saaledes i ethvert Tilfælde Sognets oprindelige Skovegn, hvorfor ogsaa den derved liggende Molle endnu kaldes Skovmollen, og enkelte Navne paa dets nordlige Grændse (f. Ex. Ilverod, Sasserod, Rugaard o. s. v.) endnu noksom bære Vidne om en tidligere Skovoprydning paa samme. Derpaa kommer man til en Dal, der omgiver hiint Landskab mod Vesten, Norden og Osten, og som dannes af en fra Vesten til Osten lobende Strom, der udgjor Hovedgrenen af den bekjendte Stavisaa og ledsages af mange Enge, hvis Beskaffenhed endnu vedligeholder sig i Navne som Torring og Tevring. Hiinsides denne Strom kommer man mere mod Nord til et Belte af Banker og Dale, hvis gamle Beskaffenhed endnu har vedligeholdt sig i Navne som Dyrebjerg, Bogebjerg, Hoibjerg, Steileberg, Fuglebjerg og Bankkors eller Bankgaard; og at ogsaa disse i gamle Dage, endskjondt kun tildeels, have været skovbevoxne, tilkjendegive Navne som

Kroglund, Jægerslund, Hoibjerglund, Mørkeboge, Fuglebjerglund, Kjøbeskov, Kjøbeskovslund og Skaderød (der tilhobe kun tilkjendegive enkelte Skovpartier eller særskilte fra Hovedskoven afsondrede Lunde). Derpaa kommer man mere mod Nord til et Belte af Hedeland, der røber sin fordums Beskaffenhed ved Navne som Hedeboerne, Hedegaardene og Veslingeheed, og mellem begge de førstnævnte dernæst Grav- eller Gravergaarden, der vistnok (da ingen Grave eller Grøfter have foranlediget samme) maa have sit Navn af **Gravidr** ɔ: den krybende Piil, der maaskee her betegner Lyngen, hvis det ikke hidrører fra **Gra — dyr** eller **Gra — vargr** ɔ: Ulven, som man ogsaa finder Spor til i Ulvegravsmosen Vesten i Veslinge Kattebjergs eller Sandvaads Mark (see 1688), og som egentlig boede paa Hederne og derfor selv kaldtes **Heidingi** ɔ: Hedebeboer eller Hedning. Norden for dette Belte gjennemskæres atter Sognet af 2 Bække, hvoraf den ene begynder Østen for Veslinge og danner Vigerslefaa, som falder mod Østen i Stavisaaen, og den anden begynder Sønden og Østen for Elved og falder mod Norden i Haarslefaa. Mellem begge disse Aaers Udspring og langs med sammes Løb ere ikke blot Enge, men ogsaa Moser, nemlig Østen for Veslinge og mellem Hoved og Elved; og endelig sluttes det Hele af en Kjæde af Moser saavel i Nordost (nemlig de Veslinge Moser) som især mod Nordvest og Norden (nemlig Tronemose, Hedebomose, Rødmose, Gardam og endelig den store og vidtudstrakte Viernemose. Det kan saaledes neppe være Tvivl underkastet, at jo det sydligste Landskab eller den øverste Deel af Ovensognet i gamle Dage har været ganske bevoxet med Skov, det andet kun tildeels været beklædt med enkelte Lunde, det tredie have udgjort en aaben Hede og

det fjerde mod Nord eller Undersognets Moseparti for største Deel i gamle Dage aldeles staaet under Vand.

Bliver Talen nu om dets første Bebyggelse, da maa man i disse udstrakte Skovpartier (saameget mere som Moserne udvise, at de i gamle Dage bestode af Fyr, Birk og [Vinter-] Eeg) ingenlunde forundre sig over, at der findes Spor til, at de have været beboede af forskjellige Arter vilde Dyr, som længst herfra Danmark ere udvandrede til koldere Egne, og at jeg saaledes af sammes opgravne Reliqvier baade eier Uroxehorn fra Tevring og Elsdyrstakker fra Viernemose, ligesom jeg ogsaa saavel af Heden som af det om Gravergaarden og Veflinge Ulvegravsmose Anførte maa slutte, at ogsaa Ulvene i sin Tid her paa Egnen have huset, saasom disse og lignende Dyrearter formodentlig først udvandrede, som de med dem beslægtede vintergrønne Skove, hvori de blot til enhver Tid om Aaret kunde finde Læ og Næring, forsvandt forat give Plads for den nærværende Skovvegetation af de om Vinteren bladløse (Sommerege og) Bøge.

Ligeledes har man ogsaa al Grund til at formode, at i hine Dage blot den sydligste og høistbeliggende Deel af Sognet af Mennesker var beboet og derfor, da den var tildækket med Skove, kun i en yderst sparsom Grad, nemlig blot af dem, hvis Næringskilde Skoven kunde afgive, saasom Jægere, Vedhuggere og Kulsviere. Og dette finde vi ogsaa ved Stedernes Navne paa det Fuldkomneste stadfæstet, idet Navnet Væde og Vædelee (qvasi Veidi-legi) tyder hen paa Veidi-madr eller Jægeren og Sasse-rud paa Sagskeri eller Saugskæreren og Vedhuggeren (hvilken sidste Betydning endogsaa kan ligge i Navnet Væde selv, da vida betyder at fælde Træ eller at skove), ligesom Navnet Kyllenberg, det jeg formedelst dets Almindelighed her paa Egnen (nemlig 1 ved

Værde, 1 ved Rugaard og 1 i Bissenberg Sogn, hvor der tillige findes et Koleberg) endogsaa drister mig til at udlede af Kola-byrg eller den tildækkede Kulmile ɔ: en opstablet Dynge af Ved eller Brænde, der tildækkes med Græstorv og antændes for saaledes ved en langsom og dæmpet Ild at forkulles.[1]) Dette Kyllenberg ved Værde er i alle Tilfælde et høist mærkeligt Sted, hvad enten man saa vil antage det for en hedensk Gravhoi eller for en Kulmileindretning eller for en Mas- og Smelteovn (ɔ: uden Tvivl den saakaldte hiödn-ofn eller Iijn ovn[2]) for det der paa Egnen almindelige Myrejern, eller endelig for en Ovn til at koge Tjære af Naaletræerne, hvilket skete ved i den Grad at ophede de i Ovnen indsamlede Naaletræers Rodder, indtil de udsvedede denne deres Saft eller flydende Harpix, som vi nu kalde Tjære. Paa lille Vædelees Grund var nemlig for omtrent 30 Aar siden en stor Hoi paa en Banke, Kyllenberg kaldet, som i ældre Tider var bevoxet med Skov; og for denne Hoi blev afgravet og dens Stene benyttede, var der i samme som en Steenstue af glatte Stene og ligeledes en Trappeindgang af lignende Stene, hvilket er saameget mærkeligere, som netop

---

[1]) Noget, som i gamle Dage var høist almindeligt her i Landet, saa at endnu en Kirkeby har Navn af Brendekil (i gamle Dage Brendekul), fordi man her fortrinligviis paa Grund af Skovenes Overflødighed drev Kulsvieriet; A. B. 1 Pag. 219; Atl. 6 Pag. 541.

[2]) **Hiadn** og **Hiödn** betyder nemlig i det gamle Sprog Smeltning (hvoraf vi endnu have en Levning i Hjadsk og Jadsk, som bruges om det Sole, den af Teen smeltende Snee og den af Regnen blødgjorte eller oploste Jord frembringer). Ligesom det vel ogsaa var muligt, at det tydske „Hütte“ i Bemærkelsen af Smelteovn kunde have en lignende Oprindelse, og begge Ord muligviis igjen nedstamme fra **Heita** ɔ: Hede.

paa samme Egn, nemlig ved Sasserud, Gaardmanden Per Nielsen ved Pløining paa sin Mark 1842 i Siden af en Banke opdagede et Slags muret underjordisk Kjælder; og ved at undersøge den nøiere forat benytte sig af Stenene, fandt han, at det var en, tildeels af overordentlig tykke, store og svære Muursteene fuldkommen indrettet Ovn paa 4 à 5 Al. Længde og Brede og fuldkommen som en Teglovn indrettet. Da der imidlertid hverken har været Teglovn eller Grund til paa dette Sted at anlægge en saadan, beklager jeg saameget mere, at jeg ikke blev underrettet om dens Opdagelse, forinden den allerede aldeles var demoleret. Forresten er det ogsaa paa denne Egn, hvor Sognets fleste og mærkeligste Gravhøie og hedenske Steensætninger findes; thi foruden det allerede omtalte Kyllenberg paa lille Vædelees Grund samt 2 andre, men mindre Høie i Nærheden af samme, som nu ogsaa ere ødelagte, og hvor der brændte Lys om Natten paa den ene, fandtes der ogsaa paa Væde Grund i Søren Rasmussens Bodilsmark en hedensk Gravhøi; og der skal i gamle Dage have været holdt Ting og Rettergang ved Sasserød By, hvor endnu paa Peder Hansens og Hans Jensens Grund findes en Banke mod Tevring eller Veslinge til, der af denne Grund kaldes Dommersædet, og en anden paa hiin Side Tevring, hvor Skolen nu ligger, der kaldes Steilebjerg (hvis Navn dog vistnok har en langt yngre Oprindelse), fordi de hist dømte Forbrydere her bleve henrettede og saaledes ved Landeveien til en desto almindeligere Skræk, ifølge Sagnet, lagte paa Steile. Andre sige derimod, at Dommersædet er et Slag (ɔ: en Fordybning) ved en Banke paa Anders Pedersens Grund i det tæt ved, men paa hiin Side Bækken, beliggende Tevring og kaldes egentlig Dommeralle (maaskee **Dóma-ráds-lag?**). Det næste Land-

belte mod Nord har ligeledes sine hedenske Grave og Steensætninger at fremvise; saaledes er der et Sted mellem Tro- eller Tronemose (i hvilken der findes Spor til en Dæmning) og Troldal, der bærer det mærkelige Navn Ertebjerg (maaskee Herthasbjerg), og ved hvilket de saakaldte Steensæt ɔ: 2 à 3 Steensætninger eller hedenske Begravelsessteder ɔ: steensatte Gravsteder findes. Ved Tevring var der foruden det foromtalte Dommeralle endnu paa Anders Pedersens Grund og i Nærheden af Gaarden en lille Høi med Stene paa, og paa den anden Tevringgaards Grund var der paa Tevring Banke endnu en langt anseeligere Høi; men begge ere nu ødelagte. Dog er der endnu af den Sidstnævntes fordums Jordvold noget Lidet tilbage. I Morudskov vare der 5 slige Høie, og hvor Peder Kjøbeskov boer, har der endogsaa været en Samling af lignende Høie. Det er forresten mærkeligt, at det saaledes blot er i den sydlige eller høistbeliggende Deel af Sognet, at der, saavidt jeg veed, ere fundne hedenske Gravhøie og Steenkister; desuagtet maa dog ogsaa den nordlige Deel af Sognet, sin Vandrighed og Sidhed uagtet, i de hedenske Tider, — skjøndt formodentlig i en langt sildigere Periode, — have været beboet eller i det Mindste af Hedninger været gjennemstreifet og oversvømmet; thi findes der endogsaa ingen Gravhøie eller Steenkister mere, saa er det dog vist, at der af andre Oldsager, saasom Steen- og Broncevaaben, er opgravet en ikke ubetydelig Mængde saavel i den sydlige som i den nordlige Deel af Sognet. Saaledes er der f. Ex. ikke blot paa Rugaard en Samling af Oldsager, som der paa Egnen (og altsaa i Sognets sydligste Deel) ere opgravne (saasom Steen-Kiler, Knive, Øxer, Hamre o. s. v.); men der ere ogsaa fundne Pilespidser af Flint ved Hedegaarden, Steenkolver, Steen-

knive, Kobberspænder, Kobbercelter (ikke mindre end 3) ved Veslinge, 1 Kobberfibula paa Fladningen, flere Leerurner, som havde flade Sandsteenslaag (ja! endog ifølge Sagnet en Glasurne), Thorskiler, Spydsblade, Flintflækker, halvmaaneformige Flintstykker, Kolver, Knive, Slyngesteen, Spindesteen og Kobberøxer paa Elvedmark, ligesom Thorskiler ved Vierne; og det vilde vel være altfor dristigt at antage, at disse Oldsager, som i den nordlige Deel af Sognet ere forefundne, skulde hidrøre fra Folk, der enten om Vinteren paa Isen eller om Sommeren paa Baade vare omkomne i de udstrakte Vande, der rimeligviis den Tid tildækkede Egnen, naar derimod det Første heelt vel med det i Viernemose opgravne Elsdyr kunde tænkes at have været Tilfældet. Forresten er det at lægge Mærke til, at vore Forfædre i Almindelighed vel neppe beboede den egentlige Skov, men derimod blot benyttede sig af samme til deres Næring og forresten gjorde den til et Forviisningssted for deres Fredløse, dem Samfundet i det Mindre ligesaavel havde som Samfundet i det Større; ligesom den, der vidste sig i en eller anden Brøde skyldig, vel heller ikke sjelden unddrog sig den fortjente Straf ved „at undløbe til Skoven." Og da vore Fædre derhos allevegne, selv paa de frie og aabne Pladser, de formodentlig selv beboede, vare omgivne af Skove, saa ansaaes ogsaa Skoven, formodentlig fordi den allevegne begrændsede Horizonten, saavel for Egnens som for Landets yderste Grændse; og derfor hed det ogsaa om Solens Nedgang blandt Beboerne af det indre Land: Sol gengr ad vidar ɔ: Solen gaaer ned bag Skoven, ligesom Strandegnens Beboere derimod ved denne Leilighed sagde: Sol gengr i Æginn ɔ: Solen gaaer ned i Havet. Da enhver Klan eller Stamme nemlig i de ældste Dage udgjorde en sluttet Kreds

eller et concentreret Samfund, der ansaae Alt, hvad der var udenfor samme, som fremmed, ja! vel endogsaa som oftest som fjendtligt, saa fik ogsaa det Landskab, der udgjorde Grændsen for deres sluttede Samfund eller Peripherien om deres concentrerede Kreds, en fremmed og som oftest fjendtlig Anseelse; og enhver Forviisning af deres Samfundskreds maatte naturligviis blive en Udstødelse til Kredsens yderste Grændse og altsaa i dette Tilfælde til den dem paa alle Sider omgivende Skov. Desaarsag boede der paa denne yderste Skovgrændse, som det synes, ingen Andre end for en kort Tid (Jægere) Brændehuggere (og Kulsviere) og, som sagt, de Landsforviste eller de, som Landets Beboere havde udstødt af deres Samfund for stedse; hvorfor ogsaa saavel hine som disse kaldtes Skógar-madr, men Skogr og Skogr-gang dog egentlig betegnede Landflygtighed og forsaavidt det Samme som Utland, et Ord, hvis sørgelige Betydning Middelalderens Skribenter ret vel udtrykte ved at oversætte det ved Elænd og Elændighed. Forresten elskede vore Forfædre, som sagt, ikke Opholdet i Skovene videre, end at de der (maaskee ofte med Fare for Overfald af vilde Dyr eller landsforviste Skovrøvere) vel ofte søgte deres Næring; og skjøndt de vel havde deres Templer i Lundene og altsaa ogsaa beboede det mellem de hist og her adspredte Lunde beliggende aabne Land, saa søgte de dog (hvad som endogsaa skjønnes af Ossian) for det Meste deres Boliger paa den aldeles frie og aabne Egn, fordi det der var heid (ɔ: apricum) eller fri Luft og aaben Himmel, altsaa den netop af dette Ord saakaldte Heide (eller Hede), og ønskede som oftest ogsaa der at begraves. Og da denne Hede derhos ogsaa var Ulvenes oprindelige Bolig (som derfor ogsaa kaldtes Heidingi), saa gav dette maaskee endogsaa først Odinianerne

og siden de senere Christne Anledning til ikke blot at kalde dem Hedninger (thi Derivationen af Ethnicus er vel altfor tvungen), men ogsaa at ligne dem ved Ulvene og deres Boliger ved Ulvegrave, hvoraf siden det bekjendte Varg i Veom har sin Oprindelse, fordi de ansaae deres eget Land for indfredet og helliget og et Indbrud i samme for en Udaad, hvortil blot vanhellige Hedninger eller Ulve kunde fordriste sig. Dog — hvad enten de i den nordlige Deel af Sognet eller det saakaldte Nedensogn forefundne Oldsager nu turde hidrøre fra hedensk Beboelse eller fra Hedningernes Indfald i denne maaskee først af Christne beboede Egn, saa er dog Saameget vist, at den paa Grund af sin naturlige Beskaffenhed eller sin større Vandrighed og sidere Beliggenhed langt sildigere maatte været bleven beboet end den sydligere og høiere beliggende, da hiin nordlige Deel i ældre Dage for det Meste bestod af Søer, Vandstader, Moser og Enge, som vistnok først lidt efter lidt, og tildeels endog først i høist sildige Tider, udtørredes, saa at Moserne ved Høved først 1396 begyndte at blive tørre; Vandrigdommen ved Elved endnu 1520 var saa stor, at der dreves 2 Vandmøller ved Gaarden; den saakaldte Viernemose endnu 1688 var et sandt Uføre, hvor hverken Mennesker eller Qvæg kunde bunde; og Gardamsmosen endnu 1750 var saa ufremkommelig en Sump, at Folk, der forvildede sig ud i samme, ofte sank i til Armhullerne og bleve hængende i Dyndet[1]).

[1]) Ja! hvor vandrig endnu Grunden her paa Egnen, og det selv paa dens høiere Steder, maa være, skjøndt dens Overflade nu længst er et aldeles tørt og frugtbart Agerland, skjønnes endogsaa deraf, at vi ved i Aaret 1828 at kaste Gruus i en tæt ved Gaarden beliggende Banke, stødte paa en mægtig Vandaare; og da Vandet formedelst

Men hvad enten nu denne Beboelse af Sognets nordre Deel ansættes til den sidste hedenske eller til de første christelige Tider, saa er det dog under alle Tilfælde hoist sandsynligt, at Anledningen til dens Bebyggelse er at søge i den Nødvendighed, man omsider saae sig i, at danne en umiddelbarere Samfærsel eller en Slags Landevei fra den ene Kjøbstad til den anden (om disse Landeveies Ælde see Rug. 1 Pag. 69). Thi om end Aaerne paa en vis Maade i gamle Dage udgjorde Landets gjensidige Communication eller Samfærselsmiddel og saaledes ogsaa paa en vis Maade kunde kaldes sammes Landeveie, saa nødsagedes man dog, hvor Aaerne slap eller tilstoppedes og opgroede, til tværsover Landet at opsøge sig en Vei fra Kjøbstad til Kjøbstad; og at en saadan Landevei i gamle Dage har gaaet gjennem Sognets nordlige (ligesom nu gjennem dets sydlige) Deel, finder jeg især derved bekræftet, at det — netop her — paa den ene Side har Vigerslef og Farstrup og paa den anden Side Vijerne [1]) og Farsbølle; Navne, der vistnok betegne Veie og Færsel paa

---

Filtreringen igjennem Gruset var- ypperligt, indrettede vi os der en Kilde, der vel aldrig løber over og altsaa heller intet Afløb har, men som dog stedse baade ved Vinter og Sommer! staaer lige høit i de i samme anbragte Tønder, uagtet der daglig hentes flere Spande Vand til Gaarden derfra; og som derhos ikke paa anden Maade kan tømmes forat faae Tønderne rensede, end ved at stoppe Hullet, hvorfra den i Banken udbryder, med en Visk Foder; og samles da Vandet i det Qvarteerstid, Rensningen varer, i en saa betydelig Masse, at det, naar Federvisken igjen uddrages, styrter frem i en Straale af en Arms Tykkelse eller mere, men aldrig længere end til Vandstadet i Tønderne igjen har opnaaet sit sædvanlige Standpunkt.

[1]) Et Navn, der i gamle Dage, ja! endnu i de gamle Kirkebøger som oftest skreves Vigerne.

samme. Og da desuden Navnet Veflinge selv paa ingen Maade lader sig derivere af Eng, saasom det aldeles ingen Enge har i sin nærmeste Omgivning, saa vil jeg snarest troe, at det hidrører fra Vegflæng ɔ: Veideling, eller Vegfælling ɔ: Stedet, hvor 2 Veie (nemlig som her fra Odense til Bogense og Middelfart eller vice versa) stode sammen, og at Vijerne med sin Mose saaledes har Navn af et derved anlagt Vegr-nædi ɔ: Vei-Herberg, der formodentlig er det samme som siden kaldtes Elved- eller muligviis Elveg-Nonnekloster ɔ: den gamle Veis Not-nædi eller Natteherbergs Kloster. Thi var Navnet Elveds Derivation af Elleskov (Ellvidr) ikke saa høist naturlig[1]), da kunde man vistnok let falde paa at troe, at dette Elved, der netop ligger mellem

---

[1]) Og det saameget mere, som Elletræet netop er den første Træsort, der fatter fast Fod paa slige Moser, hvoraf Gaardens Omegn bestaaer; og først naar Vandet ved disse Vandsugere efter Aarhundreders Forløb er udpumpet, er det ogsaa, at i det Mindste paa de høiere Dele af samme ogsaa Ege og Bøge kunne fremkomme; og derved kuldkastes saaledes den første Tvivl mod Navnets Derivation af Elle, idet man nemlig paastod, at Elved ikke havde flere Elle i sin Skov end ethvert andet Sted, der er omgivet af Moser, og at Ellene vist ikke udgjøre $\frac{1}{100}$ Deel mod Bøgene i dets Skove. Men netop dette har jo i gamle Dage vistnok været i omvendt Forhold, og det var jo i gamle og ikke i nyere Dage det fik sit Navn, altsaa ikke af sin nuværende, men af sin daværende Beskaffenhed. Af ligesaa liden Vægt er ogsaa den anden Indvending mod denne Derivation, idet man nemlig paastaaer, at det, hvad som rigtignok er Tilfældet, i gamle Dage, f. Ex. 1509, skreves Ylved og 1532 Ilved, ligesom dets Navn endnu af Bønderne udtales, hvilket ikke skulde være Tilfældet med noget andet Sted, der var opkaldt efter Elle. Men her ligger jo netop paa Grændsen af dette Sogn et andet Sted, som vel nu skrives Elverod, men af Bonden udtales Ilverod; og det vil vist Enhver, der kjender dets Beskaffenhed, tilstaae, at det af Ill vidr rud eller Elleskovens

Veslinge og Vierne, dog sidstnævnte By nærmest, og derhos i gamle Dage ogsaa skreves Olved og Ilved, oprindeligviis havde baaret Navn af Olveg, Elveg og Ilveg (en Orthographie, man endogsaa i nyere Tider, f. Ex. af Abildgaard, finder brugt) og saaledes formodentlig betegnet det Samme som Elli- eller Ølld-vegr ɔ: den gamle Vei eller Oldveien; formodentlig altsaa i Modsætning til den senere anlagte ruddr-veg eller ny opryddede Vei ved Rugaard, ligesom denne igjen i senere Dage blev kaldet den gamle i Modsætning til den ved Vissenberg anlagte nye Landevei. Denne Landeveis Anlæggelse gjennem Sognets nordlige Ende har saaledes aabenbart foraarsaget, at ogsaa Egnen langs med samme blev bebygget; ligesom deraf ogsaa fulgte, at der, som sagt, paa denne Egn maatte opbygges et Gjestehererberg eller, som det i hine Dage kaldtes, et Hospital (Hospitium); og derved opstod saaledes, som ovenanført, det saakaldte Elvedkloster, der fik dette sit Klosternavn, fordi Gjesteherbergerne eller Hospitalerne i hine Dage stedse vare forsynede med et Kapel, som betjentes af Helliggeist- eller Duebrødrenes Orden. Men da man siden, efterhaanden som Egnen blev mere bebygget, ogsaa der vilde oprette en Kirke, forsøgte man først at anlægge den paa Sognets Hedeegn eller paa Bank-kors (som nuværende Banggaard i gamle Dage kaldtes); men da der formodentlig endnu den Tid boede Hedninger i Ovensognet, der ikke ønskede dette Naboskab, blev det om Natten ødelagt, hvad man om Dagen havde bygget, og et

Rydning har sin Benævnelse. Flere andre, skjøndt mindre sandsynlige Derivationer af Gaardens Navn see Rug. 1 Pag. 100, hvoriblandt jeg dog især maa omtale den af **Helig-vætr** ɔ: hellig Aand, fordi det netop var et Helligaands Kloster, der her paa Stedet var beliggende.

Par Duer (maaskee blot et symbolsk Udtryk for det ved den gamle Landevei beliggende Duekloster) gav ifølge Sagnet Anledning til, at Kirken nu istedetfor ved Vanggaard blev anlagt ved Veflinge, altsaa ikke blot ved den gamle Landevei, men endogsaa paa det Sted af samme, hvor 2 Landeveie stødte sammen; hvoraf det saaledes atter var en Følge, at der her ved Kirken ogsaa inden føie Tid opstod en Hovedgaard, altsaa en Veflinge Sogns Hovedgaard (hvis Navn endnu er tilbage i de ved Veflinge beliggende Hovedgaarde), der siden forenedes med det gamle Klosters Eiendomme, ja! tilsidst endogsaa henflyttedes paa sammes fordums Byggeplads og saaledes ligesom dette fik Navn af Elved, et Navn, Klostret formodentlig dog (hvis man vil følge Etymologien af Old-vei) først fik i Modsætning til den **Ruddr-veg** eller nye Vei, som Dr. Margrethe (denne Danmarks nye Morgenrøde [1]), for at skaffe sig en kortere Kongevei fra Odense til Middelfart, lod rydde gjennem Skoven i Ovensognet, hvor hun anlagde sin deraf opkaldte Kongsgaard Rugaard; hvorved saaledes ogsaa dette Strøg af Sognet ikke alene (hvis det ikke allerede forud var det) af Christne blev bebygget, men ogsaa den gamle Vei gjennem Nedensognet lidt efter lidt forældedes, gik af Brug og ophørte, ja! Klostret ved Elved endogsaa, efter Nogles Mening, til Tevring og altsaa fra den gamle til den nye Vei forflyttedes, og det gamle

---

[1]) Det er nemlig bekjendt, at Valdemar den 2dens første Dronning egentlig hed Margrethe, men derimod hertillands blev kaldt **Dag-mor** (D. H. **IX.** Pag. 70), formodentlig fordi man paa Grund af Lydligheden gjorde hendes oprindelige Navn **Marg-rethe** til **Morgunrodi** og saaledes endogsaa i Navnet selv fandt Grund til at forvandle det til det mere digteriske **Dags-modir** o: Dagens Moder eller Morgenrøden.

Klosters Eiendomme i alle Tilfælde til Private bleve afhændede, nemlig til Sognets Hovedgaards Eier, der ved denne Leilighed, som sagt, nedflyttede sin Hovedgaard til den Plads, hvor det gamle Kloster tilforn havde ligget.

Hvad Tid nu Veflinge Kirke egentlig først er bleven bygget, er man vel, ligesom om de fleste Landsbykirker, i aldeles Uvidenhed om; men at det allerede maa være skeet saare tidlig (skjøndt jeg ikke mindes at have seet Sognet omtalt før 1329, Rugg. 1, 1 Pag. 140), maa man deraf formode, at der paa Veflinge Kirkegaard ikke alene ere opgravne Mynter af E. Pommer o. s. v., men ogsaa af dem, der i Almindelighed tilskrives Kong Valdemar d. 1 (1157-82), som jeg selv er i Besiddelse af (Rug. 1 Pag. 104-5); ligesom denne Kirkes Beliggenhed i den nordøstlige Spids af Sognet desuden ogsaa er et talende Beviis paa, at den Tid, da samme blev anlagt, har endnu blot den nordlige, men ingenlunde den sydlige Deel af Sognet, i det Mindste af Christne været bebygget, hvilket Sidste (nemlig den nordlige Deel af Sognets christne Bebyggelse) maaskee endogsaa først skete kort før Kong Vald. d. 1stes Tid eller i den sidste Halvdeel af det 12 Aarhundrede i Anledning af Vendernes Sørøverier, der spærrede den sædvanlige Samfærsel tilsøes, nemlig langs Kysterne mellem Kjøbstad og Kjøbstad, og derved tvang Indvaanerne til at bane sig en Vei gjennem Landets Indre, den de naturligviis hellere søgte over det aabne og skovløse Land (altsaa i dette Tilfælde gjennem Nedensognet) end gjennem de uigjennemtrængelige og saavel ved vilde Dyr som ved Røvere og Stimænd som oftest høist farlige Skove (altsaa i dette Tilfælde gjennem Ovensognet). Thi er denne min Fremstilling i det Hele taget (thi om Enkeltheder ville vi ingenlunde strides) den sande, da beviser den tillige, at den nordlige Deel

af Sognet den Tid, som nylig fremhævet af Vandets Overflade, — paa Ellen og andre deslige Sumpvæxter nær, — i det Hele taget maa have været aldeles blottet for Skov, og at altsaa blandt Mere Elvedgaards udstrakte Bøgeskove, der synes saa ældgamle,[1]) vel neppe den Tid have existeret (da Gaarden ellers snarere efter dem end efter sine i Forhold til samme høist ubetydelige Elle havde faaet Navn), men ere formodentlig, ligesom ifølge Sagnet den udstrakte Morudskov i Sognets sydostlige Hjørne, først et Produkt af langt senere Aarhundreder og maaskee tildeels, i det Mindste hvad det Første er angaaende, her, som andenstedes flere, en Følge af Depopulationen i den saakaldte sorte Død.

---

1) Her ere nemlig endnu endeel Bøge af en betydelig Størrelse og altsaa formodentlig ogsaa Ælde tilbage i Skoven. En af de sværeste, som stod ved Kjøreveien og kaldtes Jomfruens Bøg, maatte vel 1841, fordi den af Stormen var kløvet, omhugges. Den var vurderet for 11 Favne og 18 Læs Qvas og udgjorde 61 Læs, da den kjørtes til Gaarden. 5 andre, der staae i en Rad ved Siden af hinanden, have fra 9 til 11 Alen i Omfang paa Midten af Stammen. Paa en smuk, rank Bøg, der kunde have 4 Alen i Omfang, lod jeg for endeel Aar siden Aarringene tælle og fandt deres Middeltal 170. Men i en Plantage af Bøge, som 1787 blev anlagt, er den tykkeste vel midt paa Stammen 3, men de fleste kun 1 Alen i Omkreds. Af Ege have vi vel endeel af Middelstørrelse, men omtrent kun 6, som kunne tjene til Mølleaxler. Den ene af disse, som er fra 1721 og har 4 Alen i Omfang, har ved Siden af sig en anden, som blev plantet s. A., men som kun er 2½ Alen i Omfang; og i en Egeplantage, der blev plantet 1787, er den største endnu kun 1 Alen tyk. Forresten have vi en Tax paa 4½ Alens Omfang, 1 Fyr fra 1721 paa 3 Alens Ditto, 5 Kastanietræer fra 1721 paa 5 Alen og fra 1787 paa 3 Alen, Linde fra 1721 paa 4¾ Alens Omfang, men derimod andre fra 1787, der endnu kun ere 3 Alen tykke, og endelig Elme fra 1721 paa 2¾ Alens Omfang.

Thi vel har der mange Aarhundreder for den Tid været Skov i Overflødighed i Ovensognet og altsaa formodentlig ogsaa ved Morud; ja! endnu 48 Aar efter denne Pest eller 1396, da Dr. Margrethe brød sin Vei gjennem Rugaards og Moruds Skove, var der ufremkommelig Skov paa denne Egn, og Tidsrummet derhos altfor kort til at disse kunne være Følge af den ved Pesten foraarsagede Depopulation; men jeg har i Rug. 1 Pag. 126 o. a. St., om end ikke beviist, saa dog gjort sandsynligt, at disse Skove endnu den Tid vare af det oprindelige Slags, nemlig Naaletræesskove (og Ege), men ingenlunde, som de senere Egnens Skove, Bøge [1]. Og dette sidste Slags Skove maae især i den nordlige Deel af Sognet, hvor Elvedgaards Skove udgjøre Hovedpartiet, saameget senere være fremkomne, saasom Vandet fra Viernemose endnu, som sagt, indtil 1396 synes at have staaet op til Hoved, da det først var omtrent i dette Aar, at Hovedgaardens Eier formedelst Vandmangel i sine Grave flyttede Gaarden ned til det dybere liggende Elved Kloster, hvis Navn synes at hentyde paa, at det i en Ellemose var anlagt, hvor Vandrigdommen endnu 1520 var saa overflødig, at dens Afløb ikke alene holdt 1, men endogsaa 2 Vandmøller i Drift; ligesom ogsaa Viernemose, som i det Foregaaende anført, endnu 1688 var et bundløst Ufore, og Gardammet ved Elvedgaard endnu 1750 en ufremkommelig Sump. Og endskjøndt nu dette vel egentlig kun angaaer Egnens sideste Steder og altsaa ingenlunde beviser, at der jo gjerne længe før den Tid

---

[1]) Hvis datidige Mangel desuden ogsaa er saameget visere, som intet af alle de Navne, der ved Veiens Rydning gjennem denne Egn i det 14de Aarhundrede fremkom, vidner om Bøge- eller Egeerydning, men alle, eller dog de fleste, heelt vel om Naaletræskov lade sig forklare.

paa de høiere Steder, der hævede sig frem af disse Sumpe, kan have været Skov i Overflodighed, hvilket vistnok ogsaa var Tilfældet; saa beviser det dog stedse, hvor langsomt Moserne paa denne Egn groede til eller opgroede; og da der nu desuagtet i samme aldeles ingen Bøgetræer findes, vil det tillige deraf kunne skjønnes, hvor ung Bøgevegetationen efter al Sandsynlighed, i det Mindste her paa Egnen, turde være.

Dog — vi henvende os efter denne, som jeg haaber, ikke upassende Indledning til Gaardens egen Historie. Den nuværende Hovedgaard Elved er anlagt i det sydvestre Hjørne af en Mose, der omgiver den største Deel af dens nuværende Skove, og som fra Vesten til Østen og derfra mod Nord og tilbage til Vesten igjen ligesom danner et Slags Cirkelslag, der bestaaer af Mølledam, Møllemae, Mørkemose, Storemae, Eilbymænds Mae, Mosen mellem Hoved og Flæsberis og Viernemose, hvilken sidste atter staaer i Forbindelse med Mosen ved Vierne og Gardammet ved Elved. Saaledes har den sine af ovennævnte Enge, Moser og Vande omgivne og paa flere Steder af samme gjennemskaarne Skove mod Østen og Norden, men mod Syden og Vesten derimod bare Marker og Banker, hvoraf dog de første (nemlig Thekilde og Dyrehaugemark), om end ikke de sidste (nemlig Kobberbankerne), vistnok tilforn i lige Maade vare Skov. Forresten skal, som sagt, den gamle Hovedgaard, som siden, og formodentlig først paa sin nuværende Plads, fik Navn af Elved, oprindeligviis have ligget, hvor nu de saakaldte Hovedgaarde ere beliggende (thi Ordet Höfudgaard betegnede i gamle Dage blot Hoved- eller Herregaard). Ogsaa bestyrkes dette Sagn derved, at den Gaard i Hoved, Niels Nielsen nu beboer, har en udmærket høi Beliggenhed og synes i gamle Dage at have været omgiven af Grave; fremdeles, at Ho-

vedgaardens Mølle i ældre (ja! maaskee endog i de ældste) Tider laa ved denne By og først senere blev flyttet ned til Hovedgaardens nuværende Plads; og endelig, at en Bro paa denne Egns Hoved- eller Kjøbstædvei endnu kaldes Vesterbro (og en Banke mellem denne Vei og Hoved Vesterbjerg), uagtet den netop ligger Østen for den nuværende, men derimod Vesten for den daværende Hovedgaard eller Hoved. Den Tid Herregaarden saaledes her var beliggende, skal derimod paa dens nuværende Byggeplads, dog hiinsides ɔ: Norden for Mølledammet, efter gamle Sagn og adskillige endnu vedligeholdte Navne et Helliggeistes Nonnekloster eller klosterligt Helliggeist Herberge eller, som det den Tid kaldtes, et Klosterhospits for de veifarende Pillegrimme have ligget. Men da dette, — rimeligviis i Anledning af Forordningen af 1396 (Aug. 1 Pag. 122), — blev ophævet, kom dets Besiddelser formodentlig, hvilket i hine Dage var saa almindeligt, i holsteenske Panthaveres Hænder; thi allerede 1436 skriver den holsteenske Adelsmand Hartvig Hesten, som da havde Penge tilgode hos Luder Kabel, sig til Ølwedæ (Odense 2 Pag. 122; Aug. 2 Pag. 8). Det kommer nu an paa at godtgjøre, at dette Ølwedæ virkelig var det senere Elved, og dette mener jeg af følgende Grunde fremlyser:

1) Gjør nemlig Navnet aldeles ingen Hinder; thi Ellen hed i det gamle Sprog ligesaavel **Ølln** som **Elln**, og hvad Endestavelsen angaaer, der snarere synes at betegne Væde eller Vædested ɔ: Sump og Morads end Ved ɔ: Træ, da var Orthographien den Tid og mange Aarhundreder senere høist vilkaarlig; og desuden er det Enhver bekjendt, at hvor der findes Elle, der er ogsaa Mose, Sump og Uføre; og det kan saaledes være ligesaa vist, at den sidste Stavelse i Elveds Navn har den første som den sidste Bemærkelse.

2) Var der allerede 1376 (Aug. 1 Pag. 118), 1387 (Pag. 120) og 1390 (Pag. 121) en Johan v. Hesten, der var Sognepræst her i Herredet, nemlig i Skouby.

3) Var der en Tidekin Hesten, der 1387 (Aug. 1 Pag. 120-21) forsegler med den Foregaaende, hvis Broder han rimeligviis turde være, et Skoubyherreds Tingsvidne; 1392 (Pag. 121) som **Armiger** er med at indføre en anden Adelsmand i Jordegods saavel i Sønderſø som i Vigerslef Sogn, og hvem 1407 (Pag. 139) som Ridder pantsættes Gods i Rue i Vigerslef Sogn. Det er altsaa intet Spørgsmaal om, at denne Ridder maa have boet her paa Egnen ɔ: havt hjemme i Skoubyherred og der eiet Gods, og at allerede han saaledes efter al Sandsynlighed kan have eiet den foromtalte Veflinge Hovedgaard, senere have anmasset eller tilkjøbt sig Elved Klosters Eiendomme og endelig have nedflyttet Gaarden til den af Munkene omtrent 1396 forladte Byggeplads.

4) Hvad endelig Hartvig Hesten selv er angaaende, da har han rimeligviis været den Foregaaendes Søn og er saaledes ved Arv kommen i Besiddelse af Elved; thi at dette menes, naar han 1436 skriver sig til Ølvedæ, betvivles saameget mindre, som Brevet rimeligviis er udstedt i Odense, siden det er underskrevet af en Odense Borgermester, og han desuden der paa Egnen saameget lettere kunde komme til at staae i Forhold til Luder Kabel, som dennes Søsterdatter var gift med Gert Bryske paa Dallund. Det vil imidlertid være rimeligt, at ikke han, men at allerede hans formeentlige Fader, den ovenomskrevne Tidekin v. Hesten, allerede i sin Tid har nedflyttet Gaarden til sin nuværende Plads; thi 1396 blev det allerede forbudt Adelen at bygge faste Borge her i Landet, og først 1483 blev det den tilladt paany (Hansen Pag.

112; Borgh. Pag. 30, 36). Allerede han maa altsaa (og det endogsaa for 1396, hvis ellers hiint kongl. Forbud blev overholdt strengt og i alle Provindser) ikke blot have anmasset eller tilkjøbt sig det forrige Klosters Besiddelse her i Sognet, men ogsaa for den større Beqvemmeligheds Skyld have flyttet Sognets Hovedgaard fra sin oprindelige Plads ved Hoved og ned til sin nuværende Plads eller paa Klostrets forrige Grund, altsaa fra det nordøstre til det sydvestre Hjørne af den i det Foregaaende omtalte Eng- eller Mosekjæde, og der ladet den paany, som det i den Tids Sprog hed, „indgrave" eller med Volde og Grave omgive (ved hvilken Leilighed den tilstødende Mose formodentlig ogsaa fik Navn af Gard-dammet, fordi den ved denne Leilighed blev inddæmmet og fra det Øvrige afskaaren). Naar man nu betragter Kortet, da vil man, som sagt, finde, at Gaarden allerede oprindeligviis laa ved den samme Mose, hvorved den endnu er beliggende, men at Aarsagen, hvorfor den fra sammes nordøstlige til dens sydvestlige Hjørne blev forflyttet, neppe kunde være anden end den, at den paa Grund af Vandets allerede da begyndte Formindskelse, eller rettere Jordens gradviise Hævelse, allerede nu paa sin oprindelige Plads begyndte at savne det for dens Graves Vedligeholdelse nødvendige Vand og derfor maatte flyttes dybere ned i Mosen, for atter at erholde dette for Datidens Borges Sikkerhed saa høist nødvendige Reqvisit.

Saaledes have vi altsaa seet Gaarden i den holsteenske Familie Hestens Besiddelse, af hvilke Tidekin rimeligviis har bygget den paa dens nuværende Plads og ved sin Død efterladt den til sin (i det Mindste formeentlige) Søn Hartvig, om hvem vi dog ikke vide ret Meget at berette. 1406 underskriver saaledes en Hartvig Heesten et Forlig mellem Her-

tuginde Elisabeth og Grev Henrik af Holsteen (Mollers Nachricht von dem Geschlecht der Heesten Pag. 7); 1409 nævnes Hr. Hartich Heesten, Ridder, og hans Søn Bertram, Knape (l. c.); 1417 har derimod Hartwich Heesten som Knape (altsaa en yngre Mand af samme Navn) paa Kongens Vegne forseglet Stilstanden mellem Kong Erik og Hertug Henrik af Slesvig og Grev Henrik af Holsteen des Sondages negest na **Martini** (Voss. Excerpt. i D. Selsk. Saml. ved K. R.). 1418 laante af ham Hr. Axel Andersen **IIc** Stæder Mark hvide Penninge og **IIII** Mark, som „i Fyen" gænge ere, hvorfor denne pantsatte ham Rogelund, Horloff, Rastrup og Marsloff (i Aasum og Marslev Sogne), som skylde **IIII** Læster Korn (l. c.; hvilket Gods Hr. Axel Andersen dog snart igjen maa have indløst, jfr. N. D. Mag. 6 Pag. 266). 1435 Løverdagen **S. Georgii** Dag (ɔ: 23 April) var Hartigh Hesten med at udstede et Tingsvidne af Fyens Landsting angaaende Jessæ Sommers Salg af Pugholm &c. til Hr. Steen Basse (l. c.). S. A. har blandt Andre (f. Ex. Otthe Skinkel af Nygaard) ogsaa Hartwig Heisten af Vaaben i Stokholm **S. Calixti** Paves Dag (ɔ: 14 Oct.) blandt Kongens Forlovere beseglet Fordraget mellem Kong Erik og det svenske Raad (l. c.). 1436 skriver han sig, som sagt, til Olwedæ (see supra). 1438 har han (Hartog Hesten) med Ottæ Skinckel aff Rudgordh og 9 andre Riddersmændsmænd, ifølge et S. Clemens Dag ɔ: 23 Novbr. udstedt Tingsvidne af Fyenbo Landsting, besvoret et Udsagn af Eggert Christjernsen, der kaldes Frille og var Hovedsmand paa Hinsgavl (Voss. Excerpt. l. c., jfr. under Barsebek i det Følgende). 1443 var han med i Odense at vidne, at i Sortebrødre Stue ibid. paa Landemodet havde Hr. Claus Rønnov, Ridder, stævnet Jeppe Clementsen, Borger i Odense &c. (l. c.). 1447 hedder det

i Kammermesteren Christopher Parsbergs Regnskab: „von Hartwig Hesten eingenamen Ic_ XXX Mk.; item mer von Hartwig Hesten Ic_ LXX Mk. XI ß" (l. c.). 1462 nævnes dernæst en Hartwic Heest miles i Holsteen (Møller v. d. Geschl. der Heesten Pag. 2-3) og 1499 ligeledes i Holsteen en Hartich Heest Knape (ibid. Pag. 7); men Begge ere uden Tvivl forskjellige fra den Ovenomtalte.

Den næste Eier af Gaarden, vi derpaa finde nævnet, er atter en holsteensk Adelsmand, nemlig Frederik Barsebek, og han nævnes endda først 1493 paa sin Liigsteen som Eier af samme. Hvorledes han kom til den, er vanskeligt at sige, dog mener jeg ved Arv; thi før 1465 tilholder han sig Eiendomsret til en Gaard ved Rue, hvilket formodentlig grunder sig paa den 1407 omtalte Pantsættelse til Tideki̇n Hesten; og 1477 skjenker han Duebrødrene Godser ved Faaborg, som jeg indbilder mig at være til Erstatning for, hvad Tid. Hesten muligviis her paa Egnen kunde have forurettet denne Orden ved at fratage den Elved, eller muligviis været den skyldig paa Kjøbet af samme. Men hvorledes dette Slægtskab har været beskaffent, kan jeg ved mine Kilders Utilstrækkelighed paa ingen Maade udrede, med mindre Frederik Barsebek skulde have været gift med Hartvig Hestens Søster- eller Broderdatter (hvorom Mere siden). Denne Frederik Barsebek var iøvrigt en Søn af Lodwik B., som var gift med Magdalene Schwabe, eiede Gaarde og Gods i Skouby Herred (Od. 2, 2, 113) og var allerede død før 1450 (Rug. 1, 2 Pag. 14, 17). Ludvig B. havde nemlig (foruden flere Børn) 3 Sønner og 2 Døttre:

1) Henrik (til Cluvensiek), der 1419 nævnes som Vidne (Od. 2 Pag. 103, hvis det ellers ikke er en Ældre af samme Fornavn), dernæst i holsteenske Breve som Knape 1435 og

som Ritter 1438, 42, 49, 58 og 69, men i fyenske Breve af 1442 og 1458 (Nug. 2 Pag. 16), 1468 (K. R. D. 1 Pag. 5) paa Sjellandsfars Landsting og 1480 som Eier af en Gaard i Eilby i Fyen (Od. 2, 1 Pag. 9). Desuden nævnes ogsaa en Henrik Barsebek, der, som det synes, endnu efter Frederik Barsebeks Død og altsaa efter 1493 bortskjøder den Deel af Risted og Haugsted, bemeldte Frederik til S. Knuds Kloster havde pantsat (Od. 2, 1 Pag. 35; 2, 2 Pag. 57). Men K. R. har gjort mig opmærksom paa, at han ved denne Leilighed ikke kaldes „Herre" og altsaa maa være en yngre Henrik B. end den her omtalte (siden sidstnævnte allerede fra 1438 kaldes Ridder), ligesom det saaledes ogsaa af ovenmeldte Grund maa være en yngre Henrik B., om hvem det hedder i Henrik Knudsen Gyldenstjernes Brevregister (altsaa mellem 1467 og 1517): „Iwarus de Skogtorp haffde thette efftern̲e̲ Godz i Pant aff Henrik Barsebek, som liggendis er i Øster Balg (ɔ: Ballen) ok Topæruth (ɔ: Togerud) i Virloff Sogen, ok mere Godz i Skowby Sogen po Skagetorp (ɔ: Skaarup) Mark ok uppaa Kerby Mark ok noger Jorde po Kerby Mark" (af Klev. Saml. ved K. R.). En af disse H. Barsebekker og formodentlig den førstnævnte var forresten gift med Anna Sehsted, Datter af Christoffer Sehsted og Anna v. Plessen.

2) Frederik, som (ifølge Geneal. Barsb.) forekommer i fyenske Breve af 1438, 42, 46, 49, 58, 59, 62, 66, 67, 68, 75, 77 og 78, var gift med Begge Krummedig og † 1496; efter Birch. derimod gift med **Dn. Belie** og † 1493, men efter dem Begge paa sin Liigsteen i S. Knud skrives miles de **Elvit**, og om hvem i det Følgende Mere.

3) Albert, der nævnes i et fyensk Brev af 1458 som Væbner (Nug. 2 Pag. 16).

4) Cæcilia, gift med Otto Skinkel (Rug. 2 Pag. 14), hvis Datter Hilleborg allerede 1446 var giftefærdig og siden blev gift med Knud Henrikssen Gyldenstjerne (Rug. 2 Pag. 13-14), som døde 1467, og hvis Søn, Henrik Knudsen Gyldenstjerne (som † 1517 og om hvem see Rug. 2 Pag. 19), nævner i „Regyster paa Breffue efter myn sallijge Fader (altsaa for 1467):

a. Ennd Aukalld Breff emellom Her Knud Henrichssen (Gyldenstjerne) oc the Barsbecker; samt

b. Ennd Aukalld emellom Frue Hilleborch (Skinkel, gift med Knud H. Gyldenstjerne) oc Her Frederich Barssebech." Ligesom han i „Copia aff Her Henrick Knutssens (altsaa sine egne) Breffue (fra 1467-1517) omtaler, at Her Knuth (altsaa hans Fader) fik i Skiiffthe aff then Arff, som hanum fald till aff the Barsbeckers Godtz, theße II Gaarde, nemlig

a. en Gaard i Villestofft, som Jess Ostridssen udi boor, ok skijller aarlig Aar IIII Ort. Korn, I Lüb. Mark, I feet Svijn, I Lam, II Gieß, IIII Honß; og

b. en Gaard i Androp, som Oluff Scredder udi boer, ok skijller aarlig Aar V Ort. Korn, XV ß, I Lam, II Gieß, IIII Honß" (af Klevenf. Saml. ved K. R).

5) Sophie Ludvigsdatter, gift med Tjellof Erikſen, der siden blev Lehnsmand paa Rugaard (Od. 3 Pag. 45; Rug. 1, 2 Pag. 46 sq.).

Af ovennævnte Sønner var nu Frederik 1438 Ridder (Klev. Sigil Saml. ved K. R.); thi da udsteder han (Hr. Frederik Barsbek Ridder) S. Clemens Dag ɔ: 23 Novbr. med sin Broder, Henrik Barsbek Væbner, og andre Flere et Tingsvidne af Fyenbo Landsting angaaende den Beskyldning mod (Hovedsmanden paa Hinsgavl) Eggert Christjernsen, der kaldes Frille, „at det var paa Kongens og Rigens Værste, at han

var i Flensborg i Fasten (at tale med Hertug Adolph og hans Raad) og saaledes flere Steder iaar"; i Anledning af hvilken Eg. Frille „svor til Gud og alle Hellige, at det sig ikke saaledes forholdt"; og svore med ham 11 Riddersmænd, som navngives (Voss. l. c.). 1441 sidst i Decbr. have Andreas Ebbessen, Frederick Barsbeck, Riddere, og Johan Biornesson Knappe hængt deres Indsegl for Christoffer af Baierns Lehnsbrev af 1440 til Hertug Adolph paa Slesvig; og skete dette istedetfor Hr. Steen Basse, Hr. Luder Kabbel og Erik Bilde, som i sin Tid ikke havde beseglet det (af **Dipl. Lang.** ved K. R., som tilføier, at denne Paategning vel har Aarstallet 1442; men da det nye Aar almindelig begyndtes for Julen, bør det egentlig til 1441 henregnes). 1442 gjøre Clauwes Ronnow, Fredhrick Bartzbec, Riddere, Pæthr Houenschildt, Jeop Maghenson, Prouest i Odhense, Johan Biornson, Clauwes Rantzow, Clauwes Siker och Hinric Bartzbeck vitterligt, at de idag saffnedhæ (ɔ: samlede) vare i Sortebrodrekloster i Odense, at høre til Rette den Tvedragt, Trætte og Dele, som Hr. Eggert Frille, Ridder, og Otte Skinkel aff Ruthgaardh dem imellem havde om en Jord, liggende paa Barstorps Mare i Schamæhæreth. **Dat. Ottonie feria tertia proxima post Dominicam misericordiæ** (efter Orig. i Geh. Arch. ved K. R.; jfr. Voss. Reg. og Od. 2 Pag. 128-129). (1446 og 49 af de ovenanførte Breve vare desværre ikke at finde). 1450 Chr. 1stes Brev, dat. Nyborg $\frac{22}{10}$ til **Dnis Nicholao Erici & Frederico Barsbek, militibus** (af Klev. Saml. ved K. R.). 1458 skjøde Henrik og Frederik Barsebek, Riddere, og Albert Barsebek, Væbner, som Brødre ere, 2 Gaarde i Broby til Hr. Engelbret Bydelsbak, Ridder (Rug. 1, 2, 16-17). Brevene af 1459 og 62 mangle; men før 1465 havde han ladet bygge

et Smedieshuus paa Sorudgaards Grund (ved Nue i Vigerslef S.), og det lod Hr. Peder Hogenskild til Dallund nedbryde, fordi det var hans Eiendom, hvortil V. altsaa ingen Rettighed havde (Rug. 1, 2 Pag. 26, 35). Brevet af 1466 mangler. 1467 er han med at udstede Hyldingsbrevet for Prinds Hans paa Fyenbo Landsting (Gen. biogr. Arch. 1 Pag. 11). Brevene af 1468 og 75 mangle; men omtrent ved den Tid (nemlig efter 1467) maa han have udstedt det Affaldsbrev til Knud Henrikſen Gyldenstjernes Enke, Hilleborg Skinkel, som i det Foregaaende under Cæcilia Barſebek omtaltes. 1477 kjendes Brother Hans Olsſon, Prior i then Helliandz Hus i Fooborge, at han har af Borgermester, Raadmænd og menig Almue i Faaborg et Brev, som lyder: ꝛc. „Borgemester ꝛc. kiendes, at dem er til Vidende vordet, at noghræ velbyrdige Perſoner, ſom ære Claus Krumstroppe, Hr. Frederick Barſbeck, Ridder, met ſin kære Huſfru, Frue Beckæ Hennickes Datther, oc Anders Jepsſon i forde Foborg, the haffue giffuet oc oplatt noghræ Gordæ oc Grundæ, liggendis i forde Foborge, met theris rettæ Tilligelſæ till Guts Tieniſtæ oc ſerdeles, at ther maa oc ſkall funderes oc ſtigthes then Helliandz Kircke oc Hoſpitale ꝛc.; feria qvinta infra octavas nativitatis b. Marie virginis" (af Dipl. Lang. ved K. R.; jfr. Aktſtykk. Pag. 132-33 og Rug. 1, 2, 25-26 ſamt Od. 2 Pag. 189). Dette er et ogſaa i den Henſeende vigtigt Doc., ſom vi deraf lære, at hans Frues Navn var Beckæ (og ikke ſom Birch. urigtigt læſte paa Liigſtenen Belia), og at hun dernæſt var en Hennikes ɔ: Henriks Datter. Men naar Familiens Genealogie med Beſtemthed ſiger, at hun var en Begge Krummedige, da kommer det an paa, om dén ikke feiler; thi efter det Foregaaende ſkulde man ſnarere formode, at hun var en Heſten, ſkjøndt det jo ogſaa var

muligt, at F. B. først kunde have været gift med en Hesten og senere med en Krummedige. 1478 er Ffrederich Barsbeck Ridder med at udstede et Fyenbo Landstingsvidne Løverdagen næst for S. Lucie Dag (ɔ: 12 Dec.; efter Original, **Dipl. Lang.** og Voss. Reg. Skoubyh. Nr. 64 ved K. R.). Forresten hedder det ogsaa om ham, uden at dog Aarstallet nævnes, at han pantsatte Risted (i Lumby) og Havsted (i Vigerslef S.) til S. Knuds Kloster (Od. 2, 2, 57) og skjødede en Gaard i (den Elved, i det Mindste kort efter, tilhørende By) Vierne og 1 Ditto i Søndersø til S. Hans Kloster (l. c. Pag. 107). 1492 (altsaa endnu i hans Levetid) er Mat. (ɔ: Matis) Jenssen, Foghet pa Elviit, med at udstede et Sognevidne af Hadesløff (ɔ: Haarslev) Kirkegaard Søndagen næst for vor Frue Dag **Annuntiationis** (af Orig., **Dipl. Lang.** og Voss. Reg. Skoubyh. Nr. 24 ved K. R., der tilføier, at der i et Doc. af 1469 forekommer en Huusfoged paa Rudgardh og i et af 1474 en Huusfoged paa Næsbyhoved. Forresten er Sognevidnet det samme som det, der anføres i Rug. 1, 2 Pag. 33). 1493 (Geneal. siger 1496) døde Hr. F. Barsebek, og paa hans Liigsteen i S. Knuds Kirke [1]) læstes (ifølge Bircherod, jfr. Mumme Pag. 325): **Hic iacet Dns Fredericus Barbeck** (læs: **Barsbek) miles de Elvit cum uxore sua Dn. Belie**

---

[1]) Hvor han formodentlig havde stiftet et Alter og en Sjælemesse, siden „Knut Wrne i Segord aff Wapen 1505 **sabbato ante festum beatorum Viti & Modesti mart.** sælger, skjøder og afhænder en Ortug Byg, en Gaas, to Høns, som han har i den Gaard, S. Knuds Kloster i Odense i Wære har, liggende paa Langeland i Skreffveloff Soghen oc By (og henhørende) til „Her **Frederici**“ Alther i forne **Sancti Kanuti** Klosther i Otthens ꝛc. (af Orig. i Geh. Arch. ved K. R.).

(læs: Beckæ) Anno Dni MDLXXXXIII (jfr. Ob. 3 Pag. 35; Rug. 1, 2, 33). Han maa være død som en ældgammel Mand, siden han allerede 1438 ɔ: i det Mindste 55 Aar for sin Død var Ridder; og da man vistnok sjelden og maaskee aldrig blev Ridder, før man var over de 21 Aar, saa maa han i det Mindste have været 76, hvis han først døde 1496, i det Mindste 79, og hvis han blev Ridder før 1438 eller først blev det efter at han var over 21 Aar, endnu adskillige Aar ældre. Han maa saaledes efter al Formodning være død som den ældste af sine Sødskende og tillige være død uden at have efterladt sig Børn; thi efter hans Død maa Gaarden enten ved Salg eller, hvad som er rimeligere, ved Arv være overgaaet i Rosenkrantzernes eller Rudernes Eie, eftersom Jørgen Ruds Enke, Kirstine Rosenkrantz, allerede 1509 kalder den en af sine Hovedgaarde (D. Mag. 6 Pag. 186). Var man nu vis paa, at Frederik Barsebeks Frue virkelig var Henrik Krummediges Datter, og denne Henrik igjen var den yngste eller meest berømte af dette Fornavn, nemlig Henrik Hartvigsen til Valden, som var gift med Anne Rud; saa kunde man virkelig udfinde et Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold mellem F. Barsebek og Jørgen Rud; thi da var denne Sidste en Morbroderson og altsaa et Sødskendebarn til den Førstnævntes Frue. Men denne Henrik K. blev først gift 1493 med Anna Rud (D. Mag. 3 R. 1 Pag. 4), og altsaa maatte det i alle Tilfælde være den ældre Henrik Krummedige, som 1440 var Lehnsmand paa Bahuus, der var Fader til Barsebeks Frue, hvorved saaledes Slægtskabet mellem Barsebek og Ruderne paa denne Vei aldeles ophørte [1]).

---

[1]) Hvorved jeg dog maa gjøre opmærksom paa, at allerede før 1493 ɔ: før Henrik Krummedige den Yngre blev gift med Ane Rud, vare

Derimod troer jeg, at det maaskee lettere paa Spindesiden lod sig forklare, hvorledes denne Gaard, endogsaa ved Arv, kunde være gaaet over fra Barsebek til Ruderne; thi da Hr. Barsebek uden Tvivl døde 1493 som den ældste af sine Sødskende og uden at efterlade sig Børn, skulde formodentlig Gaarden være gaaet over til hans Søster Cæcilia, der ifølge det Foregaaende var gift med Otte Skinkel; og da han allerede var død 1450, formodentlig til hans Datter, Hilleborg Skinkel, der var gift med Knud Henriksen Gyldenstjerne (om hvem see Rug. 1, 2 Pag. 13, og om hans Skifteforhandling med Frederik Barsebek, formodentlig i Anledning af hans Frues Morfaders eller Frederik Barsebeks Fader Ludvigs Død 1450, see i det Foregaaende under Cæcilia Barsebek eller Nr. 4). Men da nu ogsaa Knud Henriksen Gyldenstjerne var død 1467, saa er formodentlig Elved ved et eller andet Skiftearrangement, istedetfor at gaae over paa hans Søn, Henrik Knudsen Gyldenstjerne, tvertimod gaaet over til dennes Faster eller Knud Henriksens Søster, Sophie Gyldenstjerne, der var gift med Erik Ottesen Rosenkrantz, og ved dennes Død 1503 igjen gaaet over til hans Datter, Kirstine Rosenkrantz, der var gift med Jørgen Rud til Vedby.

Saaledes bliver altsaa (forudsat, at min ovenanførte Slutningsfølge er den rette) Gaardens næste Eier Rigshofmester Hr. Erik Ottesen Rosenkrantz til Bjørnholm (ɔ: Høgholm) og Boller (men ikke Vallø, som hans Søn, Niels Eriksen, først fik med sin Frue, Atl. 6 Pag. 429). Han var en Søn af Otte Nielsen til Bjørnholm, Ridder, Rigsraad og Rigshofmester, og Anders Hvides Enke, Else Holgersdatter

---

Krummedigèr og Ruder i 2 og 3 Led med hinanden beslægtede (D. Mag. 3 R. l. c.).

Krognos (Hofm. 2 Pag. 77, T. 1); og naar vi nu vidste, hvad Tid bemeldte hans Moder var 50 Aar gammel, da vidste vi ogsaa hans Fødselsaar; thi han var netop født om Aftenen forend hans Moder fyldte sit 50 Aar (l. c. og Pag. 82, 85, samt F. 1 Pag. 116). Den rimeligste Tidsbestemmelse for hans Fødselsaar turde imidlertid formodentlig være 1426, saasom vi vide, at hans Fader den Tid skrev sig til Bjornholm og altsaa ogsaa da var gift med Moderen, med hvem han fik denne Gaard, og hvis første Mand endnu nævnes 1418. „Efter" den Tid kan han nemlig neppe være født, hvis han allerede 1445 (altsaa 19 Aar gammel) var Befalingsmand i Stokholm og før 1448 (altsaa 22 Aar gl.) var Marsk; og „før" den Tid kan det heller ikke være, da 1426 allerede, naar hans Moder da var 50 Aar gl., forudsætter, at hun skulde have været 94 Aar, da hun 1470 døde, hvilket næsten er Mere, end man har Grund til at formode. Om hans Opdragelse vide vi naturligviis i saa gamle Tider Intet og kunne blot af hans Faders høie Anseelse og vigtige Embeder slutte os til, at den var med de Ypperstes her i Landet [1]). 1445 indbydes hans Moder til Kongens Bryllup

---

[1]) 1420 blev nemlig hans Fader, Otte Nielsen, i Anledning af hans Tapperhed i Immervad-Slaget Lehnsmand paa Kallø, som han havde omtrent i 30 Aar (Hofm. 2 Pag. 82, 84). 1426 skrev han sig til Bjernholm, som han havde faaet med sin Frue (Atl. 4 Pag. 326); allerede under Erik Pommer (altsaa før 1440) var han Rigsraad (Hofm. 2 Pag. 84) og synes virkelig, skjøndt kun Væbner, at nævnes som saadan 1435 (Hv. Pag. 785 og 790) og endnu vissere 1438 (Pag. 807) og 1439 (Pag. 809). 1441 fik han Anholt og Grenaa i Forlehning (Atl. 4 Pag. 351), som derved henlagdes under Kallø Lehn (Orion 4 Pag. 265). 1445 var han Ridder (Hv. Pag. 837) og, som det synes, Hofmester (Pag. 838. 1448 optages

ved et Brev, som findes hos Hv. Pag. 837, Hofm. 2 Pag. 82; jfr. Reg. Pag. 429. S. A. synes Kongen at have sat

---

hans Søster Dorothea i Mariager Klosters gode Gjerninger, D. Mag. 6 Pag. 72). Andre sige derimod, at han først under Chr. 1ste blev Hofmester (Hofm. 2 Pag. 82), og han nævnes virkelig endnu som saadan 1449 (Hv. Pag. 846. 1423 nævnes som saadan Anders Jepsen (Lunge) til Tranekjær, Hv. Pag. 694. 1424 Erik Krummedige, Reg. Pag. 392. 1435 Peder Oxe, Hofm. 3 Pag. 362, og 1439 Albret Morer, Hv. Pag. 819). S. A. slutter han Forbrag med de Svenske (Hv. Pag. 848), 1450 ligesaa (Pag. 850). 1452 skulde han være bleven Landsdommer (Hofm. 2 Pag. 82) og s. A. have været Hovedsmand paa Skanderborg (Atl. 4 Pag. 241), ligesom s. A., dog formodentlig ved en Feiltagelse, Claus Rønnov kaldes Hofmester. 1453 blev hans Slægfred adlet, Hofm. 2 Pag. 83, ligesom en anden af hans uægte Sønner skal have været Skaktavlfrisernes Stammefader (ibid. Pag 82). 1454 (Reg. Pag. 446) og 1455 (Pag. 448) var Niels Erikſen Hofmester (men Spørgsmaal om Rosenkrantz eller Gyldenstjerne, Hist. Tidsskr. 1 Pag. 279). 1456 synes han at have afstaaet Skanderborg til sin Søn, som nu blev Hofmester, og selv at være vendt tilbage til Kallø; thi Sønnen kaldes s. A. i Atl. 4 Pag. 241 Hovedsmand paa Skanderborg, og Faderen kaldes derimod endnu 1458 Lehnsmand paa Kallø, da han havde Trætte med Bispen om Kapellet i Ebeltoft (Atl. 4 Pag. 276), som endnu den Tid ingen egentlig Kirke havde. Omtrent s. A. lod han Mariæ Magdalenæ Kirke i Haldherred opbygge paa en i Skoven oprydbet Plads (Atl. 4 Pag. 287, jfr. Hans. B. Pag. 174). 1460 nævnes han i Rigsraadet for Sønnen, skjøndt denne er Hofmester (Hv. Pag. 887), ligesaa 1462 (Pag. 896) og 1465 (Pag. 902, jfr. 838, i hvilket sidste Aar han ogsaa lod Tistrup Kirke i Sønderherred bygge, Atl. 4 Pag. 302; Hofm. 2 Pag. 82; jfr. Hansen Pag. 174-75). 1473 nævnes han endnu som forbums Hofmester (Hv. Pag. 838); men nu nævnes han ikke mere hos Hvitf.; hans Frues Død 1470 bevægede ham maaskee til at trække sig tilbage fra Forretningerne; han † 1477 og blev begraven i Franciskanerklostret i Randers (Hofm. 2 Pag. 83, 84; M. D. Pag. 134-35, 144).

hendes Søn til Befalingsmand i Stokholm, hvilket han var i 5 Maaneder (Hofm. 2 Pag. 90). Har han nu nogensinde været Marsk og allerhelst Marsk for 1448, da maa han ved denne Leilighed være bleven det. Hans Liigskrift, som dog først er forfattet 1589 af hans Sønnesøns Søn, Hr. Jørgen Rosenkrantz, beretter os nemlig, at han allerede i Christoffer af Baierns Tid (altsaa før 1448) skal have været Rigsraad og Marsk; er nu dette paalideligt (thi jeg maa tilstaae, at jeg hverken finder ham blandt Rigsraaderne 1438, Hv. Pag. 807, 1440 Pag. 820, 1443 Pag. 831, 1449 Pag. 846, eller 1450 Pag. 850, og heller intet Sted finder ham tituleret som Marsk), da maa han formodentlig være bleven Marsk for Claus Ronnov (der vel ifølge Hofm. 3 Pag. 362 allerede var det 1440, skjøndt jeg ikke finder ham nævnt som Marsk for 1453 (Hv. Pag. 857), uagtet Hvitf. allerede nævner ham 1452 som Hofmester (Pag. 855), hvilket vistnok skal betyde Marsk (D. Mag. 3 Pag. 323, hvor hans Levnet findes), endskjøndt ogsaa Hofm. l. c. henregner ham blandt Hofmestrene, uagtet han af Hv. kaldes Marsk ligefra 1453 og til sin Død, Hv. Pag. 857, 858, 865, 882, 884, 887, 899, 907 2c., og jeg altsaa snarere vil antage, at han først blev Marsk 1452, skjøndt han maaskee vel allerede 1439 var i Rigsraadet, jfr. Knudsen Pag. 7). 1449 fik han (som da skrives til Rosenholm, hvilket dog ifølge Atl. 4 Pag. 339 er urigtigt) Pavens Tilladelse at have et Altare portatile i sit Huus og med sig paa Reiser (Pont. 2 Pag. 603; M. D. 2 Pag. 153). S. A. har han uden Tvivl (23 Aar gl.) giftet sig (før den Tid ikke; thi Dr. Dorothea var med til hans Bryllup) med Sophie Henriksdatter Gyldenstjerne fra Ivernæs (eller, som Liigstenen har, fra Boller, som han fik med hende, Hofm. 2 Pag. 85), med hvem han avlede 17

Børn, 9 Sønner og 8 Døttre (F. 1 Pag. 117; Hofm. 2 Pag. 85); og blev der til hans Bryllup, som et Beviis paa Tidsalderens Tarvelighed, uagtet baade Kong Chr. I og Dr. Dorothea (altsaa mellem 1449 og 81) vare tilstede, ikke drukket Mere end en halv Ame Viin (Hv. Pag. 1050). Naar han derimod blev Hofmester, er vanskeligt at sige; thi hans Fader synes ifølge det Foregaaende 1452 at have nedlagt denne Post, og Gravskriften af 1589 siger (Hofm. 2 Pag. 86), at Sønnen fulgte ham umiddelbart i samme. Men vi have ovenfor seet, at Niels Erikſen (være sig nu Rosenkrantz eller Gyldenstjerne) endnu 1454 og 55 var Hofmester (jfr. forresten om de 2 Slags Hofmestere, nemlig Kongens og Rigets, Hist. Tidsskr. 1 Pag. 279, og om en lignende Forskjel paa Kongens og Rigets Marsk ibid. Pag. 285). 1456 vide vi med Vished, at Erik Rosenkrantz var Hofmester (Hv. Pag. 865; hvilket han, som sagt, dog muligviis allerede 1452 kan være bleven, da Claus Rønnov blev Marsk, som maaskee har afløst ham i denne sidste Betjening, hvis han ellers nogensinde beklædte samme. Dog derimod strider jo, at Niels Eriksen, som vi ovenfor saae, endnu var Hofmester 1454 og 55). S. A. (1456) er han tillige Lehnsmand paa Skanderborg (Atl. 4 Pag. 241, som altsaa hans Fader maa have afstaaet ham, for selv at træde tilbage til Kallø). 1457 stifter han en Sjælemesse for sig og sine Forældre i Mariager Klosterkirke (F. 2 Pag. 231, hvorom see Mere D. Mag. 6 Pag. 82-83, 239; Daug. Pag. 399). 1458 tillader han (og Faderen) sin Moder, Else Krognos, at skjenke en Gaard til Mariager Kloster (D. Mag. 6. Pag. 83), ligesom han ogsaa s. A. omtales som Hofmester (Ryges P. Oxe Pag. 7), ligesom 1460 (Hv. Pag. 887). 1462 er han med at undsige Bremen (Pag. 896). 1465 er han

med at forlige Erkebisp Jens i Upsal og Kongen (Hv. Pag. 902, hvor vist Lin. 6 skal læses Erik Ottesen istedetfor Erik Olufsen, da denne nævnes foran Claus Ronnov, og siden han paa samme Side Lin. 21 ligeledes som Hofmester nævnes foran C. Ronnov som Marsk, og atter Lin. 25 som Hofmester). S. A. blev han ogsaa som Hofmester sendt med Flere til Hamborg forat slutte Forbund med England (Hv. Pag. 903, jfr. Reg. Pag. 483). 1466 fik han som Hofmester en Taksigelsesskrivelse fra Kongen i England (Hv. Pag. 904). 1467 forunde Søstrene i Mariager Kloster ham (og hans Fader) en Jord at bygge paa ved deres Kloster (D. Mag. 6 Pag. 90, jfr. Reg. Pag. 488). 1468 var han til Møde i Halmstad (Hv. Pag. 919). 1469 er han som Hofmester med at afslutte Recessen med Lybek (Hv. Pag. 923). 1470 synes han at have gjort Erik Axelsen og Børge Trolle til Krigsfanger (Hofm. 2 Pag. 90). S. A. døde hans Moder, Fru Else Krognos (Hofm. 2 Pag. 82; Hans. Pag. 175). 1472 var han til Møde i Kalmar (Hv. Pag. 935), hvor han var en af Kongens Procuratorer (Pag. 936). S. A. leier han 2 Gaarde i Ebdrup af Mariager Kloster paa 2 Aar (D. Mag. 6 Pag. 95). 1473 var han til Møde i Kalmar (Hv. Pag. 939). 1474 foretog Kongen sig sine 2 bekjendte Reiser til Rom og til Cøln (Hv. Pag. 942, 944); men Drosten og Marsken maatte vel blive hjemme forat varetage Rigets Anliggender. Og at dette virkeligt var Tilfældet, see vi deraf, at Rosenkrantz netop paa den Tid var til Møde i Kalmar (Pag. 950). 1475 (hvor han skriver sig til Skjern) [1]) stifter eller forøger han en Fundats paa

---

[1]) Dette er heist besynderligt, men gjentages atter 1496. 1460 synes nemlig Kongen at have eiet Skjern (Atl. 4 Pag. 692), og altsaa

et Kapel med Messer i Mariager Kloster (D. Mag. 6 Pag. 104, 239, jfr. Daug. Pag. 399). 1476 er han til et Møde i Kalmar (Hv. Pag. 953, 954). S. A. lod han en Krønike afskrive og skrev foran i samme: „Effter Guthz Byrth MCDLXXVI then søndagh næst for sancte Peters Dagh ad cathedram tha var thenne Cronica fulkomen, som iegh Erik Ottisson ridder loth skrifue til Skandelburgh. Och i alle the Bogher, som iegh haver lesth eller horth, tha fynder iegh ey bether æn ath holde vel the X vars herre Jesu Christi Voth orth. So som er at ælskæ thin Guth oc thin skaper over all thing, af all thin formuge, af all thin hiærtæ oc af all thin siæl. 2) Och ther næst thin jafuen christen i alle mathe ligh with (thig) sielf. 3) Ey sweræ til vnyttelicheit um vars herre doth eller andre store ethæ. 4) Hetheræ forelder father oc mother, som leuendith eræ, oc gor gott for the dothe. 5) Gør ey mandrap uthen loghen meth raath eller gerning. 6) Ey ath bedrijfue hoor eller morth met gerning eller samtykky, eller begæræ nogher then hellige kirkins personer til sondelicht oc uquemlicht lefuend. 7) Ey atthraa thin jaffuens cristens gothz oc penningh utæn hans mynnæ eller fullæ betalinghe. 8) Ey thiufneth at gore. 9) Ey bæræ falst wijtnæ imoth thin iafn cristen for wild eller for auend. 10) Och ey threnge then fattighe met wold for afuend eller for wild skyld til uskiel. Och waktæ sigh for the VII dodelighe sonder, So som er hofferdicheit. Afuend.

skulde man troe, at det var en Forlehning; men 1540 skriver hans Sønnesøn, Christoffer Nielsen, sig til Stjern, og altsaa skulde man troe, at det var hans Eiendom; hvilket Sidste ogsaa er det Rette; thi man seer af Rud. 1 Pag. 70, at allerede hans Søn, Niels Eriksen, tiltraadte det ved Faderens Død 1503, men maatte i den Anledning affinde sig med sine Svogre.

Wræthe. Ledyie til Guthz thienst. Wkyskheit. Gyricheit och offuerflodicheit" (af Klev. Saml. ved K. N.). 1477 sendes han til Meissen at frie for Hertug Hans (Hv. Pag. 955, jfr. D. Mag. 3 Pag. 328 Nota f). S. A. er han med at udstede en Protest mod Sverrig (Hv. Pag. 955). S. A. døde hans Fader, Hr. Otte Nielsen (Hofm. 2 Pag. 83, 84; Atl. 4 Pag. 326; Hansen Pag. 175), ved hvilken Leilighed han arvede Bjornholm, nuværende Hogholm. 1478 stod Prindsen Hertug Hanses prægtige Bryllup (Hv. Pag. 956), hvor han vist heller ikke som Hofmester kunde mangle. 1481 nævnes han endnu som Hofmester (Hv. Pag. 962). S. A. skjøder han en Gaard til Mariager Kloster for sin Datters Ophold (D. Mag. 6 Pag. 108; thi 2 af hans Døttre, Karen og Anne, vare i Mariager Kloster (med hvilke Faderen havde indgivet 2 Klenodier i Klostret, nemlig et S. Annæbillede af Sølv og et Kors af Guld; D. Mag. 6 Pag. 195), og en tredie Mette gik saagar i Kloster, medens hendes Mand, Eskild Gioe, endnu var i Live, som derfor ogsaa, medens hans klostergivne Frue endnu levede, tog sig en anden Kone paany). S. A. omtales Jørgen Rud som hans Svigersøn, idet han var gift med hans Datter Kirstine. S. A. eller ved Kong Hanses Regjeringstiltrædelse skulde han have nedlagt sine Embeder forat leve i Rolighed i Mariager Kloster (Hofm. 2 Pag. 85), efter først at have deelt sine Godser mellem sine Børn og ved Klostret at have bygget sig en Bolig og ved Klosterkirken et Kapel (Pag. 86); men 1482 er han dog endnu som Hofmester med at udstede Holsteens Privilegier (Hv. Pag. 963); s. A. med til Hyldingen i Hamborg (Pag. 964); 1483 Pintsedag formodentlig med til Kongens og Dronningens Kroning (Pag. 974). S. A. den 20 Juli paa Mødet i Halmstad (Pag. 965), og s. A. den 8 Septb. som

Hofmester med at afslutte Recessen i Kalmar (Pag. 976; D. Mag. 3 Pag. 329); ja! 1487 eller s. A. hans Frue, Sophie Gyldenstjerne, døde (Hofm. 2 Pag. 86), nævnes han endnu som det første verdslige Medlem af Raadet ved Hertug Christians Hylding i Lund (Hv. Pag. 992), men 1488 nævnes han i Rigsraadet „efter" Poul Laxmand, som allerede da kaldes Hofmester (Pag. 999). 1490 nævnes han som Eier af Boller (Atl. 4 Pag. 151), som han fik med sin Frue, og som han altsaa endnu den Tid ikke havde afstaaet til sine Børn. 1491 skriver han sig til Bjørnholm (som han altsaa ikke heller den Tid maa have afstaaet), da han med Flere møder i Lybek forat bilægge Kongens Uenighed med bemeldte By (Hv. Pag. 1006). S. A. giver han (altsaa som et Slags Klosterpatron) sit Samtykke til, at Mariager Kloster maa optage Hr. Anders Jacobsen og Frue i deres gode Gjerninger og indtage en fattig Jomfru, som kan bede for deres Sjæle (D. Mag. 6 Pag. 113). 1492 skjøder han en Gaard til Mariager Kloster (l. c. Pag. 113). Af s. A. findes i Langebeks Repertorium over det Rosenholmske Archiv (16de Paqvet Nr. 2) omtalt „Hr. Erik Ottesens første Skiftebrev imellem sine Børn"; men samme findes hverken i Diplomat. eller i de Klevenf. Saml. (K. R.). 1493 (eller 96) skulde han efter min Formodning ved Frederik Barsebeks Død paa sin afdøde Frues Vegne have arvet Elved; for derom at komme til fuldkommen Vished, tilskrev jeg K. R. om at meddele mig Oplysninger af det Rosenholmske Archiv, hvad hans sidste Leveaar var angaaende; men disse Oplysninger give desto værre aldeles ingen Vished om det Omspurgte, da hans Skiftedisposition af 1499 netop afbrydes i samme med et rc. paa det Sted, hvor Oplysningen skulde have været at forvente. Imidlertid har jeg dog i det Fol-

gende optaget disse Meddelelser blandt mine øvrige Samlinger, da de med Hensyn til Mandens senere Levnet have en ikke ubetydelig Grad af Interesse. Saaledes udsteder 1493 Anders Juel følgende Revers: „Jech Anders Juell vedkiender mek mett thette mit Obne Breff, ath nu min Herre, hr. Erick Ottesson, Effet Regenskab aff mek, tha kunde iegh ey gøre hanum rede eller Regenskab pa tu Tusinde Mark ner oppa thett, som ieg haffde oppeborit aff hans, Huilchet han tha uppa then tiidt ffor Gudtz skyld, Yffuer Lonoss, Oluff Brandis, Hans oc Jeppe skriffwers bon skylld milleligh lodh Oppestaa, svo lenge hans willie tillsigher ꝛc. Dat. Skierne 2da fer. prox. a. fest. carnispr.“ (Dipl. Lang. ved K. N., som tillige anmærker, at der saavel i Anders Juels som i Oluf Brandis Segl stod en fransk Lilie). 1494 nævnes han som øverste verdslige Medlem af Rigsraadet, og det endogsaa foran Poul Laxmand, skjøndt denne ogsaa her kaldes Hofmester (Hv. Pag. 1009). S. A. gjør han følgende Disposition: „Jech Erich Ottesson til Biorneholm, Riddher, gior vitterligt met thette mit obne breff aff then fulde mackt, som iegh haffuer aff mine arffuinge, ath skiiffte mit godz i mit leuendhe liiff emellom thennom, Tha haffuer iegh thet skiifft oc dielt, saa ath mijn son, Holgerd, skall haffue Buller oc ther till alt thet godz, fiskevatn, moller oc skoffuæ, som thette registher inneholder. Oc hwad godz ther findis, ther uskiifft er, thet skulle thee selffue skiifftæ oc ligæ thennom emellom, nar thet faller. Item mine arffuinge, the Haffue oc alle ladet thennom noge ther met, ath the skulle ey regnæ nogenhande opborsell, som thee haffue her til opboret, anthen aff godz eller aff megh eller noger anderlunde, men wære ther met alltingest tillfreedz. Oc skall fruæ Elnæ i Holbech forsees till gode redæ met then deell, hun scall aarligh haffue

for hennes godz, iegh haffuer faaet aff hennæ. Item oc bether oc maner iegh ether for wor herris naffn skyld oc for ether egne oc myn siæls bestandelße skyld, chware I kunnæ sporie, iegh haffuer faaet noget met wrettæ, gotz eller annet, ath I wille giore ther fyllestæ oc wederleggelsse fore. Oc setther ieg thet till ether for then almegtiiste gud, ath I giore ther wti, som I wille sware paa ethers siellæ, methen I haffue gotzet oc renthen i wære. Tiil ydermere windnesbyrd, stadfestelssæ oc forwaringe, ath iegh haffuer skifft Holgerd, myn son, thette her tiil, som thette registher inneholder, tha haffuer iegh met god wilijæ oc beraad hwgh hengt mit Indcegell nedhen for thette register oc breff. **Datum in Biørneholm An Dn Millesimo qvadringentesimo nonagesimo qvarto feria tercia proxima post Dominicam Oculi"** (**Dipl. Lang.** ved K. N.). S. A. Onsdagen efter **Primi & Feliciani** Dag (ↄ: 11 Juni) sad Hr. Erik Ottesen i Raadet i Graabrødreklosters Stue i Kallundborg (**l. c.**). S. A. Kong Hanses Qvittants til Hr. Erik Ottesen for Regnskab af Byfogdiet i Randers, af Fredkjøb og Brag (Lang. Repert. o. Rosenh. Arch. ved K. N.). 1495 skjenker hans Søn, Holger Erikſen, ham i sit Testament (som er udstedt paa Krogholm, og hvoraf man ikke kan skjønne, at Faderen allerede da havde overladt ham baade Bjørnholm og Boller, hvortil han i Genealogien skrives) et Sølvstob (D. Mag. 6 Pag. 268). S. A. den 31 Juli var han tilstede blandt de danske og norske Rigsraader udenfor Kalmar (**Dipl. Lang.** ved K. N.; jfr. Jahns U. H. Pag. 362). S. A. lod han sig af sin Svigerson, Jørgen Rud, udløse af sit kongl. Pant i det saakaldte Rannes Gods i Jylland, som han indtil den Tid havde havt i Panteforlehning (Rud. 1 Pag. 66). S. A. gjør desaarsag Kong Hans vitterligt, at

han kjendes sig af ret, vitterlig Gjeld skyldig at være Jørgen Rud, Embedsmand paa Holbek, 108 Rhinske Gylden og 148 Mark danske Penninge, for hvilken Sum Guld og Penninge han pantsætter ham alt Rannes Gods i Kallø Lehn og 5 Gaarde i Knudstorp i Havelberg Herred, ligerviis som Hr. Erik Ottesen, Ridder, vor elskelige Mand og Raad, tilforn det af Kronen i Pant havde. „Oc ere wij vell tillfredz meth forskrefnne oß elskel. Hr. Erik Otzsøn om thet skowhwg, som hugget er paa Hasens." Dat. Kjøb. Slot S. Augustini Dag (ɔ: den 28 Aug.; af Dipl. Lang. ved K. R.). S. A. nævnes i et Doc. af 8/9 „en Gard, liggendis i høygbrostræde vdi Kobendehaffn, — — — oc recker indh til her Eriick Otsøns Ridders stenhws" (l. c.). 1496 døer hans Søn, Holger Eriksen til Bjørnholm og Boller (Hofm. Tab.). S. A. skjenker han selv som Fader og Fru Anne Henriksdatter (Meinstrup) som den Afdødes Enke 8 Gaarde og 2 Bool til Mariager Kloster forat holde Messer for den Afdødes Sjæl (D. Mag. 6 Pag. 116). S. A. skriver han sig (ligesom 1475) til Skierne og skjenker 2 Gaarde til 5 Fattiges Ophold i Mariager Kloster (l. c. Pag. 150, 197). S. A. nævnes han i Raadet mellem Poul Laxmand som Hofmester og Eskild Gioe som Marsk (l. c. Pag. 212). S. A. fik han Brev, at dersom han kunde overleve (sin Søn) Hr. Jørgen Eriksen (som døde paa Veien til den hellige Grav), da skulde han beholde ad vitam Medelsom Herred og Gods. Dat. Horsens Søndagen Lætare. Hr. Jørgen Eriksen, K. M. Hoffinder, havde nemlig S. Augustini Dag (ɔ: 26 Mai) 1495 fra Kjøb. faaet K. M. Pantebrev paa Medelsom Herred og 2 Gaarde i Braa i Norlyng Herred &c., „eftersom hans afgangne (ɔ: fra Pantet aftraadte) Fader det tilforn af Kronen i Pant havde," og hans Arvinger det at

beholde efter hans Død til et brugeligt Pant (Reg. o. al. L. ved K. A.). 1497 gjør Kong Hans vitterligt, at han kjendes sig af ret, vitterlig Gjeld skyldig at være Hr. Præbjørn Podebusk, Ridder, 110 Rhinske Gylden og 148 Mark i danske Penninge, for hvilken Sum Guld og Penninge han pantsætter ham alle „vore og Kronens Tjenere" i Rindsherred „met the tienere, som oß elskl. Hr. Erick Otzsen, Ridder, vor Man oc Raad, haffuer paa thalit oc indwondit," hvilket Herred Hr. Erik Ottesen tilforn af Kronen i Pant havde, at have, nyde, bruge og beholde for et frit, brugeligt Pant, saalænge Hr. Erik Ottesen lever 2c. Dat. Kjøb. Slot Torsdag næst for vor Frue Dag visitationis (ɔ: 29 Juni; **Dipl. Lang.** ved K. A.). 1499 findes i Lang. Repertor. over det Rosenholmske Arch. som Nr. 3 i 16 Paqvet anført: „Hr. Erik Ottesons „andet" Skiftebrev imellem sine Børn af 1499;" og deraf haves i **Dipl. Lang.** for Holger Erikssens Børns Vedkommende følgende Excerpt: „Jegh Erick Otsson till Skernæ oc wii Niels Ericsson till Biornholm, Ridder, pa myne egne oc wppa myn brodhers, Holgerd Ericssons, Borne wegnæ, som Jeg er werie forre, Henric Ericsson, Prebiorn Podebusk, Effell Goye, Riddere, ock Jorgen Rwdh gior witterligt met thette wort obne breff, at wii ffor alle worriß nyttæ, gaffn oc bestæ haffue fulld magt giffuit for^te^ her Erich Otsson, wor kiærre Fader oc Hoßtruers Fadher, met worre obne breffue, at han wti hans leffwendis liiff oc welmagt mottæ delle ock skiiffthæ oß siit goz emellom, som Gud hannom forlenth haffde, baade Fædern ock moodhern, oc kiøbe goz oc boo penninge, som ænd her till fallen er, inthet wndertagit; tha haffuer han offuersiddet ock dellt, loffuet ock skiiffth for^te^ goz, swo at oß ther met alltingest well nogis, i swo maade, som her effterscreffuet staar, thet for^de^ Hol-

gerd Ericssens born ock theris arffuinge skulle haffue och beholle till ewindelige eye Boller ock ther till allt thet goʒ met Moller, Skoffwe ok Fiskewatn, som her effter foller ꝛc. ꝛc." Dat. die b. Mauritii (ɔ: 22 Sept., K. N.). 1500 skulde efter Foregivende 3 af hans Sonner, nemlig Henrik, Knud og Tonne, være faldne i Dithmarsken (Hofm. Tab., hvor ogsaa berettes, at en 4de af hans Sonner, Mogens, som var Dr. i Theologien og Munk i Mariager, skulde være død i Italien, og en 5te, Jorgen (som endnu nævnes 1495 i Mag. 6 Pag. 268), paa Veien til den hellige Grav). S. A. gjør Kong Hans vitterligt, at han kjendes sig af ret, vitterlig Gjeld skyldig at være Hr. Niels Eriksen, Ridder, „vor Mand og Raad og Embedsmand paa Kolding," 432 Rhinske Gylden og 600 Mark danske Penninge, 8 Mark mindre, for hvilken Sum Guld og Penninge, saa og for Troskab og villig Tjeneste, han pantsætter ham Medelsom Herred og Synder Lyng Herred at have, nyde, bruge og beholde og dem annamme, „naar Gud foger, ath hanß kære fader, hr. Erich Otzen, wor man oc raad, dodh oc affgangen er" ꝛc. Dat. Flensborg Slot vor Frue Aften annunciat. (ɔ: 24 Marts; Dipl. Lang. ved K. N.). 1501 udsteder Emklosters Convent følgende Brev: „Wij Abeth Sewerin oc alle menige gandske Conuenthet i Æmcloster Giore alle witterligt meth thette vort obne breff, Thett ther var ey so kiendeligt skell emellom Biorneholms enmercke oc Rosmus Sogen oc emclosters grund oc enmercke, som behoff gioris. Ther meth samborde thij them, hr. Otte Nielsson, Ridder, oc hr. Abeth Nielss, som tha var Abeth i emcloster, met Conuentes Raad ock samtycke oc Redhe ther offuer oc haffde Sandemen meth them aff sonderherrit oc mange flere gode menʒ nerwerelse effter theris egen Samtycke oc wilie oc effter the dannemenʒ

Raadh, som nerwerendes wore, som i lang tiid haffde weret kiend met forte jordh oc eyedom. Tha gorde the „encket" skell ther emellom, som the lode them noffue meth, oc tacket hwer andre gott po badhe sidher oc satte ther steen oc stabell emellom, som skulle bliffue till ewig tiid, som thet æn nw stor oc vell kiendeligt er. Siden hr. Erich Ottesen, hr. Ottess Son, fik Biornholm oc hr. Abet Crestern vort abet i emcloster, tha bekierde han seg for forte hr. eric ottssen, thet Biorneholms tiennere brugeth offuer thet forte Skiell, som giort var. Tha Redh forte hr. erich oc hr. abet Christiern ther anden tiid offuer igen oc stadfestet thet gammell skiell oc sloge ther noy Pælle nedder igen, so at the visthe po hwer sidhe, hwore langt hwer skulle bruge; oc tha po thett at hr. erich ottsen ville, at thet skulle vere „vthen fare oc siellevadhe," oc forte Closter skulle haffue fylleste oc ingen bryst, Tha vt offuer then eng (ɔ: formodentlig: Ening eller Forligelse), som forre vort tallet oc giort them emellom, vntte oc gaff forte hr. erich Ottssen en gard i Olsrode i sonder herrith i Aalsoy sogen til forte Closter, som skyller aarlig en ore korn, till ewindelig eye. Item siden Abeth Sewerin kom ther till, som nw er abeth, tha fwnde wii i Closters giemme en wbeseglet wtskrifft po pappir, so lydendes, thet hr. Anders Offesen skulle haffue vederkennet seg oc syne Effterkommere at ware plictug at giffue til em closter aarlig aar en tonne smør for then rettighedt, som em closter haffde i then grwnd, som biorneholm staar paa, Oc ingen andere beseglde breffue fwnde wij i closters giemme ther vppaa. Tha vort wij, forte Abet sewerin oc menige Conuenthet, saa till eens meth hr. eric Ottesen oc han meth oß, thet han „for Gudz skyld oc hans Siels, hans foreldernes, effterkommendes oc alle cristne Sielles salighet skyld" vntte, skotte oc gaff fran seg oc

syne arffuinge till forte Abeth oc Conuentet oc em kloster till ewindelige eyedom all then deell oc Rettighedt, som han oc hans arffuinge i met (ɔ: formodentlig: havde i med eller tilligemed) en vor Closters gard, som heder Rwde, i framloff herrit liggendis, i skoringe sogenn, som er „hwer tiwffuende tre i rudeskoff oc hwer tiwffuende Twre i Rude marck," huilcken forte deell oc rettighedt som hand kiopte aff swend terbenssen; oc wij, forte Abbet oc Conuentet i forte Closter, tilbinde oc forplicte oss oc vore efterkommere met thette vort obne breff at holle twende begiengelser i forte closter till ewig tiid for forte hr. Eric Ottesen, hans fader, moder, husfru oc born, foreldserne oc alle the, som biorneholm i være haffuer hafft, oc for alle cristine sielle. Item then ene begiengelse skall ware then anden dag nest efter sancti Mickels dag om afftennen met vigilias oc anden dagen sielemesse met alle Presterne. Item then anden begiengelse skall ware then anden dag nest effter mitfaste sondag om afftennen met vigilias oc anden dagen siellemeße met alle Presterne; oc thette fulkomlige at holde, som wij ville sware for Gud. Oc ther meth skall alt thet, som wæret haffuer emellom emcloster oc the, som biorneholm i wære haffuer hafft, i huad thet helst er, være til en fuldkommelig ænde oc aldrig mere op at driiffues i noger mode pa entten sidher. Tess till bethre bewisning oc ytermere stadfestelse oc forwaring, at so skall fulkommelige holdes i alle made, som forscreffuit stor, tha haffue wij, forte Abet sewerin, meth frij vilie ok vitskab hengd vort Indeegle met wort Conuentes neden for thette vort obne breff. Dat. An Dn M D primo vigilia sti johannis Baptiste." Udenpaa: „Markeskiell emellom Biornholm biærck ock Rasmus sogen (af Klev. Saml. ved K. R., hvor tillige tilføies, at i Skanderborg Brevextract har bemeldte

Document følgende Titel: „Hr. Erich Ottesſen til Skierne ſkiødede til Emkloſter hver tiffuende thre oc huer thiffuende fure Jord udi Rudemark i framløf herret i Skyring ſogn; desligeſte gav han og ſkiødede til Kloſtret en Gaard i Sønder herrit i Olſrod i Aalsſe ſogn 1501"). 1502 „Hr. Erijch Otteſens forſcrifft thiill Kong Hans om minn (Fenke) [1]) oc om hr. Laxman: Myn ydmijge wnderthane willig troe Tieniſte, Ethers Nades werdiighied tilforn ſcreffuet med wor herre **Jhesu Kristo.** Wil ethers Nade werdes at wide, kere nadige Herre! hr. Laxman (s) Hußfrwe, med (ɔ: min Fenke frøckter), thet hr. Laxman (s) frender oc børne-were ſkulle wille were henne for ner i thet Skiffte efter han-nem, Ock war therfore yderlig begierendis aff meg, at ieg wille ſcriffue for henne til Ethers Nade; ſkeer thet ſwoe, tha haff-uer hun ingen ythermere til at thee (ɔ: at tye til) en Gud og Ethers Nade. Tha bether ieg Ethers Nade for Gutz ſkyld, at Ethers Nade wille werdes till ath were henne behielpeligh (til ret-) wiiſhied, at hwn motte erholle then dhell for them, Som hwn haffde rett thill; er ther nogen ſkyld aa ferde med hr. Laxman, ſom thet ſies (ɔ: ſiges) och røcktet goer, Tha hobbes meg jo til Gud, at hwn er ther wſkijldig wti. Ethers Nades ſiell, liiff ock werdiighied then alſommegtigſte Gud be-falendes til ewiig Tiid. Dat. Mariager **feria secunda proxima ante festum nativitatis Mariæ** (ɔ: 5 Septbr.) **An. Md secundo**" (**l. c.**, jfr. Hiſt. Tidsſkr. B. 3 Pag. 608). 1503 ſkjøder han en Gaard og 2 Boel til de Fattiges Gaard i Mariager iſtedetfor den Tønde Aal og Tønde Ørret, han forhen havde ſkjenket det (D. Mag. 6 Pag. 120, jfr. Daug. Pag. 404). S. A. ſkjenker han atter et Boel til Samme

---

[1]) Nemlig Poul Laxmands Enke, Kriſtine Banner.

(l. c.); men s. A. (Hv. Pag. 1050 sætter urigtigt 1504) den 7 Jan. døde han i Mariager Kloster og blev der i Kirken begraven (Hofm. 2 Pag. 86, 87; D. Mag. 6 Pag. 255; Atl. 4 Pag. 316), men siden, nemlig 1589, henflyttet til Hornslet Kirke (Hofm. 2 Pag. 85, 86; Atl. 4 Pag. 316). I en gammel og næsten samtidig Kronike i Gl. Saml. 1, 2, 169 er hans Død paa følgende Maade anmeldt: „1503 døde hr. Erik Ottesen, Danmarckis rigis marskalck och denne første Koning Christians hoffmester, y Mariagher, S. Kanuti Ducis Dag; han var ligesom en fader for Danmarck, hans mage och liige saa wy endnu icke y denne dag y ere, dygd och fromhed och y alle gnode vilkuor." Man antager i Almindelighed, at han var den Første af Slægten, der kaldte sig Rosenkrantz (Hofm. 2 Pag. 84-85); men paa den Kalk og Disk, han har givet til Gudom Kirke, staaer blot: Erick Odsson, Ridder, med hans Vaaben (Atl. 5 Pag. 827), og dette sidste som Skaktavlfrisernes (Hofm. 2 Pag. 135). Paa Liigstenen kaldes han endnu blot: Dn. Ericus Ottonis, miles (Hofm. 2 Pag. 86), og selv Hvitfeldt, der har havt Originaldocumenterne i Hænde, kalder ham allevegne, hvor Talen er om Documenter eller Uddrag af samme, Erik Othsen og blot et eneste Sted, nemlig Pag. 955, hvor han omtaler ham som Historiker, Erik Ottesen Rosenkrantz (see herom Mere Orion 2 Pag. 62 sq.). Om de over ham og hans Fader &c. som Eiere af Bjørnholm i Tistrup Kirke fra 1535 opbevarede Epitaphier eller Mindeplader see Hansen Pag. 175, og om hans senere Epitaph af 1589 see Hofm. 2 Pag. 85-86; M. D. 2 Pag. 135-36 og 144. De Fleste, f. Ex. Hofman, Klevenfeldt o. s. v., antage hans Farfader (og altsaa hans Fader Otte Nielsens Fader) for at have været Hr. Niels Jensen til Tange; K. N. har derimod en Formodning

om, at hans Farfader snarere turde være Hr. Niels Iversen af Hevringholm, og antager saaledes den sandsynligste Slægtfølge for at have været følgende:

A. Hr. Iver Nielsen, som havde Skamherred i Fyen i Pant a qvodam **Dn. Laurencio Jönssen**, qvondam dapifero dacie; levede Nov. 1360, men var død Octob. 1363.

B. Hr. Niels Iversen af Hevringholm, til hvem man har Bisſkop Johan af Slesvigs Qvittants fra 1407, og som endnu levede 1412.

C. Hr. Otte Nielsen af Bjornholm (hvorimod hans Broder, Hr. Stygge, skrev sig til Hevringholm), til hvem man har Bisſkop Nicolai af Slesvigs Qvittering af Juli 1446, hvori det hedder: —— „dat wij ꝛc. hadden vnde het hebben mijt (ɔ: gemiehtet?) Hern Otto Nielssen, Ritter, van Hern Niels Ywersson weghen, seligher Dechtnisse, des her Otto vorbenomet (ɔ: vorgenannter) en erue ys." Hvorved han saaledes kalder Hr. Otte Nielsen Niels Iwersens Arving.

Den Foregaaendes Svigerson, Jørgen Rud til Vedby, maa altsaa ifolge det Foregaaende ansees for Gaardens næste Eier. Hans Levnet har jeg allerede i Rudernes Historie 1 Pag. 58 sq., jfr. Pag. 264-65 udførligen meddeelt og vil altsaa deraf blot hidsætte Følgende: Han var en Søn af Mikkel Rud og Elsebe Markman; 1477 og følgende Aaringer var han Bispen af Roskildes Hovedsmand paa Solte; 1481 var han allerede gift med Kirstine Eriksdatter Rosenkrantz [1]; 1489 er han kongl. Hovedsmand paa Ronnebeks-

---

1) Ja! det er endogsaa sandsynligt, at de allerede da nogle Aar havde været gifte; thi deres Datter Anne blev allerede gift 1493 og maa da formodentlig i det Mindste have været 15 til 20 Aar og altsaa have været født 1473-78; og da hun nu derhos ikke var deres

holm og 1490 paa Holbek; 1495 faaer han Rannes Gods i Jylland i Pant af Kongen, idet han deraf udløser sin Svigerfader, Erik Ottesen Rosenkrantz; 1497 førte han Skyttebanneret i Sverrig. 1502 er han Rigsraad og Lehnsmand paa Stege. S. A. gjør Per Laurensen vitterligt, at han med sin Huusfrues, Ingeborg Esbernsdatters, Samtykke og Raad og med hendes Broders, Jens Esbernsens, Raad, som ret Værge er til sit Søsterbarn, har solgt, skjødet og afhændet Jørgen Rud, „Hovedsmand paa Stege," en Gaard, liggende i Kjøb. paa det Hjørne Sønden næst ved S. Gjertruds Kirkegaard og Østen ved Rosengaarden, „met Haverom oc forthoo, meth Hws oc Bygning oc met alle sijne retthe tillegghelsæ," med saadant Skjel, at forte Barn skal igjen have for sin Andeel i forte Gaard af Jørgen Rud en Gaard, liggende i Slagelse, som han fik af Hr. Peder i Jyderup. Dat. Castro Steghæ feria 2da ante diem Pasce (Dipl. Lang. ved K. R.). 1503 døer hans Svigerfader, Erik Rosenkrantz, og han arver meget Gods efter ham og deriblandt formodentlig Elved. S. A. gjør Niels Erikssen til Bjørneholm, Ridder, vitterligt, at „then tiidh wij skiffthe till Skierne (hvad enten det saa var 1499 eller 1503) effter

---

ældste Barn, men tvertimod nævnes som det 5te i Ordenen, saa maa det ældste af deres Børn jo være født c. 1467 til 73, hvilket ilke ilde passer med den Beretning, at Jørgen Ruds Svigerforældre omtrent bleve gifte 1449; thi saaledes kunde Jørgen Ruds Frue, Kirstine Rosenkrantz, jo, hvis hun var sine Forældres ældste Barn, ret vel være gift 1464 til 69, og hvis hun var et af de yngre, nogle Aar senere; men hvis hun, som Hofman vil, var det næstyngste eller det 16de i Ordenen, da kunde det vistnok ikke passe; thi da kunde hun først være gift 1480 til 85. Dog har man Grund til at formode, at Hofmans Beretning i denne Henseende er aldeles upaalidelig.

min fadher, her Erich Otteesen, hues siell gud haffue," da tilfaldt Jorgen Rud en Gaard i Sonderherred i Allelof ꝛc. Beseglet blandt Flere af Poul Borialsen (Væbner og) Foged til Skierne. Dat. Skierne in profesto **S. Michaelis (Dipl. Lang.** ved K. R.). 1504 døde han selv, og 1509 gjør hans Enke, Fru Kirstine Rosenkrantz, sit Testament og omtaler ved denne Leilighed saavel Vedby i Sjelland og Mogelkjær i Jylland som Elved i Fyen som sine Herregaarde.

Nogle Uger efter hendes Testaments Udstedelse og altsaa hendes formeentlige Død skriver hendes Søn, Henrik Rud, hvem den altsaa i Dødsskiftet maa være tildeelt, sig til Elvit [1]); hvorved det er mærkeligt, at hans Søster Anne eller rettere Svogeren, Henrik Krummedige, ligeledes, — og det saagar paa en Tid, hvor deres 1510 afdøde Broder, Otte Rud, endnu levede, — siger sig efter Faderens Død (altsaa 1504) at have arvet Elved (Rud. 1 Pag. 144); et Arrangement, der imidlertid senere maa være blevet omgjort igjen, siden Enken endnu skriver sig til Elved 1509, og Henrik Rud vel samme Aar, men dog efter Enkens Død, ligeledes skriver sig til Elved og endnu ved sin Død mellem 1510 og 1513 af sin Søster Anna selv kaldes „Broder Henrik paa Elved." Om hans Levnet see Rud. 1 Pag. 137. Han døde nemlig mellem 1510 og 13 (Pag. 138); og hvad Bohave hans Søster Anna efter denne sin Broder modtog paa Eluidh, opregnes **ibid.** Pag. 139.

---

1) Der har været Qvæstion, om der i Documentet stod Flint eller Elvit; men det første Bogstav er aldeles tydeligt et stort dansk E eller W, saaledes som det i flere af den Tids Documenter forekommer; og de 3 sidste Bogstaver kunne unegtelig ligesaavel læses nit som int.

Ved hans (eller maaskee først ved Broderen Mikkels Død 1520, som eiede Møgelkjær, og om hvem see Rud. 1 Pag. 129) maa dernæst Elved være tilfaldet hans Søster Sophie, som allerede da var gift med Tyge Brahe; thi hun siger sig at have arvet Elved efter sine Forældre og Brødre, altsaa kort efter 1520; og skjøndt man egentlig først 1528 finder hendes anden Mand, Erik Bølle, at skrive sig til samme, saa hedder det dog i Dommen af 1555 (som i det Følgende skal anføres), at allerede hendes første Mand, som døde 1523, fik denne Gaard i Sødskendeskifte med sin Frue. Perioden fra 1509 til 1528 bliver imidlertid dog stedse noget usikker; thi først bliver det et Spørgsmaal, om 1509 enten Henrik Rud eller hans Svoger, Henrik Krummedige, kom i Besiddelse af den, saasom de, som sagt, synes Begge at tilegne sig samme; dernæst, — endogsaa antaget, at Henrik Rud til sin Død besad den, siden Anne henter Bohave efter ham „paa Elvid," — saa spørges dog atter, hvo der da arvede den efter hans Død, siden hans Søster Sophie først synes at have faaet den efter Mikkels Død 1520, og siden man ikke veed, hvad Søsteren Anne fik til sin Deel efter Forældre og Brødre, naar Broderen Knud baade fik Vedbygaard og Møgelkjær, og Sophie fik Elved. Da det imidlertid er vist, at Sophie siger sig at have arvet Elved efter sine Forældre og Brødre, og som Følge deraf ikke blot hendes sidste Mand skriver sig dertil 1528, men at allerede hendes første Mand, som døde 1523, siges at have faaet den i Sødskendeskifte med sin Frue; saa anseer jeg det for rigtigst, indtil bedre Oplysning kan erholdes, at ansee hende for Gaardens næste Eier efter Henrik eller Mikkel.

Den næste Eier var altsaa de Foromtaltes Søster, Sophie Jørgensdatter Rud, som var gift 1) med

Tyge Axelsen Brahe til Tostrup, Ridder og Rigsraad, og 2) med Erik Madsen Bolle til Ovrebygaard. Hendes eget Levnet har jeg i Rudernes Historie H. 2 Pag. 9 sq. udførligt omhandlet og vil altsaa her fornemmelig til hendes Mænd henholde mig. Den første af disse, Hr. Tyge Axelsen Brahe til Tostrup rc., [1]) var en Søn af Axel Pedersen Brahe til Krogholm rc. og Maren Tygesdatter Lunge. 1499 gjør Christer fan Haffn af Eliholm, som af Vapn er, vitterligt, at han har gjort en venlig Contract med „velbørdighe Men, Tige Bradi oc Axel Bradi, Broyræ (ↄ: Brødre)," i saa Maade, at dersom han eller hans Hustru afgaae og ei have efter sig Børn, Børneborn eller Fremarvinger, da skulde Tyge Brade og Axel Brade eller deres Arvinger nyde og beholde deres Sjettepart i Vidskøllegaard. Dat Kjøb. Torsd. n. eft. S. Calixti Dag (ↄ: 17 Oct.; Wieselgrens de la Gardiska Archivet, 3die D. Pag. 113-14 ved K. R.). Omtrent 1502 blev han gift med Hr. Oluf Stigsens (Krognos) og Gjertrud Knudsdatters (Globs) Datter Magdalene (jfr. Rud. H. 2 Pag. 9). 1505 gjør Steen Bilde, Ridder og Landsdommer i Skaane, vitterligt, at „i nogen forleden Tid" var for ham og flere gode Mænd paa Lunde Landsting Hr. Oluf Stigsens, Ridders, fuldmyndige Bud og mælte Hr. Oluf Stigsen ud af „Flædh och Fælidh" fra hans Datter, „Fru Magdalene, Tyghæ Braydis," IIII samfælde Landsting. Dat.

---

[1]) At han ogsaa til en Tid skulde have eiet Valden eller en Andeel i samme, antages i Gl. Saml. 2, 3, 30 Nota; og var dette virkeligt Tilfældet, da maa han allerede 1503 (maaske i Anledning af Arven efter Erik Otsen Rosenkrantz, hvorom i det Foregaaende) have overladt denne Andeel til Henrik Krummedige, der s. A. siges at have kjøbt den af Kongen (D. Mag. 3 R. 2 Pag. 129).

Lund Mand. n. eft. S. Laurentii Dag (ɔ: 18 Aug.; a. D. Saml. i Geh. Arch. ved K. R.). 1506 Kong Hanses Brev til Tyge Brade, at da Hr. Eskild Gioe, hvis Sjæl Gud naade, har skikket (ɔ: beskikket) Kongen til sin Testamentarius, og denne derfor har forskrevet alle Hr. Eskild Gioes Arvinger at komme til sig i Laaland; saa vil han derfor, at Tyge Brade ogsaa retter sig efter at komme og være hos ham paa samme Tid. Dat. Kjøb. Slot, — — Dagen næst for Dominica Cantate (ɔ: 10 Mai; af kongl. Bibl. Saml. ved K. R.). 1507 gjør Arild Jensen, Landstingsskriver i Skaane, som den Dag sad i Dommers Sted paa Lunde Landsting, vitterligt, at 1507 Løverdagen, som var første Søgneting efter Juul (altsaa formodentlig egentlig 1506, siden man den Tid regnede det nye Aar fra Juul), var her for ham og flere gode Mænd, som Ting søgte, velbyrdig Mand, Tyge Brade i Tostrup, som her idag med Landsdommers Brev beviste, at han havde lovligen forfulgt her to Bønder, saa at de vare her fredløse gjorte for et Manddrab, og Tyge Brade havde og Fuldmagt af den Dødes Venner at dele paa samme Drab, som han og her idag beviste, og havde derover ført samme fredløse Mænd hid idag og begjerede Dom og Ret over (disse) „sine fredløse Mænd.“ Da „æffter saadan Skæl bleffæ the thil ith Sverdh fordelte hær i Dagh thil Tingæ“ (l. c.). S. A. (men uden Datum) gjør Kong Hans fra Kjøbenhavns Slot vitterligt, at Tyge Brade „er nu udi Vinther met fflere gode Mend skicket udi vor oc Riigens Thieniste at være tillstede udi Skanæ fore then Leylighedz Skylld, som ær emellom oss oc vortt Riige Sverige ꝛc.; kan therffore ey tillstede være at fordeygtinge seg oc ssit Godz, som han udi Være oc Forsvar ꝛc.“ Kongen forbyder derfor Alle nogen Delemaal eller Dele

at reise 2c. paa ham eller noget det Gods, han i Være og Forsvar haver, al det (ɔ: al den Stund) han saa udi vor og Rigens Tjeneste skikket og behindret er (l. c.). 1507 gjør Steen Bilde, Landsdommer i Skaane (og Ridder), med Flere vitterligt, at f. A. Fredagen n. eft. Midfaste Søndag (ɔ: 19 Marts) vare de forsamlede paa Bollerup paa et venligt Møde imellem Fru Anne (Mouritsdatter Gyldenstjerne), Hr. Oluf Stigsens (Krognos) Efterleverske (og Tyge Brades Frues Stedmoder), paa hendes Børns Vegne paa den ene Side, og Tyge Brade paa Tostrup paa hans Hustrues Vegne paa den anden Side om Skifte, som dem imellem er; hvilket Møde skulde have staaet Midfaste Søndag paa Bollerup, men blev udsat til idag. Da frembar Fru Anne for dem Kongens Dom imellem hende og Tyge Brade, udgiven i Lund, og stod overbødig og tilbød fuldt at gjøre forte Dom, saavel det, hende er imod, som det, hende er med. Ligeledes frembar Tyge Brade et Contractbrev, udgivet paa Bollerup i S. Mikkelsuge næstforleden (altsaa 1506), lydende, at de havde taget (ɔ: vedtaget) et Møde at møde paa Bollerup Midfaste Søndag næstforleden for Begges fælleds Venner om samme Skifte 2c. Og svarede ydermere Tyge Brade, at han vilde være inde for sine fælleds Venner og gjøre og hænde i alle Maader efter Loven og gammel Sædvane, og sagde, at han forte Dom ei undgjelde vilde paa denne Tid, men stod sig ind for vor naadige Herre og hans Naades Raad med denne forte vor naadige Herres Dom. „Ffor svodan Skudzmoll kunnæ vij ey her ydhermere tiill gøræ, men hver ath fylge sin Reth" (Klev. Saml. ved K. R.). Hertil slutter sig f. A. et Document af Fru Anne, saaledes lydende: „Tesse effthernc Sager vare framsat for the godhe Mendh paa Bollorp nu Fredag i Medfaste paa en Skreffth, svo

lydendes: Primo kraffde Tygge Bradhe meg Sagefaldh och Oldensvin aff mijnæ Borns Skoffve; thett sette ieg indh for the gode Mendh, som tillstædhe vore, om meg bor serdelis ath gore hannum ther Rede fore eller Regenskab fore, en (ɔ: førend) Skiifftthtet er folthgiorth effther vor nadige Herris Domß Lydelsse; i hues meg tha burde aff Rette, thet ville iegh strax folthgoræ. Item kraffde Tygge meg Opbyrdh, som Hr. Oluff upboret i XV Aar aff hanß Hostrues moderne Goß; ther till svaret ieg, at nar han ville goræ meg Fylleste, tha ville ieg gore hanum Fylleste then yderste Peningh, meg bor at staa hannum ther om tiill Retthe. Item kerdhe han, ath ieg lodh Lagholms Sloth oc Panth op oc icke radhe vedt hannum; ther tiill svaret ieg, ath ieg haffde icke Sloßloffuen aff hannum; myn Herre, Gud hans Sjell glæde, haffde Sloßloffuen aff vor nadige Herre, oc han befoll meg at antvorde hans Nade Sloßloffuen igen, om hanum for stacket blyfue (ɔ: hans Liv forkortet blev?) aff then Syuge (hvori han laa), hans Borns Panth uforkrengket. Hves Dell hannum faller i thet Panth, er ieg offuerbodig ath gore hanum Fylleſt, nar han haffuer folthgiorth vor nadiige Herris Dom i Hr. Knudh Trudssens (med hvis Datter, Gjertrud Knudsdatter, Hr. Oluf Stigsen forſt havde været gift, og som var Tyge Brades Svigermoder) Goß. Item framsette Tygge Brade, ath Hr. Oluff fik store Peninge i Halsnes oc Biorkieß Panth; ther tiill svaret ieg, ath the Peninge vare opbaren oc fortæret lang Tiidh for ieg kom i Boen, oc meen meg icke bor ath svare tiill the Peninge, serdelis thet var upboren for ieg kom i Boen, anderledes en hves Losore ther finnes, er ieg offuerbodig at gore Fylliste, nar han gor Dommen folth. Item sagdhe Tygge Brade, at Hr. Oluff kopte j Parth i Nagordh (læs: Aagaard) aff Hr. Knudh Eskiilsſen i

Sverigh; ther tiill svareth ieg, ath miin Fadher (Mourids Nielsen Gyldenstjerne til Aagaard) sende Hr. Oluff Peninge ther tiill, oc Hr. Oluff redh op tiill Sverige for mijn Fadhers Dodh tiill Hr. Knudh Eskiilssen oc giorde them Contracth emellom, at han solde myn Fader then Parth i Aagordh, oc thet vor myn Faders Peninge, Hr. Oluff forde (til) Hr. Knudh, som Breffuen ther om inneholle, nar then Tiidh kommer" (at fremlægge samme) (l. c. og kgl. Bibl. Saml. ved K. N.). S. A. gjør Arild Jensen, Landstingsskriver i Skaane, med Flere vitterligt, at s. A. Løverdagen næst efter vor Herres Opfarelsesdag (ɔ: den 15 Mai) var for dem og flere gode Mænd, som Ting søgte, Fru Anne, Hr. Oluf Stigsens Efterleverske i Bollerup, og berettede, at hun tilforn havde forsøgt et venligt Møde efter det andet for fælleds Venner med Tyge Brade om Arv og Skifte, som dem imellem er, — ham paa hans Hustrues Vegne og hende paa hendes og hendes Børns Vegne; — og ydermere berettede, at i hvert Møde var hun overbødig for deres fælleds Venner strax at ville udlægge og fuldgjøre ham i alle Maader efter vor kjæreste naadige Herres Dom og Landsloven; dog saa, at han og skulde fuldgjøre hende samme Dom, hvilket hun sagde, at han ei gjøre vilde for deres fælleds Venner. Særdeles var hun og idag overbødig at ville fuldgjøre ham efter vor naadige Herres Dom og Landsloven; og efterdi hun sagde sig saa ofte at have været overbødig ꝛc., „mente hun, ath hun och hænnes Born æy aff Rette ære pligtuge ath sydde thær over uthi Flædh och Fæligh met forte Tyge Bradæ och hans Hostru æffther thæn Dagh. Ther fore upstodh forte Fru Anne och ludbeligæ hær i Dagh lyusdæ segh och syne Born uth aff Flædh och Fæligh fran forte Tygæ Bradæ och hans Hostro, Fru Magdalenæ, som hun sade segh gyort haffæ thil-

foren hær i Lund for vor kære^{ste} nadugæ Heræ och hans Nades Nadh, som tha thilstædhæ vor" (l. c.; jfr. D. S. T. Pag. 206). 1509 kjendes Søster Eline Andersdatter, Abbedisse i Maribo Kloster, at hun har oppebaaret af velbyrdig Mand, Tyge Brade, 100 Mark, (som) Søster Angenete Eriksdatters (en Datter af hans Søster Margrethe og Erik Jensen eller Iversen Urop) Provent, og 40 Mark, som han sendte hende til sammes Kost. Dat. Maribo Kloster Løverdagen næst efter Guds Legems Dag (den 9 Juni; af D. Saml. i Geh. Arch. ved K. R.). 1510 døde Tyge Brades første Frue, Magdalene Krognos. 1511 gjør Kong Hans vitterligt, at Tyge Brade nu til gode Rede har fornøiet (ham med) halvtredie hundrede, 30 og 4 Mark og har saa dermed klart afbetalt de 1320 Mark, som han „os" skyldig var og vi hans Brev paa havde for det Gods, han kjøbte af os i Skaane. Dat. Kjøb. Slot Tirsdagen næst eft. Søndagen Jubilate (ɔ: 13 Mai; af kongl. Bibl. Saml. ved K. R.). 1512 gjør Agge Bentzen udi Vanstede vitterligt, at han Fuldmagt giver Tyge Brade paa Tostrup ind at kræve og op at bære 24 løde Mark af Per Nielsen og Mogens Andersen og deres Medarvinger, som de ham skyldige ere for en Gaard, han kjøbte af deres Fader i Elbere (?), „og de ham ikke hjemle kunde," (og hvorfor) han kjendes at have oppebaaret „Fee og fuld Værd" af Tyge Brade. Dat. Tostrup feria 5ta ante Qvasimodogeniti Søndag (ɔ: 15 April; l. c.). S. A. Kong Hanses Brev til Tyge Brade, vor Mand og Tjener: „Vor Gunst ꝛc. Vidt, at oß er till Videndes vordet, at tu schaltt haffue beskattet en vor og Kronens Bonde i Glemingstorp, som heder Moens Jensſen, oc tagit hans Gotz fran hannom met Urette. Vethe vij teg och vele, at tu lader samme Bonde fange siit Gotz igen oc bliffue uplatet

oc ufeidet, indtill svo lenge Sagen kommer i Rette oc dømes ther paa, som tilbor; och lad thet ingenlunde." Dat. Kjøb. Slot S. Margrethæ Dag (ɔ: d. 13 eller 20 Juli; af D. Saml. i Geh. Arch. ved K. R.). 1513 blev han uden Tvivl gift med Sophie Rud, en Datter af Jørgen Rud til Vedby og Kirstine Rosenkrantz (Rud. H. 2 Pag. 9) [1]. 1514 blev han maaskee allerede Ridder ved Kong Chr. 2dens Kroning i Kjøb. (K. R.; jfr. 1523). S. A. gjøre Ridderne Tønne Parsberg og Oluf Jepsen vitterligt, at de idag have lovet og tilsagt og med dette Brev love og tilsige ærlig og velbyrdig Mand, [2] Tyge Brade paa Tostrup, fuldt at gjøre, hvad det Brev indeholder, som de Bisper og gode Mænd overvare i Kjøb. og udgave mellem Hr. Præbjørn Podebusk til Vosborg, Ridder, og Tyge Brade; og desligeste fuldt at gjøre de 3 Skrifter, som Begges fælleds Venner derpaa gjort have, og sammeledes den „Opborelssæ," som Hr. Præbjørn er ham af Rette pligtig, og gjøre ham disse fornævnte Artikler Fyldest inden 6 Uger herefter. Dat. Haffnie vigilia apostoli Petri & Pauli (ɔ: 28 Juni; af kongl. Bibl. Saml. ved K. R.). 1515 tilskjøder Knud Rud til Vedby ham nogle Gaarde i Vendsyssel og kalder ham i samme Brev saavel Svoger (fordi han var gift med hans Søster Sophie) som Herre (fordi han var Ridder) (see Rud. H. 1 Pag. 76; hvorimod denne, skjøndt uvist hvad Tid, tilskjødede Knud Rud

---

[1] Og som maa have været af en andægtig Familie, siden ikke alene hendes Søster Elsebe var Nonne og siden Abbedisse i Mariager Kloster, ligesom hendes Broder Otto drog til det hellige Land, men hendes Broder Knud endogsaa (nemlig i Perioden fra 1517 til 21) bød Helgene til Fadder ved sine Børns Daab, hvorom see Mere i min Rudernes Historie.

[2] Da var han altsaa endnu ikke Ridder; men 1515 var han det.

2 Gaarde i Skjolde og Klackrundt; ibid. Pag. 123). 1516 eller 18 stifter han en Sjælemesse i Ysted Kloster for sig, sine 2 Fruer, sin Datter og sine Forældres Sjæle (Rud. H. 2 Pag. 9-10). Af 1516 har man ligeledes et interessant Document, der ikke alene viser, at Erik Ottesen Rosenkrantz virkelig har eiet Elved, men ogsaa, at Henrik Krummedige for en Tidlang af ovenmeldte Grund har tilegnet sig Arveret til samme. Det lyder nemlig som folger: „Per Scriffuer Sidvendis i dommers stedt gor alle vittherligt met thette mit opne breff, aar effther gudtz byrd mdxvi die omnium sanctorum fore meg oc mange dannemend flere paa fynbo landtzting wor skickedt erlig oc welbyrdig mand her henric krumedijge rydder oc bod seg i rette emod her pbñs (ɔ: Hr. Præbjorn Podebusk, som havde været gift med Hr. Erik Ottesen Rosenkrantzes Datter Vibeke) bud paa then vdeskning, som samme her pbñs bud haffde giordt paa her pbñs vegne paa en systerdell vdj „ellwid" 2c. Tha fram gick forte her pbñs bud met en scriffuelsse vnder dommerens Indzeyglæ oc sagde hand haffde vdeskedt tiill herriitzting oc samme scriffuelße saa indeholt 2c. Tha i rette sette forte her henric krumedyge, om hannom cydis tingxvitne eller forfylling yttermere, me (ɔ: medens) hand ey haffde tingxvitne aff herritzting, oc om hannom eydis met rette at swore hannom her vden thet wore loglig forfuld. Tha oppaa sagdis saa fore rette, at forte her pbñs bud kand ey her yttermere forfylling fangge paa forte eskning, for hand fangger tingxvitne aff herritzting, at hand haffuer thet ther loglig forfuld, som ved bor, oc ey her henric Krumedyge eller sine met arffuinge bor her at swore tiil forte vdeskning, for thet er loglig forfuld tiil herritzting oc tingxvitne ther oppaa. Thet vituer ieg met mit Ingzeyglæ, datum ut supra" (af topogr. Saml. i Geh.

Arch. ved K. N.). 1517 i Dec. er Hr. Tyge Brahes Son Otte ifolge hans Gravskrift (see infra) fodt. 1520 tilfaldt uden Tvivl foruden mere Gods saavel i Sjelland som Jylland ogsaa Elvedgaard i Fyen hans Frue, Sophie Rud [1]); og stod den da tilligemed sine 2 Vandmoller for 10 Orth. Korn (eller omtrent 30 Tdr. Hartkorn) og eiede derhos 3 Gaarde i Vierne (Rud. 2 Pag. 10-11). Imidlertid havde hun dog stedse, saalænge hendes første Mand levede, sit Ophold paa hans Fædrenegaard Tostrup, og derfra tilskrev hun uden Tvivl s. A. sin Søster Anne, Hr. Henrik Krummediges Frue (Rud. 2 Pag. 11-13), og havde da, som det synes, allerede 7 Born (af hvilke hun nævner Helvig, Kirstine, Elsebe, Marine, Axel og Jorgen, men forbigaaer Otte, jfr. 1517) og var frugtsommelig med det 8de. S. A. fik Hr. Thyge Brade Kongens Recognition paa 1000 Mark danske Penninge, som han hans Naade nu laant haver kjerligen til hans Naades Behov og Nytte, at betale om 2 eller 3 Aar ham eller hans rette Arvinger. Dat. Kjob. Tisdagen n. eft. qvasimodogeniti Søndagh (N. Saml. 2 Pag. 173). 1521 tilskriver hans Frue atter fra Tostrup sin Søster Anne (Rud. 2 Pag. 13), og da havde hun faaet sit 8de Barn, nemlig

---

1) Nemlig paa Grund af det strax efter hendes Brodres Dod foretagne Tokkeskifte, hvorimod det egentlige Skifte stod paa i en lang Række af Aar (Rud. 1 Pag. 82-83); og derfor er det formodentlig ogsaa, at forst hendes anden Mand 1528 skriver sig til Elvid (2 Pag. 15), ligesom hun selv 1529 til Olvedh (Pag. 17) og 1532 til Elvid (Pag. 19), ligesom hun ogsaa i sin Gravskrift af hendes anden Mand kaldes Sophie Rud „til Elvid" (Pag. 26), forbi det var med hende, han havde faaet denne Gaard, da hun allerede i sin forste Mands Levetid (altsaa for 1523) havde faaet den i Sodskendeskifte (ifolge Dommen af 1555).

Peer. 1522 tilskriver Hr. Tyge Brade sin Svoger, Hr. Henrik Krummedige, forat kræve ham 100 Mark (l. c. Pag. 13-14). 1523 i Marts blev hans sidste ɔ: 9de Barn født, ligesom han ogsaa s. A. i Juli skulde være bleven Rigsraad. S. A. og s. M. fik han (i N. D. Mag. 6 Pag. 283 Nota 7 staaer ved en Trykfeil Hr. Tyge Krabbe) og hans Frue Panteforlehning paa Livstid paa Isolte Lehn (i Halland), dat. Lundis die Marie Magdalene (ɔ: den 22 Juli; ifølge Reg. o. al. L. Nr. 3; men i Reg. o. al. L. Nr. 4 er det dat. Lund S. Praxedis virginis Dag ɔ: den 21 Juli), saaledes lydende: „Fred. 1ste ꝛc. gjør vitterligt, at Hr. Tyge Brade, Ridder, vor Mand og Raad, har for os beviist, at Kong Christjern har undt og forlehnet ham Solte (læs: Isolte) Lehn i Pant for 1000 Mark, som han Kong Christjern laant havde. Kongen under og tillader derfor, at han og hans Hustru, Fru Sophie Rudsdatter, maae og skulle beholde forte Lehn i Begges Livstid uafløst" (K. R., jfr. 1528). Men allerede s. A. i Septemb. blev han dræbt i et Opror i Malmø (Rud. 2 Pag. 14), hvorom man har følgende Brev fra Niels Hack til Christjern den Anden (i Ekdahls Chr. 2 arch. Handl. rörand. S. Norby 2 Pag. 537 ved K. R.): „Kæresthe nodighe Herre! værdis ædherß Nadis Hoymecttiighed adh vidhe, (at) vor Ffroæ affthen nativitatis drog Riddherskabed her i Landet ffor Malmoæs By met toreß Reyßetoy, then stærckesthe Mactth the affstæd komme kundhe, och sætthe toreß Skotth, en halff Slange, po Kessebiærgh och skodhe try Skudh her indh i Byæn; Hr. Tyge Brade, Hr. Axsell (Brade) och Hr. Holger Greærsson vore Hoffvesmæn ffor samme Ffolk; Hr. Jakop Trolle fforde toreß Ffænner. (Da) drog ædherß Nades Landzknectthe och Borgere ud i Skormoßе (ɔ: Skjermydsel) modh dom, (og) bleff Hr. Tyge

Brade slagen och Soffrin Truædson met mere Ffolk." (Denne Angivelse af Hr. T. Brahes Dødsdag, nemlig den 7 Sept., som formodentlig er den rigtige, afviger altsaa fra Hvitfeldts Pag. 1255, som har den 4 Sept. Forresten afgiver denne hans Dødsdag et Bidrag til Tidsbestemmelsen for Udfærdigelsen af Registret over de danske Slotte ꝛc. i N. D. Mag. 6 Pag. 270 sq., hvori det ogsaa Pag. 283 hedder, at han foruden Isolte Lehn tillige havde Sæby ved Landskrone i Forlehning). Indskriften paa Liigstenen over ham og hans første Hustru (som Begge ere afbildede paa samme) i Tostrup Kirke i Skaane lyder (ifølge Abildgaards Tegning ved K. R.) som følger: **Sub isto lapide iacet nobilis vir Tycho Bragde & eius dilecta contoralis, Dna Magdalena, filia Olavi Stigoti militis, qve obiit An. dni M. D. X.** (s. Indskrift findes ligeledes i Nidelstroms **Diss. sub præsidio S. Bring de villa nobili Tåsterup** Pag. 12; ligesom Hr. Tyge Brahe ogsaa **ibid.** Pag. 19-20 anføres som Gaardens Eier (K. R.); og man seer derhos af Indskriften selv, at den er sat strax efter bemeldte hans Frues Død og endnu forinden han selv (1514) blev Ridder. 1524 fik Fru Sophie, Hr. Tyge Brades, Brev paa at beholde Isholte Lehn for et brugeligt Pant efter det Brevs Lydelse, Hr. T. Brade, hendes Husbonde, derpaa havde, uafløst i hendes Livstid (Rud. 2 Pag. 14). Uden Tvivl s. A., i det Mindste et af de første Aar efter Hr. T. Brahes Død, og medens hun endnu sad Enke, skriver Fru Sophie Rudsdatter et Brev til Hr. Henrik Krummedige, „siin kere Bolle" (ɔ: Svoger), dat. Tostrup **S. Vellatis** Dag (ɔ: 8 Novb., men uden Aarstal), at der s. A. S. Karine Dag (ɔ: 25 Novb.) skulde holdes Skifte paa Tostrup efter hendes afdøde Mand (Rud. 2 Pag. 14-15). 1526 var hun Fadder til Mikkel

Rud (ibid. Pag. 15). Nogle Aar efter Hr. Tyge Brahes Død, og i det Mindste før 1528, giftede bemeldte hans Enke, Fru Sophie Rud, sig atter med Erik Madsen (Bolle) til Ourebygaard (l. c. Pag. 15), som var en Søn af Hr. Mads Eriksen, dansk Rigsraad, og Birgitte Daa, hvilken Sidste igjen var en Datter af Hr. Claus Daa og Dorethe Herlogsdatter (Datter af Herlog Nielsen i Englerup i Ringsted Herred), som ved sit tidligere Ægteskab med Hr. Niels Skave var Moder til den Niels Skave, der blev Bisp i Roskilde. Birgitte Daa havde først været gift med Claus Reb, der 1479 til 90 var Hovedsmand paa Hoistrup i Stevns Herred og, — efterat hans Hustrues (Halv-) Broder, Niels Skave, var bleven Bisp i Roskilde, — fra 1489 og uden Tvivl til sin Død var Hovedsmand paa Hjortholm. Han levede endnu i Mai 1491, men var død 1493; thi da var Birgitte Daa Enke; men 1495 var hun allerede gift med Mads Eriksen (som da har hængt sit Sigil for Biskop Niels Skaves Stiftelse af 3 Febr. s. A.). Ved denne Tid omtrent maa vel altsaa Mads Eriksens Søn, Erik Madsen (Bolle), være født; thi 1505 gjør Johan, Biskop i Roskilde, vitterligt, at han under og i Leie lader Mads Eriksen, hans Hustru, Fru Birgitte, og „hans Søn, Erik Madsen," vore og Kirkens Lehn og Gods, som ere Tureby og Tureby Lehn, Sponager med Mølle der sammesteds, Egeby, Vindegaard, Skulkerup, Vemmedorp og Lundsgaard, at have, nyde og udi Leie beholde, saalænge de leve, den Ene efter den Anden (Reg. o. al. L. ved K. N.). 1527 fuldmægtiggjør Henrik Visted, Kannik i Lund, fra Malmø den 4 August Hr. Henrik Krummedige (Sophie Ruds Svoger) at indkræve og opbære af velbyrdig Svend, Erik Madsen, 40 Mk. Penninge for 2 Heste, han kjøbte og

borgede af ham; og om Hr. Henrik fanger Pengene, da skal han give ham (E. Madsen) Qvittants og Aarsagebrev (ɔ: Sagløshedsbeviis) derpaa. Og de Bekjendelsesbreve, Henrik Visted har af Erik Madsen paa Pengene, skulle, naar Hr. Henrik Krummedige ham (nemlig H. V.) dem fornøiendes vorder, være magtløse og aldrig komme Erik Madsen under Øine i nogen Maade (af Klev. Saml. ved K. R.). 1528 var han blandt de Adelsmænd, der udskreves at møde med deres Svende Marie Magdalene Dag, og kaldes ved denne Leilighed Erik Vaagen til Ellevidt (Hv. Pag. 1311; Rug. 1, 2, 68); hvoraf vi saaledes lære, at han ikke alene da var gift med Sophie Rud, med hvem han først fik Elved, men hvilket tillige turde være et Beviis paa den Forlegenhed, hvori Fred 1ste satte Adelen ved 1526 at befale den at føre faste Tilnavne, da dette hans der anbragte Tilnavn formodentlig hidrørte fra, at han vilde opkalde sig efter sit Vaaben og i den Anledning først kaldte sig Vove, men siden Bolge; hvilket Sidste endnu i s. A. maa have været Tilfældet; thi s. A. den 15 Juli gjør Fred. 1ste vitterligt, at han under og tillader, at Erik Bolle og hans Hustru, Sophie Rudsdatter, maae og skulle have, nyde, bruge og beholde Isholte (nu Hishult) Lehn udi Halland frit og qvit med al kongl. Rente og Rettighed for et frit, brugeligt Pant, uafløst udi begge deres Livstid for det 1000 Mk. danske, som de Breve udvise, for[te] Fru Sophie haver, at hun derpaa tilforn haver udgivet (af Reg. o. al. Lande ved K. R., med den Bemærkning, at i samme Reg. Nr. 4, hvor Brevet fuldstændigt er indført, staaer urigtigen Solthe istedetfor Isholte, og Halland er rettet til Sjelland, ligesom Erik Bolle er rettet til Hr. Tyge Brade. Disse Urigtigheder ere ogsaa optagne i Jon Mortensens Afskrift af Brevet blandt de Klevensk. Saml. I Reg. o. al.

L. No. 3, hvor Indholdet af dette „Livsbrev" er indført, staaer derimod retteligt Isholte ɔc., jfr. 1523). Da dette Pantebrevs Fornyelse, som hidrørte fra Sophie Ruds første Mand, Hr. Tyge Brahe (see 1523), nu først er udstedt 1528 og derhos tillige udvidet til hendes anden Mand, Erik Bølle; saa tør man maaskee deraf tillige slutte, at de ogsaa først i s. A. ere blevne gifte med hinanden, da de ellers formodentlig allerede tidligere havde ansøgt om samme. S. A. forpligter E. Bølle sig til at møde paa Skiftet efter sin Frues Forældre og Brødre (Rud. 2 Pag. 15), og da skulde man altsaa troe, at det først var blevet afgjort, at han skulde have Elved til sin Part; men dette Skifte blev hverken afgjort 1528 eller 29 eller 30 (Rud. 1 Pag. 83), og altsaa var det heller ikke paa Grund af dette endelige Skifte, men paa Grund af det foreløbige Tokkeskifte, at Sophie Rud allerede 1520 siges at have arvet og hendes anden Mand 1528 siges at have besiddet Elved. Imidlertid er det vist nok, at hun først i sin anden Mands Tid synes at have taget sit Ophold paa denne Gaard; thi i Jan. eller Juni Maaned (og, som det synes, 1529) tilskrev hun sin Søster Anne et Brev, dat. Olvedh, hvori hun omtaler 2 nye Børn, hun siden sidst havde faaet, nemlig Anna og Magdalene (hvorimod hun hverken denne eller første Gang omtaler Otte). Da nu disse Børn vist ogsaa maa være T. Brahes (hvilket ogsaa Hofman antager), saa maa hun formodentlig 1523 eller sidste Gang have faaet Tvillinger og altsaa ialt med sin første Mand have havt 10 Børn (hvoraf Hofm. dog kun nævner de 7, men derimod anfører en Michel, som i intet af hendes Breve omtales). S. A. (1529) erfarer man af et Brev fra hendes Søster Anne, at hun da redede til Barsel ved sin nye Mand og ventede til Kyndelmisse 1530 at gjøre Barsel (Rud. 2

Pag. 17). S. A. den 21 Mai gjør Fred. 1ste vitterligt, at han under og forlehner Erik Boller med de 12 vore og Kronens Gaarde i Skoubyherred (og Beflinge By, see 1563), som Fru Mette (Skinkel), Hr. Tjellofs (ɔ: den Rugaardske Lehnsmands, Hr. Tjellof Eriksens) Efterleverske, sidst af os i Forlehning havde, at have, nyde, bruge og beholde uden al kongelig Tynge og Afgift udi sin Livstid (af Orig. i Geh. Arch.; Voss. Reg. og Reg. o. al. L. ved K. R.; jfr. Rug. 1, 2, 68). S. A. hedder det, at Hr. Tyge Brahes Arvinger havde ladet berette for Kongen, at de havde 3 Gaarde i Skaane i Gjersherred i Pant af Niels Brade for 300 Mk. danske Penninge; og efterdi nu Niels Brades Gods var Kongen tilfaldet og tildømt, da har Kongen undt og tilladt, at de maae og skulle have, nyde, bruge og beholde forte 3 Gaarde for en fri Eiendom. Dat. Kjøb. Slot feria 3tia post Erasmi (ɔ: 8 Juni; af Reg. o. al. L. ved K. R.). 1530 fik Erik Bolles Frue, Sophie Rud, sin ovenomtalte Datter (Rud. 2 Pag. 18; hun havde nemlig ved E. Bolle 2 Døttre: Berette, som blev gift med Christof Giøe, og Kirsten, som blev gift med Jesper Krasse). 1531 faaer Erik Bolle sin 1529 omtalte Forlehning i Pant; thi s. A. d. 3 April gjør Fred. 1 vitterligt og kjendes af ret, vitterlig Gjeld skyldig at være Erik Boller til Eluidt 22 rhinske Gylden i Guld, 28 Jacobsdalere og halvandet hundrede Mark i danske Hvider, som han os laant haver; for hvilken Sum Guld og Penninge Kongen pantsætter ham og hans Arvinger 12 vore og Kronens Gaarde, liggende i Skoubyherred, som han selv i Være og Forlehning haver (af Orig. i Geh. Arch.; Voss. Reg. og Reg. o. al. L. ved K. R.; jfr. Rug. 1, 2, 71. I Reg. o. al. L. nævnes forresten hans Herregaard ikke, og der staaer Jochimsdalere istedetfor Jacobsdalere). S. A. den 11 Novb.

gjør Fred. 1 vitterligt, at han under og tillader, at Erik Boller maa og skal have, nyde, bruge og beholde vort og Kronens Birk, Nagelsti Birk, i Laaland liggende, med al kongl. Rente efter de Forlehnings- og Pantebreves Lydelse, som hans Fader, Hr. Mads Boller, haver paa forte Birk, af os uafløst i sin Livstid (Reg. o. al. L. ved K. R.). 1532 hans Frues Brev til hendes Søster, Anne Rud, fra Elviid, som den Tid var under Bygning, og hans Brev til den Samme (see Rud. 2 Pag. 18-19). S. A. kaldes han Eryk Byller til Jlwydh (Nug. 1, 2, 72) og var da tilstede paa Tinget i Skoubyherred. 1534 skriver Sophie Rud et Brev til sin Søsterdatter, Fru Sophie Krummedige (gift med Eske Bilde), fra Tersløsse d. 1 Nov. (Rud. 2 Pag. 18-19), hvori hun beretter hende, at hun er meget syg, og beder hende, „at Du ville tage Anne (hendes Datter, Anne Brahe, som siden blev gift med Herluf Schaffve til Eskildstrup) til Dyg, om vor Herre vil kalle meg, och sye henne siith beste (ɔ: raade hende paa hendes Bedste), som ieg har ingen Tvil paa; oc Du vilth see de anne (ɔ: andre) til ded beste, som ieg troer Dyg til." S. A. Ditto fra Ditto i Decemb. (Rud. 2 Pag. 20), hvori hun takker hende for hendes Besøg og tilmelder hende sin nogenlunde Restitution af den overstaaede Sygdom. 1535 blev Erik Bolle af de Grevelige tagen til Fange og i Jan. 1536 med de andre Fanger sendt som Gidsel til Meklenborg (jfr. Grevef. Pag. 21, 79, 118; Nug. 1, 2, 79). Hvitfeldt siger nemlig Pag. 1428 Eiler Erikssen Bolle til Nakkebølle, men Pag. 1469 Mads B. og Pag. 1494 Mathis Boller; Sandvig siger (i Krags Chr. 3.) Erik Erikssen B. til Nakkebølle og Eiler B. til Hvidkilde; men Langebek, der synes at have havt et Document for Øie, siger baade Mathis og Erik, altsaa Fader og Søn; men Erik boede ikke

paa Rakkebolle, men paa Elved; og nu have vi desuden derom et uforkasteligt Vidne, da Erik Bolles Frue, Sophie Rud, 1536 skriver til sin ovenomtalte Sosterdatter, Eske Bildes Frue, Sophie Krummedige, fra Roskilde Guds Legems Dag (ɔ: 15 Juni): „Kiære Sophye! saa moo tu viide, att mijn kiære Hoßbonne och hans Fadher de bleffue fangen III Uger for Jul (1535); och haffuer ieg icke sett tennum syen (ɔ: siden), och erre te nu forsentt tiil Tyssland mett the andhre gode Mend; saa kantt tu vel tencke, hvad Glede ieg haffuer hatt i teße II Or" (ɔ: Aar, neml. 1535 og 36; see Rud. 2 Pag. 21). Efter Hjemkomsten fra Meklenborg maatte han desaarsag ogsaa i October 1536 med de andre Gidsler udstede sin Troskabsrevers til Kong Chr. 3 (D. Mag. 3 Pag. 87). 1537 skriver han til Hr. Eske Bilde (til Svanholm, som havde hans Kones Sosterdatter, Sophie Krummedige) et Brev, dat. Tersløse d. 28de Aug., hvori det hedder: „Kæræ Hr. Eskæ! som Eder fortencker (ɔ: erindrer), I vore eijn god Mijnd (ɔ: Mynde) begerijndes aff mig i Koffuenhaffn, dha sender ieg Eder eijn, then beste, jeg hafuer, saa sandt helpæ mig Gudh! hand hijder Snap, och steßæ skall eyn (ɔ: En) heffen (ɔ: hidse den), dha gor hand Skell. Ieg drack paaen (ɔ: paa den), att mett Hoffett verttæ (ɔ: værkede), for ieg feck ham; gijffer ham Brodh thene Vijntter; thet er eyn ung Mijnd, II Or gamell, nar Jull komer" (Klev. Saml. ved K. R.). 1538 nævnes han (K. Rof. D. 2 Pag. 79), nemlig Erik Matzen, som overværende paa Rettertinget i Odense. S. A. tilskrev han den foromtalte Hr. Eske Bilde et Brev, dat. Tersløse d. 27 Nov., af følgende Indhold: „Kere Her Eske! giffuer ieg Eter venligen tillkende, ath nu ij Sondags kom ieg hidt till Landeth fraa Fyen och haffuer nu vereth der y III Uger och forbydt (ɔ:

gjort altfor store Bud), ath ieg kunde fange Ende paa thedt Godz, som Joren Rudt (hans Svigerfader) udtsatte, huess Siell Gudt nade. Item ieg feck Dom paa begeß vore vegne och feck strax begeß vore Andparth ij same Godz meth Loden, som ieg sender Eter en Kopi aff Breuith, hues ieg handeleth pa beges vore Vegne meth Knudt Ebessen. Item stødt (ɔ: forstød eller casserede) handt megh dy haltrijdesenß tyffue Gl., Y sende megh, huer en, som Anders Emeessen och Hermendt Wolle y Onsse ouerderendes vor; hand mente, hand ville forraskedt oß der meth; iegh fanth dog Radt paa begeß vore Vegne. Item sa haffuer ieg Eterß Guldt hoß meg, tell meg stedeß eth vest Budt till Eder; saa skulle Y faa tedt Breff meth paa thend Gardt y Renge. — Item screff Her Oleff Rosenkrantz och Her Knudt Rudt (hans Svoger) megh till, ath ville ladeth opstaae (ɔ: opsætte) meth thet (ovenomskrevne) Godz till Poske; och (ɔ: men) ieg hade fongeth Godßet paa begeß vore Vegne, ter ieg fick dereß Breff pa Korsøor nu ij Sondages, ieg kom offuer (til Sjelland). — Kere Her Eske! som Y bode meg till y sistens (ɔ: sidst vi vare samlede) om en godt Monde, da sender ieg Eter en rødt Monde, heder Nemop, Gudt helpe mig, sa fanth ted er tend beste, ieg haffuer! hand skall vell frij sin Toffue-rengh (ɔ: fortjene sin Lænke); men en Karll skall stedse hidssen (ɔ: hidse den) och holle affen (ɔ: af den); hand er kressen. — Item sender ieg Eterß kere Hoßffrue en godt Hare-Monde och er niiß behedst (ɔ: næstbedste? eller maaskee snarere: nys indøvet eller afrettet og dresseret, hvilket paa Tydsk hedder: behetzen) aff thend beste Hundarth (ɔ: Hundeart), y Fyn liger; hundh heder Kesserinde. Och sender ieg Ether eth Par Lencker meth Monderne, ath the skulle icke lade Mondene løbe fraa tem paa Vegen. Ville dy icke vere effter Eterß Sindt, da velle

ieg giffue Eter Koreth (ɔ: Valget), under huicken (ɔ: hvilken) Ii ville haffue aff dy, ieg haffuer, nor vij findes. — Kere Her Eske! gruer megh fore, ath mijn Soffie (ɔ: hans Kone, som da maa have været i Besøg hos Eske Bilde), er sa lenge (borte). Om hende skaer (ɔ: skader) nogeth, da er min krl. (ɔ: kjærlige) Bon till Eter och gode Troo, ath ieg daa maa faa Eters Budh snarligen ter om, och huor tedt gor meth Eterß kere Hoßfru ogsa. Vor Herre beskeremme dem bode vell"! (af Klev. Saml. ved K. A.; jfr. Rud. 2 Pag. 23). Kort efter maa hans Frue imidlertid være kommen tilbage; thi s. A. (1538) tilskrev hun Hr. Eske Bilde til Valden, „min kiere Broder," et Brev, dat. Roeskilde Loverd. n. eft. S. Luciæ Dag (ɔ: den 14 Decb.), hvori hun takker ham „besijnderlig for I (ɔ: han og hans Hustru) for saa vel (ɔ: omgikkes saa vel) meth meg, nu ieg var hoß Din kiere Høstru," — og beder ham om snart at begive sig hjem til sin Hustru, „di hun er mogit skrøvelig oc tager sig stor Gremelse til, oc frocter saare for hinis Lif" (af Klev. S. ved K. A.; jfr. Rud. 2 Pag. 23). 1539 blev han forlehnet med Turebyholm i Sjelland, som hans (maaskee s. A. afdøde) Fader, Mads Bølle, før i Forlehning havde (Atl. 3 Pag. 132, jfr. 1505). S. A. den 16 Novb. fik han (Erik Madsen) nemlig Følgebrev til Turebygaard og Lehn, til Spanager Lehn og alle de Kirketjenere, som Hr. Mads Bølle sidst udi Være havde (Reg. o. al. L. ved. K. A.). 1540 nævnes han (Erik Byllinger) som tilstedeværende paa Retterting i Kjøb. (K. Nos. D. 2 Pag. V) og ligeledes s. A. som Erick Matzenn, (l. c. Pag. 128). S. A. aflægger hans Frue Vidnesbyrd (Rud. 2 Pag. 24) i Skilsmissesagen mellem Birgitte Gioe og Jesper Daa. 1541 nævnes Erik Boller til Terslos som den nederste eller yngste Rigsraad

(Schl. S. 2, 2, 167) [1]. 1544 indgik han (Erik Madsen paa Elved) et Mageskifte med Degnen i Haarslef paa et Byggested i denne By mod en Jord Norden for Venevod (Rug. 1, 2 Pag. 92-93). 1547 nævnes han (Erick ByllJer) som Rigsraad (K. Nos. D. 1 Pag. 107, 310), 1551 ligeledes (E. Byllier, l. c. Pag. 153 og Schl. S. 2, 2, 169). S. A. Erasmi Læti carmen gratulatorium in reditum C. 3 & florentissimum senatus regni conventum in urbem Hafniensem (jfr. Schl. l. c.), hvor Versene til Erik Madsen Bolle begynde med disse Linier:

Et probitas miranda qvidem commendat Ericum,
cui dat cognomen Bulla caduca viro;

og ende med følgende Stropher:

Hæc cantanda dedit clari cognomen Erici,
qvod bullæ fragilis conditione nitet (K. R.).

En Derivation altsaa af hans Tilnavn, som om det hidrørte fra en bristefærdig Byld eller Boble, der vel neppe vil finde eller har fundet Bifald uden hos Digteren selv. 1555 døde hans Frue, Sophie Rud, paa Tureby (see 1539), blev begraven i Tersløse Kirke (Fr. 8 Pag. 285; Atl. 6 Pag. 175) og har efterladt en Slægtebog, hvorom see Mere Rud. 2 Pag. 26-27. S. A. blev Elvedgaard med omliggende Gods i Anledning af Moderens Død begge Erik Bolles Stedsønner, Jørgen og Otto Brahe, tilkjendt (Rug. 1, 2, Pag. 119) paa Grund af følgende Dom: „Ver skickitt for oss paa vort Retherting oss Elskel. Jorgenn Brade och Otthe

---

[1]) 1543 skriver hun fra Tureby til sin Broder, Knud Rud (Rud. 2 Pag. 24), om Arveskifte mellem ham, hende og Hr. Esse Bilde.

Brade (begge E. Bolles Stedsønner), vore Mend och Thienere, paa thend enne (Side), och tiltallitt oß Elskel. Chrestoffer Goye och Jesper Krausse (begge E. Bolles Svigersønner), vore Mend och Thienere, och paa theris Hostrueris och theris Hostrueris Faders Vegene, paa thend anden Side, for en Sedegaard, ligendes udi vort Land Fyenn, kallis Elffuitt, som thennom nu tiill Arff fallenn er effther theris salige Moder, Frue Sophie Rudtzdather; och berette Jørgenn och Otthe Brader, att thend Tiid theris Fader, Her Tygi Brade, fick same Gaard ij Sijskinde-Skiffte met theris Moder, tha tog hand thendt for X Pund Kornn och icke dyrere; och mientte Jorgenn Brade och Otthe Brade, att thennum icke heller nu burde att tage samme Gaardtt mett synn Tillegelße dyrere end X Pund Kornn. Sameledes satte Jorgen och Otthe Brader udi Rette, om thenom effter vor Recessis Lydelße icke burde till Sedegaardenn att haffue och beholle thet meste omligendes Godtz, saa vit som theris Lodtt kand taalle; och mientte, att the inthett nermiere omligendis Godtz kunde faa end thett, som ij Landitt hoß Gaardenn liger. Ther tiill suaritt Chrestoffer Goye och Jesper Krausse paa thieris Hostrueris och theris Hostrueris Faders Vegene och mientte, att for^ne Eluittgaardtt skulle vere bedere met Skouff och Egendom endtt X Pund Kornn; och miente, att alliguell Gaardenn vor Jorgenn Brade och Otthe Brade tilfallenn som Brødre paa Suerdsidenn, att thennom dog alligeuel burde att giore thennom Fyllist for theris Syster-Parther, the ther udi haffue. Tißligiste miente och Christoffer Goye och Jesper Krausse, att Jorgenn och Otthe Brade icke burde miere Godtz till Gaardenn end Ugedagismendenne och huis Godtz, som ther hoß ij Sognit liger; och miente, att Jorgenn och Otthe Brade icke kunde holle sig altt thett Godtz tiill, som

ther udi Landitt liger, modt vor Recesse, menn miente, att Jorgenn och Otthe Brades Systere och burde theris Lodt och Partt att haffue udi thett synske Godtz, huor thett falle kand, met Rette; mett mange flere Ordtt och Talle, thennom ther om emellom vor. Tha effther Tiltall, Giensuar och Sagens Leglighedt sagde vij ther saa paa for Rette, att Jorgenn Brade och Otthe Brade bor for^ne^ Elffuittgaard att haffue och beholle; dog skall XII begis theris Sambfrender kome paa for^ne^ Gaardz Egendom indenn 6 Uger, och Jorgenn och Otthe Brade effter theris Sigelße skal giore theris Syskinde Fyllest for theris Partt, baade udi Elffvitgaards Egendom och Bygning; och tisligeste bor Jorgenn och Otthe Brade thett neste omligendis Godtz, omkring Elffvitt ligendis, saa vitt som theris Lodt kand strecke sig och Arffenn tiillrecker, att haffue och beholle tiill Elffuitt oc dog giore theris Mettarffuinge Fyllist mett anditt Godtz igenn aff same Arff, huer for sin Anpartt, effther vor Recessis Lydelße. Dat. Haffniæ thend Mandagh neст effther Sancti Michelsdag udj vor egen Neruerelße, neruerindes Oß Elskl. Johan Fris, vor Cantzeler, Hr. Otte Krumpen, vor och Rigens Marsk, Her Mogens Gyllensterne, Her Per Skram, Rither, Byrge Trolle, Oluff Munck, Erich Krabe, Jorgen Lycki, Thage Thott, Claus Urne, Werner Passberig, Per Oxe, Niels Lange och Holgert Rossenkrantz, vore thro Mend och Raadtt" (af Klevens. Saml. ved K. R.). Dog — vi henvende os igjen til Erik Boller, som ved denne Leilighed eller sin Kones Død ikke blot synes at have mistet Elved, men ogsaa Turebygaards og Spandagers Lehn; thi 1556 d. 5 Marts forlehner Kong Chr. 3 Peder Bilde til Svanholm, vor Mand og Raad, med Turebygaards og Spandagers Lehn, eftersom oß Elskl. Erik Boller nu dertil (ↄ: hidtil) i Værge

haver (Reg. o. al. L. ved K. R.). 1559 forekommer han som Rigsraad i Schl. S. 2, 2, 171. 1561 gifter han sig (omtrent 60 Aar gammel) paany med Margrete Ugerup (Datter af Axel Urup og Ane Trolle), hvorom man har et Par interessante Breve. I den første Halvdeel af Aaret eller om Foraaret skriver nemlig hans ene Svigersøn, Christoffer Gioe (gift med hans Datter, Berete Bolle), et Brev, dat. Avnsberg, men uden Dagens Angivelse, til Erik Boller til Tersløse af følgende Indhold: „Kyerre Fader! som Ij scrijffuer meg tijll, adt nougenn aff Eders Venner hauffver tyedt och offte raadt Eder tijll, adt Y shuulle gijfftte Eder och ycke sydde lengge (ɔ: længere) ij sliiggenn (ɔ: slig en) Ellenndijgghedtt (ɔ: Enkemandsstandens Eenlighed); och nu Eders Venner paa thet nijuu (ɔ: ny) hauffver raadt Eder ther tyll, och samme hauffver raadt Eder tyll Jomffruu Margrette Ugerup, och Y ther forr er mijnn gode raadt begerrendes ther udij: kyerre Fader! saa kyenndde Gudtt, ther som ieg vyste adt raade Eder nougett ther udij, thet Eders Lucke och Velffartt kunde verre, thaa vijlle ieg thett gyernne gyørre, som ieg thes vell plychtyg er; saa kyennder ieg aldelys inthet tyll thenn gode Jomffruu och veedt ther for inthet andet adtt raade Eder ther udij, enn hveß Eder (s) egytt Synn (ɔ: Sind) gyffver seg; dy Y vijd selffver best Eders egenn Leleijghedt (ɔ: Leilighed).“ Hvorhos han tillige omtaler, at hans (Christoffer Gioes) Søster Helvig havde ladet give Erik Bolle Varsel for nogle Tingsvidner, som hun vilde tage til Børglumherreds Ting paa hvis Brugelse, hun haver havt i Wraafelle, og at hun vel havde ladet tale Erik Bolle til om noget Gods, men hun kunde ikke miste det Gods, hun haver i Kramløsse Lehn, hvilket hun, som det synes, har skullet give derfor. Derpaa indløb der endnu i

Midten af s. A. et Brev fra Erik Boller til Christoffer Gioe til Gunderslef, dat. Tersløse d. 22 Juni, hvori det hedder, at da han agter i den hellige Trefoldigheds Navn at gjøre sit Bryllup i Kjøge den Søndag næst efter S. Bartholomæi Dag (ɔ: 31 Aug.) med Jomfru Margrethe Ugerup, „saa er minn venliige Bønn thiill Ediir, att J viille haffue den Umage oc møde meg udj Kiøghe om Fredaginn thillfornn oc følle meg om Loffuerdagin udtt modtt minn Brudtt, och siden giørre Eder glade mett meg oc met flerre goude Venner, som meg forhobbiis paa samme Thiidt forsammelindis vordiirr.“ Og endelig et Brev fra ham til hans Datter, Fru Birrette, Christopher Gioes, af samme Datum og af samme Indhold (Klev. Saml. ved K. R.). 1562 var han endnu Rigsraad (Atl. 6 Pag. 173), men døde s. A. paa Tersløsegaard, som han ligeledes eiede (F. 8 Pag. 285; Atl. 6 Pag. 175). Indskriften paa hans og Frues Liigsteen i Tersløse Kirke, paa hvilken han staaer afbildet harniskklædt og hun i en vid Kaabe, Begge omgivne af deres Ahnevaabner, er saaledes lydende: „Her liger begraffuen erlig velbyrdig Mand Erick Boller af Orebÿ ÿ Loland, som døde Arrd efter Gdz Byrd MDLXII paa Tersløssegaar; med hans kere Husfru erlig velbyrdig Qvinde, Ffru Soffie Rudsdatter, som døde paa Thurebÿ første Ffredag ad Nath ÿ Faste Anno Dni MDLV“ (af Abildg. Teg. ved K. R.). Ad. Lex. 1 Pag. 63 og Atl. 6 Pag. 204 sige derimod, at han først † 1563, som „Slægtens sidste Mand.“ Dette Sidste er nu rigtigt nok, men det Første aldeles urigtigt; thi allerede 1562 den 4 Juni fik Hack Ulfstand (Kongens Hoffinder) Følgebrev til Kongens og Kronens Bønder og Tjenere i Isolte Lehn, som Erik Boller sidst udi Være havde (Reg. o. al. L. ved K. R.); og først i Dec. (Tirsdagen efter 30 Novb.)

s. A. indstævnede sal. Erik Boller til Tersløses Efterleverske, Fru Margrete Ugerup, Christoffer Gioe til Gunderslefholm og Jesper Krasse til Basnæs (altsaa begge Erik Bolles Svigersønner, den Første gift med Berette [1]) og den Anden gift med Kirsten Bolle) [2]) for Fæstensgave og Morgengave, som sal. E. Bolle gav hende, desligest for 1000 Gylden, som han ogsaa havde givet hende til Fæstensgave og Morgengave, som hans Brev lod paa, og anden hendes Brudeskat, som de vilde have til Skifte og Jeffnit (ↄ: Deling), som anden Løsøre. Hvorover Dommen faldt, at hun burde have sin Fæstensgave forlods; men hvad de 1000 Gylden angaaer, da bør de med andet Løsøre at skiftes mellem hende og hans Arvinger (K. Ros. D. 1 Pag. 310 sq.).

Sophie Ruds Sønner med hendes første Mand og altsaa E. Bolles Stedsønner, Jørgen og Otto Brahe, besadde imidlertid, som sagt, allerede Elved fra Moderens Død eller fra 1555. Den første af disse Brødres Levnet, som Lehnsmand paa Rugaard, har jeg allerede beskrevet i Rug. 1, 2, Pag. 100-103, hvoraf jeg her blot vil meddele et, dog med et Par Tillæg forøget, Udtog: 1520 omtales han som Barn; fra 1535 havde han i 7 Aar, altsaa til 1542, Tranekjær i Forlehning; c. 1542 skulde han og hans Broder Otte have tvunget en Nonne til at blive Danneqinde; 1547 var han allerede gift med Peder Oxes Søster Inger (Nyg. Pag. 65). 1548 ledsagede han Pr. Anna til Saxen; 1549 fik han Odense i Forlehning. S. A. var han paa Retterting (Nyg. Pag. 70). 1550 blev hans Lehn formindsket. 1551 klage de Rugaards Bønder over hans Lehnsforvaltning. S. A. har han en Sag med Sophie, Jacob Hardenbergs (K. R.

[1]) Som ved denne Leilighed arvede Ourebygd.

[2]) Som formodentlig ved denne Leilighed arvede Tersløse.

D. 1 Pag. 138), og med Anne, Hr. Johan Urnes (Pag. 142, 156). 1552 er han endnu Lehnsmand i Odense, men bliver da Lehnsmand paa Vordingborg, og som saadan afsiger han en Dom (K. R. D. 1 Pag. 223). S. A. tog han sin beromte Broderson, Tyge Brahe, til sig som 3-aarigt Barn og holdt ham til Studeringer. 1553 fik han Qvitt. for Odense Lehn. 1554 betænker Biskop Ove Bilde ham og hans Frue i sit Testament. 1555 tilkjendes Elvedgaard ham og hans Broder Otte. S. A. befales han med Flere at overvære en Markeskjelsforretning (Nyg. Pag. 87). 1557 er han Embedsmand paa Nykjøbing (Nyg. Pag. 101). 1558 bliver han stævnet af en Bonde og taber sin Sag (K. R. D. 2 Pag. 218). S. A. tilbyde han og Flere af Familien at svare for Peder Oxe (Nyg. Pag. 131-34); men deres Fuldmagt bliver forkastet (Pag. 134-36, 137-41). 1559 ansøger han med Peder Oxes andre Svogre og hans Broder atter Kong Fred. 2den om samme Sag (Pag. 158-59), hvilket havde til Følge, at Rigdemændene fik Ordre at udlægge P. Oxes Sødskende alt det Gods, de kunde bevise dem at tilhøre (Pag. 159-60). 1560 holdt han og hans Medarvinger Tokkeskifte i Odense efter sal. Johan Oxe til Torsø (Pag. 175). 1563 var han endnu Lehnsmand paa Nykjøbing. 1564 var han som Viceadmiral under Herluf Trolle i Søbataille, men blev syg og maatte forlade Flaaden og døde 1565, fordi han vilde hjelpe Kong Fred. 2den op af Vandet under Amagerbro; hvorved dog maa bemærkes, at i Morten Pedersens (Forfatteren til Skriftet om Absalons og Esbern Snares Herkomst) Antegnelser i et Ex. af P. Eberi Calendarium (Nr. 927, 4to i den N. Kongl. Saml.) findes blandt Mere under 21 Juni: Anno 1565 Georgius Brade, regis consiliarius, Haphniæ extinctus est.

postqvam e navi „bene potus" decidisset, unde & extractus est et post aliqvot dies mortuus (K. N.); en Angivelse af Grunden til hans Død, der særdeles afviger fra A. S. Vedels, idet denne siger, at han omkom ved at redde Kong Fred. 2den fra at drukne, og derhos kalder ham virum pietate & humanitate eximia & totius rei militaris scientia nulli nostrorum nobilium secundum (D. Mag. 2 Pag. 175-76). **Bene potus** var imidlertid (om end saa skulde have været) mere Hoffets og Tidsalderens end den enkelte Hofmands eller Adelsmands Feil. Hans Enke, Inger Oxe, der 1573 eller 1577 blev Hofmesterinde hos Dr. Sophie og var det i 12 Aar (Nyg. Pag. 31; D. Mag. 2 Pag. 172), omtales 1568 (N. Pag. 373), 1569 (Pag. 227, 386), 1573 (N. Pag. 32; D. Mag. 2 Pag. 278-79), 1576 (N. Pag. 346), 1577 (Pag. 31, 356, 390, 391, 394), 1578 (Pag. 392, 398, 400, 404, 405 sq., 413, 417), 1580 (Pag. 320, 414 sq.; F. 9 Pag. 116), 1582 (Pag. 417, 419, 420), 1585 (Pag. 32), 1590 (Pag. 38), 1591 (Pag. 312) og døde 1591 (H. Tidsskr. 3 Pag. 40) eller 1592 (N. Pag. 32). Om hendes store Rigdom see N. Pag. 32; D. Mag. 2 Pag. 278.

Hvad derimod den anden af disse Brødre eller Otte Thygesen Brahe til Knudstrup og vor berømte Tyge Brahes Fader er angaaende, da var han født 1517 (see Liig-skrift). I sine yngre Aar og omtrent 1542 (thi Hr. Ove Lunge † 1540 og hans Enke, Fru Anne Friis, † 1542) tvang han og hans Broder Jørgen en Nonne til at gifte sig, hvorom det i Fru Sophie Ruds Slægtebog hedder: „Hr. Ove Lunge havde med sin første Frue 2 Døttre, som kom i Kloster; men siden kom den ene ud igjen, som hed Karine, og fik Palli Persen, idet (hendes Slægtninge) Jørgen

Brade og Otte Brade raadte hende (Holger Parsbergs Slægtebog siger: nødte hende) til „at blive Dannequinde." (Den Anden, som hed Anna, fik derimod som Nonne et Barn ved Bisp Joachim Ronnov i Roskilde, jfr. N. Orion 1 Pag. 311, som kalder den Førstes Mand „Peder Pedersen i Norge" og siger, at hun 1571 var hans Enke). 1544 giftede Otte Brahe sig med Beate Clausdatter Bilde (see hans Gravskrift). 1546 gjør Christ. 3 vitterligt sig af ret, vitterlig Gjeld skyldig at være Otte Brade, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard Gladsaxe (formodentlig O. Brahes første Forlehning), 1000 Jochimsdalere; for hvilke Kongen pantsætter ham og Arvinger „vor og Kronens Gaard og Lehn Gladsaxe," at have, nyde, bruge og beholde for et frit, brugeligt Pant rc. Dat. Soer Kloster Onsdagen post Martini (o: d. 17 Nov., Reg. o. al. L. ved K. A.). 1548 udstedte han med Flere et Brev i Anledning af Niels Ulfstands Død, som man foregav at være dræbt af sin Stiffader, Hr. Lave Brade (K. Ros. D. 1 Pag. 160). 1550 havde han endnu Gladsaxe (jfr. Hist. Tidsskr. 2 Pag. 29). 1551 skal han have været Lehnsmand paa Helsingborg (Boes. Hels. Pag. 287-88; D. Mag. 2 Pag. 182). 1552 (**Wieselgren de la Gardiska Arch.** 3 Pag. 117, hvor dog ved en Trykfeil staaer 1512) saavelsom 1554 (ibid. 5 Pag. 135) skrev han sig til Knudstrup (K. A.); men 1555 blev han Befalingsmand paa Aalborg (F. 4 Pag. 345); thi s. A. fik han Følgebrev paa kgl. Maj. og Kronens Bønder og Tjenere i Aalborg Lehn. Dat. Kjøb. Torsdag næst efter **Philippi & Iacobi** o: 2 Mai (Reg. o. al. L. ved K. A.); ligesom han ogsaa s. A. kaldes Embedsmand paa Aalborghuus (K. A. D. 2 Pag. 230). S. A. arve han og hans Broder Elved. 1558 saavelsom 1571 skulde han have været

Lehnsmand paa Gudum (Wies.); men det passer hverken paa Gudumkloster eller Gudumlund; ogsaa kaldes han endnu 1558 Befalingsmand paa Aalborghuus og Lehnsmand i Vendelbo Stift (F. 4 Pag. 72) og fører endnu den forstnævnte Titel saavel 1562 (D. Mag. 1 Pag. 206) som 1567 (Atl. 5 Pag. 189). 1558 forfolger han derfor ogsaa en Bonde i Vendsyssel for oprørske Opfordringer (K. R. D. 1 Pag. 256 sq.), ligesom han ogsaa s. A. havde Proces i Jylland (D. Mag. 6 Pag. 195) og 1563 ligeledes (ibid. Pag. 196). 1559 gjør Fred. 2 vitterligt, at han under og forlehner Otte Brade, „vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus," det Provsti udi Hanherred og Mors med al sin Rente og rette Tilliggelse, som Mester Niels Friis sidst i Være havde, at have, nyde, bruge og beholde frit og uden Afgift; dog imod at han aarligen skulde lade høre Regnskab i alle Kirkerne og have Indseende med, at Kirkerne bleve bygte og holdte ved Magt, og deres Rente alene anvendt til deres Bedste. Dat. Kjøb. 19 Sept. (Reg. o. al. L. ved K. R.) [1]). S. A. og s. D. gjør Fred. 2 vitterligt, at han

---

[1]) I en Fortegnelse over Herreprovsterne, som synes at være skreven 1696, hedder det, at disse Herreprovster i daværende Tid forrettede slet Intet for Indkomsterne, da derimod i gl. Dage, forend Kirkeskriverne bleve anordnede, Provsterne aarlig reiste omkring Kirkeregnskaberne at anhore, hvilket og Dr. Poul Moth, som med Vendsyssel Provsti af Fred. 3 var benaadet, ligeledes aarlig forrettede; men Herreprovsterne lode deres Genant aarlig ved Fuldmægtige oppebære og videre Intet bestille. Saaledes var f. Ex. Cancellieraad Henrik Gyldenstjerne (+ $\frac{15}{11}$ 1696) til Boltinggaard Provstiherre i Mors eller havde Hanherredernes og Morso Provstier, hvormed han 1667 af Fred. 3 blev benaadet; de importerede ham aarlig 328 Tdr. Korn og 20 Dal. 3 Mk. Penge; dog var han saa discret, at han aarlig

under og forlehner Otte Brade, „vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus," en Kirkegaard (ɔ: en Kirken tilhørende Gaard) i Nebelberg i Skaane (i Bjerreherred under Helsingborg Lehn), som Thore, Svend Pedersens, nu udi boer, og Hr. Claus Bilde sidst udi Være havde, at have, nyde, bruge og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; imod at han aarligen lader yde til Nebelberg Kirke al den Skyld og Landgilde, som gaaer af samme Gaard, holder Gaarden ved Hævd og Magt og Qvinden ved Lov, Skjel og Ret, hende ikke uforretter eller udfæster af Gaarden, saalænge hun aarligen og til gode Rede yder sin Landgilde og anden Rettighed og holder Gaarden ved Hævd og Magt, ikke heller besværer hende med nogen ny Husbondhold ꝛc. Dat. Kjøb. d. 19 Sept. (Reg. o. al. L. ved K. R.). 1560 fik Otte Brade Følgebrev til kongl. Maj. og Kronens Bønder og Tjenere i Hedensted (ɔ: Hindsted) Herred (Reg. o. al. L. ved. K. R.). S. A. gjør Fred. 2den vitterligt, at efterdi Otte Brade, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus, har berettet for ham, „hvorledes at Woifflinge Kirke skal være meget bygfalden, og Kirkens Part af Tienden ikke vil tilrække samme Kirke at bygge og færdig gjøre"; da under og tillader han, at Kirkeværgerne til Woifflinge Kirke maae i de 2 næste Aar oppebære „al vor og Kronens Part af Tienden af Woifflinge Sogn" og den have, nyde, bruge og beholde til

---

50 Rdl., undertiden Mere, efterlod til de fattige Kirkers Necessite; hvisaarsag ogsaa Optegneren ønsker, at siden Kirkerne høist trænge til deres egne Indkomster, Hs. Maj. da, naar disse (nærværende Provster) afgaae, vilde lade Kirkerne selv deres Revenuer beholde (af Klev Saml. til Fam. Gyldenstjernes Hist. ved K. R.).

forte Kirkes Bygnings Behov etc. Dat. Odense den 20 Juli (l. c.). S. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at han skjøder og giver Otte Brade, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus, al vor og Kronens Ret og Rettighed i en fri jordegen Bondegaard i Lugudeherred, Kogrød Sogn i Blegeskjær, som Torkild iboer. Dat. Odense den 20 Juli (l. c.). S. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at Otte Brade, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus, har berettet for ham, hvorledes Jesop Falster har opladt ham Herligheden af 5 Gaarde i Skaane, Lugudeherred, Kowgerødz Sogn, som forte Jesop Falster i Forlehning havde (hvilke opregnes). Kongen under og tillader derfor, at Otte Brade maa oppebære Herligheden af forte 5 Gaarde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder etc. Dat. Emsborg den 13 Decb. (l. c.). S. A. gjør Frederik 2 vitterligt, at han under og giver Otte Brade til Knudstrup, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus, og hans Arvinger til Knudstrup jus patronatus til Kowgerødz Kirke i Lugudeherred, saa at Otte Brade og hans Arvinger maae „nævne den Person, som Sognepræst skal være til forte Kougerødz Kirke" etc. Dat. Emsborg den 13 Decb. (l. c.). 1562 gjør Fred. 2 vitterligt, at han sælger, skjøder og afhænder til Otte Brade til Knudstrup, vor Mand, Tjener og Embedsmand til vort Slot Aalborghuus, efterskrevne vore og Kronens Gaarde og Gods (som opregnes) i Onseherred i Skaane. Dat. Kjøb. den 30 Novb. (l. c.). 1563 gjør Fred. 2 vitterligt, at efterdi Otte Brade, „vor Mand, Raad (altsaa er han mellem 30 Novb. 1562 og 16 April 1563 bleven Rigsraad) og Embedsmand paa vort Slot Aalborghuus, har for Magelaug udlagt til os og Kronen en Gaard i Hørup (i Fyen), 2

Gaarde i Skalkendrup (i Aunslev Sogn), en Gaard i Vindinge, 1 Gaard i Salby i Mesinge Sogn paa Hindsholm, 1 Gaard i Sjelland i Lyngeherred i Horup (ɔ: Hoierup i Slangerup Sogn), 1 Gaard i Hverstrup (i Lyngeherred?) og 1 Gaard i Holtug (ɔ: Holte) i Stevnsherred; da har Kongen derimod undt og udlagt Otte Brade 9 Gaarde i Bøflinge By: paa thend første boer Jorgen Nielssen, som skylder vi Ortuger Byg, j Marck Eritzpendinge; paa thend anden boer Rasmus Hanssen, giffuer iij Ortuger Byg, j Marck Eritzpendinge, j Skp. Smør, ij Gieß, iiij Høns; paa thend tredie boer Jorgen Ide; paa thend fierde boer Erich Jenssen; paa thend femte boer Frantzs Anderssen; paa thend siete boer Anders Nielssen, oc paa thend siuffuende boer Anders Hansen; oc giffue huer aff thenom lige saa moget; paa thend ottende boer Hans Knudssen udi Polsgaarden, giffuer vj Ortuger Byg, j Marck Eritzspendingge, j Fierding Smor, ij Gies, iiij Høns; oc paa thend niende boer Jep Matzen, giffuer iij Ortuger Byg, j Marck Eritzpendingge, j Fierding Smor, ij Gies, iiij Høns. Dat. Kjob. den 16 April (l. c., jfr. Rug. 2, 1 Pag. 5). Dette er nu et hoist interessant Doc.; thi læser man med mig hele Tal istedetfor de tilsyneladende brudne (thi Tallene ere hoist utydeligt skrevne og kunne ligesaavel være hele som brudne, men i sidste Tilfælde skulde vj egentlig være 5½ ꝛc.; men 1½ Gaas og 3½ Hone lade sig ikke saa ganske vel tænke som Landgildeydning), da vil man finde ved at sammenholde Ovenskrevne med Matriklen af 1664 (jfr. Rug. 2, 2 Pag. 136, 165), at disse Veflinge Bonder, som endnu den Tid tilhorte Elved, 1664 i Grunden svarede den samme, netop den samme Landgilde som 1563 (læser man derimod brudne Tal, da svarede de i visse Henseender det Samme som for

hundrede Aar siden og i andre Henseender det Dobbelte, hvilket ikke vel er sandsynligt) paa det nær, at der formodentlig paa Grund af det afskaffede Gjesteri var paalagt dem at yde et Lam og at føre en Øre; det Første formodentlig med Hensyn til Folkene og det Sidste med Hensyn til Heste og Hunde, de ved det ophævede Gjesteri slap fri for at føde. Forresten var det de samme Gaarde (skjøndt da var det 12 Gaarde) i Veslinge By, som hans i sidstforløbne Aar afdøde Stedfader, E. Bolle, først havde havt i Forlehning (see 1529) og siden i Pant (see 1531) af Kongen. S. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at han under og tillader, at Otte Brade, vor Mand og Raad, maa have, nyde ɔc. det Gods, han „med vor Tilladelse" har til sig indløst af Vidskild-Klosters Gods. Dat. Kjøb. den 17 April (Reg. o. al. L. ved K. R.). S. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at han sælger, skjøder og afhænder til Otte Brade til Knudstrup, vor Mand og Raad, dette efterskrevne vort og Kronens Gods, som er af Vidskild-Klosters Gods og opregnes som beliggende i Aars-, Flejkum-, Slet-, Gislum-, Salling og Hornum Herred. Dat. Kjøb. den 13 Juni (l. c.). S. A. tilskriver Beate Bilde (Otte Brahes Frue) Hr. Mogens Gyldenstjerne et Brev, dat. Aalborghuus S. Dionysii Dag (ɔ: 9 Octb.), af følgende Indhold: „Kiere Her Moenns och kiere Farbroder! (Faders Halvbroder?) kom Eders Schriffuelse hiid tiill Slotted idag, som J och thi anndre Statholler [1]) hagde schreffuit Otthe [2]) tiill (an-

[1]) Der i Kongens Fraværelse under den svenske 7-Aarskrig vare beskikkede til at bestyre Rigets Anliggender; jfr. N. D. Mag. 6 Pag. 149 Anm. 2.

[2]) ɔ: hendes Mand, som tilligemed 3 andre Rigsraader var beskikket i denne Feidetid at have Tilsyn med N. Jylland; N. D. Mag. l. c.

gaaende Korn og Fisk, som skulde sendes til Elfsborg). Kiere Farbroder! saa giiffuer ieg Eder venlligenn thiill kienndе, att Otthe er icke hiemme och er dragenn aff Sted med Heste och Harrennske tiill Kolldiing epther Hertug Olluffs Beffallinng, och linder Hertug Olluffs Breff, att thy skall ther viider fannge Beskeenn" (af Klev. Saml. ved K. R.). 1564 forekommer han som Rigsraad og Væbner i K. R. D. 3 Pag. 13. 1565 arvede han formodentlig sin i s. A. afdøde Broder Jørgens Anpart i Elved. S. A. tilskrev han (sin Halvsøster) Fru Birgitte Bølle, Christopher Giøes, et Brev, dat. Theijllgaardenn S. Lucæ Dag ɔ: 18 Octb., af følgende Indhold: „Kjiere Soster! som tig vell fortenncker (ɔ: erindrer), at ieg schriff tiig tiill ij siiist, att mijnn Soster Inger (ɔ: Inger Oxe, Jørgen Brahes Efterleverske, som siden blev Hofmesterinde hos Dr. Sophie) haugde schreffuit mig tiill oc vor begierrijndes, att ieg viille lade mit Bud komme till Nykioping (hvor hans Broder, Jørgen Brahe, til sin Død var Lehnsmand) oc annamme, hues meg kunde tillfalle der effter mijn salige Broder, thi at Dronningenn viille haffue Ladgaardenn; saa giiffuer ieg tig vennligenn tiilkienndе, att ieg haffuer nu schickit mijn Karll ther henn paa mijnne Vegnne." (Han beder hende dernæst om ogsaa at lade hendes Bud møde og om at skrive Christopher (Giøe, hendes Mand) til om at gjøre sit Bedste for at komme hjem, da Otte Brahe saa vilde møde med ham og de andre Medarvinger. Han havde ligeledes skrevet (sin Halvsøster) Kirsten (Bølle) til om, at hun vilde skrive (sin Mand) Jesper (Krasse) til i samme Anledning (kfl. Saml. ved K. R.). 1566 har Otte Brahe ladet de øverste Mands- og Fruentimmerstole i Vesflinge Kirke indrette og paa samme anbragt saavel bemeldte Aarstal som sit og sin Frues Navnechiffer: O.

B. B. B. ɔ: Otte Brahe og Beate Bille (Ludvig Boesens Beskr. over Langensø). 1567 (thi 1577 er en Trykfeil) nævnes han som Medlem af Rigsraadet (F. 8 Pag. 93). S. A. fører han en Sag til Herredag paa Fru Margrete Brades, Borkordt v. Boinebergs Efterleverskes, Vegne (K. R. D. 3 Pag. 42). S. A. udsteder han uden Tvivl ogsaa med Flere et Vidnesbyrd om Herlufsholms Skole (ibid. Pag. 190). S. A. fik han Følgebrev til menige Bønder, som ligge til Helsingborg Slot, dat. Frederiksborg den 2 April (Reg. o. al. L. ved K. R.), og blev altsaa istedetfor Aalborghuus med Helsingborgs Slot forlehnet. S. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at Otte Brade til Knudstrup, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Helsingborg, har gjort os Rede og Regnskab for al Indtægt og Udgift, han paa vore Vegne har oppebaaret og udgivet paa Aalborghuus Slot, fra det Første han annammede det og til Philippi og Jacobi Dag 1567, han Slottet og Lehnet med Inventarium til Erik Podebusk fra sig antvordede etc. Dat. Kjøb. den 17 Aug. (Reg. o. al. L. ved K. R.). S. A. den 8 Sept. var han paa Skifte mellem Mette Rosenkrantz, Peder Oxes Efterleverske, og hendes Børn (Nyge Pag. 359). S. A. skriver han fra Helsingborg den 31 Octb. et Brev, „ærlig og velfornumstig Svend, Hans Skiennckell, Fru Sidseles (Ulfstands), Knud Pedersens (Gyldenstjernes), Ridefoged i Villandsherred, venligen tilskrevet," hvori det blandt Andet hedder: „Kjære Hans! som Eder vel fortænker, at I nogen Tid siden fik kgl. Majts Brev, at hver Mand der i Villandsherred skulde give en Tønde Brød og en Tønde Havre; saa giver jeg Eder venligen tilkjende, at jeg var i Kjøbenhavn, og da haver jeg saa forhandlet, at hver Mand der i Herredet skal ikke give uden en Tønde Brød, efterdi at de

haver ikke Havresæd der i den Egn" 2c. (kgl. Bibl. Saml. ved K. R.). S. A. var han i Novb. i en uheldig Træfning med de Svenske (Ryge Pag. 212). 1568 nævnes han som Medlem af Rigsraadet (D. M. 5 Pag. 79). S. A. Fred. 2dens Skjøde til Peder Oxe og Otte Brade paa Peder Christjernsens (om ham see Hofm. 2 Pag. 77 Tab. 1) Gods. Dat. Kjøb. den 29 April (Reg. o. al. L. ved K. R. og Ryges P. Oxe Pag. 219, 222). Denne Mand, som skal have været af Dyrernes eller de nye Lungers Slægt, havde gjort falsk Eed og forført Andre til det Samme, og blev derfor dømt til evigt Fængsel 1558, men Aaret efter frigiven mod 2000 Dalers Mulct og heelt strenge Forpligtelser (saa at han altsaa kun sad 1 Aar fangen paa Blaataarn, istedetfor at Hofm. siger 11 Aar paa Kronborg). Men da man nu paa Grund af denne Dom vilde gjøre ham hans Arveret efter hans Søstersøn stridig, og han derom maatte føre Proces indtil 1566, da han omsider seirede; tog han 1567 den Beslutning at overdrage Kongen alt sit Arvegods, nemlig Hjelmsø i Sjelland, som han havde efter Faderen, Christen Nielsen, Togerup i Skaane, som han havde efter Moderen, Kirstine Pedersdatter, og Tanggaard i Fyen, som han havde efter sin Søstersøn, Claus Axelsen Rosenkrantz (der er en By i Oxendrup Sogn, der hedder Tangaa, og i Ubberød S. et Tanggaard), til Kongen, som nu solgte det Hele 1568 til Peder Oxe og Otte Brade. S. A. Fred. 2dens Qvittants til Ovenomskrevne (nemlig Peder Oxe og Otte Brahe) for 6000 gode tydske Dalere, som de havde fornøiet ham for Peder Christjernsens Gods. Dat. Kjøb. den 1 Mai (ll. cc.). S. A. fik Peder Oxe og Otte Brade Følgebrev til alle Peder Christjernsens og hans Søstersøns, Claus Axelsens (Rosenkrantzes) Bønder og Tjenere. Dat. Kjøb. den 5

Mai (ll. cc.). S. A. under og forlehner Fred. 2 Otte Brade, vor Mand og Raad, Helsingborg Slot (som han dog allerede havde i Aug. 1567, vid. supr.) paa de Vilkaar, at han aarligen til at underholde sig, sine Svende og daglige Folk, baade paa Slottet og Ladegaarden, skulde have af Slottets visse Landgilde og Gjesteri i Genant og rede Penge 2000 Mk. danske &c., men skulde derimod tjene Kongen og Riget med 24 geruste Heste med Tilbehor og gode Karle. Han skulde holde en Slotsskriver, som skulde være Kongen svoren, og som Kongen selv vilde give Klædning og Besoldning. Dat. Frederiksborg den 23 Mai (Reg. o. al. L. ved K. R.). S. A. forpagter han Haarslef Kongetiende; thi s. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at han under og tillader, at Otte Brade &c. maa herefter lade oppebære „vor og Kronens Part af Tienden i Hosleff (ɔ: Haarslef) Sogn i Fyen," imod at han deraf aarligen giver til os og Kronen 24 Daler og dem yder til Stiftsskriveren i Fyen. Dat. Frederiksborg den 2 Juli (l. c.). Samme Tiende havde et Par Aarh. senere Greven paa Gyldensteen og min sal. Fader i lang Tid (nemlig fra 1787-1832) i Forening i Forpagtning eller Fæste og gave da af samme foruden Skatterne 467 Rdl. Sølv om Aaret. (Det hele Sogns Hartkorn var efter Jensen 554—4—1—„ og det tiendeydende ifølge Begtrup 528 Tdr. Hartkorn). S. A. gjør Fred. 2 vitterligt, at han under og forlehner Otte Brade &c. efterskrevne vore og Kronens Gaarde og Gods i Baagherred i Fyen, nemlig en Gaard i Blangstrup, en Gaard i Hesle og en Gaard i Melby. Dat. Roeskilde den 22 Novb. (Reg. o. al. L. ved K. R. med Tilføiende, at disse Gaarde, ifølge næste Bind af Reg. o. al. L., tilforn havde ligget til Holmekloster). S. A. kjendes Otte Brade til Knudstrup, Hovedsmand paa Helsingborg, at han

har gjort et venligt og evigt Mageskifte med Peder Oxe, saa at denne skal have hans Halvpart af Hjelmsø-Hovedgaard, hvorimod Otte Brade skal have en Gaard i Ronnebjergherred, en i Fersherred og en i Frosteherred. Dat. Roeskilde den 21 Novb. (Wieselgren de la Gardiska Archiv. 5 Pag. 133-34 ved K. R., som tilføier, at det af Dommen i Kold. Ros. Domme 2 Pag. 206 sq. fremgaaer, at Hjelmsøgaard har ligget i Hjelmsømagle i Ringsted Herred, Sneeslev Sogn, og ikke i Hjelmsølille, Tybjerg Herred, Tybjerg Sogn). 1569 nævnes han som Medlem af Rigsraadet (D. Mag. 5 Pag. 80). S. A. fik Otte Brade Qvittants paa 500 Daler, han var Kongen skyldig, hvilke han leverede Daniel Rantzau paa Kongens Vegne. Dat. Helsingborg den 18 Septb. (l. c.). 1570 den 26 Novb. tildømmes ham og Peder Oxe det ovenomtalte Peder Christensens Gods (jfr. 1568), og 1571 den 28 Febr. toge de Laasebrev paa samme (Nyge Pag. 222 sq.), hvorved Proceduren var følgende: først Skjødebrev, derpaa Sælgerens Stadfæstelsesbrev, derpaa 4 kongl. Dombreve, hvert paa 6 Uger, derpaa almindelig Stævning paa 1 Aar og 6 Uger, derpaa almindelig Stævning 6 Ugers Overhørelse og derpaa endelig Laasebrevet (Nyge Pag. 224-25). 1571 har han ogsaa Proces i Jylland med Hr. Jørgen Lykke (D. Mag. 6 Pag. 173), og s. A. den 9 Mai døer han paa Helsingborg som Befalingsmand der paa Slottet, 53½ Aar gammel (Rug. 2, 1 Pag. 9; Hofm. 3 Pag. 1 T. 1); og i denne Anledning er det formodentlig, at hans Enke, Fru Beate Bille, s. A. skjenker Prædikestolen til Veflinge Kirke, hvorpaa saavel hans som hendes Vaaben og Begyndelsesbogstaverne til begges Navne ere anbragte (Rug. l. c.; Atl. 6 Pag. 618). S. A. og i samme Anledning skriver Churfyrst August af Sachsen følgende Brev, dat.

Dresden den 29 Mai, til Kong Fred. 2: „Weill Unns E. Kön. Maj. Untterſaß und unſer Diener Stein Brade (Otte Brahes Søn) umb Erlaubnuß, weilandt ſeines Baternn ſeligenn todtlichenn Abgang halbenn anſprechenn laſſenn, ob er noch zu ſeiner Begrebnuß kommen unnd Jnen zur Erden beſtatten helffen möchte, haben Wir Jnen aus gnedigſtenn Mitleiden nicht aufhalten mögenn, ſondernn Jhme mit Gnadenn erleubt ꝛc." (Klev. Saml. ved K. R.). S. A. og ſ. D. (den 29 Mai) blev Oluf Mouridſen til Bollerup med Helſingborg Slot efter Otte Brade forlehnet (Reg. o. al. L. ved K. R.). S. A. ſvarede Elved ifølge geiſtl. Jordebog ½ Orte Byg til Degnen i Veflinge (Rug. 2, 1 Pag. 20). Otte Brahes Enke, Beate Clausdatter Bille, var født den 29 April 1526, ikke paa Skjerildgaard i Jylland (Ad. Mag. Pag. 119), men paa Skarolt (Mscr. Nr. 928, 4to i N. kgl. Saml.) hos ſin Faders Søſter, Birgitte Bilde, ſom den Tid var gift med Jens Torbenſen (Roſenſpar til Skarolt, der † Decb. 1530 (K. R.). 1583 og 84 † to Sønner af Chreſten Skeel og Margrethe Brahe hos hende paa Billisgaard (Sommelius de templ. cath. Lund. Pag. 144 (K. R.), hvilket Bildesgaard maa ſøges i Lund; thi der nævnes blandt curiæ præcipuæ M. Torbern Bildis (ↄ: Erkebiſpens, Fru Beate Bildes Farbroders), a Dn. Beata restaurata, ſom derfor ogſaa kaldes Fru Beatis Gaard (Mscr. reg. Nr. 2336, 4to Gl. Saml. ved K. R.). 1585 blev hun [1]) beſkikket til Dr. Sophies Hofmeſterinde og var det i 8 Aar, altſaa til 1593 (Hiſt. Tidsſkr. 3 Pag. 40; jfr. D. Mag. 2 Pag. 278-79 og 3 Pag. 15), ſaa at altſaa Elved paa en vis Maade kan tilegne ſig den Ære, at 2 af dets

---

[1]) Efter ſin Svigerinde, Inger Oxe (ſee supra).

Besidderinder have været Hofmesterinder hos Dronningen. 1591 nævnes hun ligeledes i A. S. Vedels Dedicat. foran Kæmpeviserne fol. A. iij (K. R.); men levede endnu 1602 (D. Mag. 2 Pag. 364) og † først 1605 den 18 Octb., som sees af hendes og hendes forud afdøde Mands Epitaph i Kaagerød til Knudstrup henhørende Kirke, saaledes lydende: „Her ligger begraven ærl. og velb. Mand Otte Brade til Knudstrup, D. R. Rd., som † paa Helsingborg Slot An. 1571 den 9 Dag Mai i hans Alders Aar 53½. Desligeste hans kjære Hustru, ærlig og velb. Fru Beate Bilde, som † paa Lundegaard Aar 1605, 18 Dag Octob., i hendes Alders Aar 79; og levede de tilsammen 27 Aar. Udimidlertid har vor Herre velsignet dem med 5 Sønner og 5 Døttre. Gud give dem en glædelig og ærefuld Opstandelse!" (Klev. Saml. ved K. R.).

Gaardens næste Eier var Otte Brahes yngste Søn, Axel Ottesen Brahe, hvis Levnet, som Rugaards Lehnsmand, jeg har beskrevet i Rug. 2, 1 Pag. 35-42, hvoraf jeg her blot vil anføre, at han var født 1550, arvede 1571 Elvedgaard efter Faderen (saa at det altsaa er urigtigt, naar Atl. lader ham faae det i Medgift med sin første Frue, Mette Gioe, og ligesaa urigtigt, naar Præsteindb. fra Stubedrup 1755 sige, at hans sidste Frues Fader, Erik Hardenberg, havde bygget det og givet det i Medgift med sin Datter), giftede sig derpaa 1575 med Mette Falksdatter Gioe (Dat. af Falk Mogensen Gioe til Skjærsø) og Ide Truidsdatter Ulfstand (den anden af Gioes Døttre Margrethe fik vel en Erik Lykke; men denne var kun saare fjernt beslægtet med den Niels Lykke, der siden eiede Gaarden). 1576 blev hans Datter Birgitte født paa Bollerup i Skaane, 1578 hans Datter Sophie født paa Elved (eller Ellsved; M. D.

2 Pag. 146), 1579 hans Søn Otte født paa Riberhuus (hvor Faderen altsaa synes en kort Tid at have været Lehnsmand mellem Erik Lykke og Albert Friis; dog var det jo ogsaa muligt, at hans Frue kunde have ligget i Barselseng hos sin Søster, som var gift med Erik Lykke), s. A. forlehnet med Rugaard (og, som det synes, med Gudumkloster), hvor hans Søn Falk 1581 blev født. S. A. skriver han fra Rudgaard den 6 Septb. følgende Brev til Christoffer Giøe til Gunderslefholm, „myn kerre farbroder" (ɔ: Frues Farbroder): „Kere farbroder! haffuer ieg bekomit ederss schriffuelße, hor vdi y ehr begerendes, att ieg vile lanne eder den stob, Som minn Moder fru beathe gaff methe (ɔ: Axel Brahes Frue, Mette Giøe). Kere farbroder! Saa kann ieg eder venn-lig iche forhole, att Same stob haffuer verit mehr enn y othe dage vdi Onsß att lade Sethe andenn vaben paa; thi ieg ehr och selff bedenn till fader paa Same tiid; menn dersom ieg hade vist det nogit tilfornne, daa schule ij, Saa sant helpe mig Gud, gernne haffue bekomit det, y huad Raad ieg haffde Selff faad; menn ieg sennder eder enn kann (ɔ: Kande), Som mijnn Moder fru Ide gaff mig; dersom eder der vor tient med, daa under ieg eder denn Retelig gernne; dersom eder syneß, hunn var for Ringe, daa kunne ij vell lege nogit guldh der udi, Saa ij ligevell kann bestoed der med" (Klev. Saml. ved K. R.). 1584 besøgte Kongen ham ikke alene paa Rugaard den 24 og 25 Juni, men tog uden Tvivl ved denne Leilighed ogsaa Elvedgaard og dets berømte Taxtræ i Øiesyn. S. A. døde hans Frue, Mette Giøe, paa Rugaard. 1585 var han tillige Lehnsmand paa Odensegaard, ligesom 1586 (F. 5 Pag. 268, hvor han skriver sig til Elwid), 1587 (F. 6 Pag. 290) og 1588 eller 89 (F. 5 Pag. 83). 1587 den 16 Mai var Kongen atter paa Ru-

gaard. S. A. den 3 Juledag tilskriver Axel Brahe fra Odensegaard Fru Berette, Christoffer Gioes til Oureby, „min kiere faster" (ɔ: Faders Halvsoster), folgende Brev: „Kere faster! giffuer ieg eder gandsche venligen att vidj, att ieg udi Gudtz Naffnn haffuer mig fortagit att vyll giffte mig udigenn; och dersom Gud det haffuer forsset, och Slegt och Venner det vijll samtoche, haffuer ieg udj sijnde att lade bede om erlig och welbyrdig Mand, Erich Hardenberg til Mattrop, hanss Dater, Kyrsten Hardenberg. Hær for er mijnn vennlig bonn till eder som til mijnn gode farsoster att schriffue mig eders gode mening til derom, och huad ij Roder mig der udj; och er och mijnn vennlig bonn til eder, att ij icke vil fortencke mig, att ieg ichi selff drager till eder och tall med eder, som mig vell burde att giore" ꝛc. (af Klev. Saml. ved K. R.). 1589 gifter han sig med bemeldte Kirstine Hardenberg (Dat. af Rigsraad Erik til Mattrup og Anne Ronnov). 1590 skal han have ombygt Elved (Atl. 6 Pag. 628), og hans Datter Mette blev fodt paa Odensegaard. 1591 oprettede han i sin Velmagt ɔ: i levende Live en Liigsteen i Beflinge Kirke over sig og begge sine Fruer, saavel den dode som den levende, hvor de alle 3 forestilles som Beenrade og i Liiglagen med et Svobelsebarn ved deres Fodder, og er formodentlig altsaa ogsaa der i Kirken med begge sine Fruer begraven. S. A. blev hans Datter Birgitte fodt paa Odensegaard, 1593 hans Son Tyge sammesteds fodt, og s. A. skal han ligeledes have arvet Ourebygaard efter Christoffer Gioe (÷ 1585) og Beate Bølle, som ÷ uden Born (hvis det ellers ikke var hans Son, Falk Brahe (Atl. 3 Pag. 326; 6 Pag. 506), som da kun var 12 Aar gl.). 1594 gaaer hans Son Otto paa Udenlandsreise. 1596 blev han Rigsraad og Lehnsmand paa Helsingborg og doterer s. A. Skolen

og Capellaniet i Bogense med nogle Alterjorde, samt stifter et Legat for Veflinge og Vierne Stafkarle (F. 5 Pag. 305). 1597 faaer han Ordre, at han med Hensyn til den Fordeel, han havde havt, imedens han havde havt Rugaard „i Pant og Brug," skulde det istandsætte med forsvarlig Bygning, da det ved Besigtelsen, da det blev Christen Munk overleveret, fandtes meget forfaldent og brøstholdent (Skaansk. Tegn. ved K. R. Det Udførligere herom skal i Tillæg til Rugaard meddeles). 1598 blev hans Datter Karen født paa Helsingborg, og s. A. hans Datter Sophie gift med Holger Rosenkrantz, Birgitte gift med Henrik Giøe, og Ane gift med Eiler Qvitzov; en fast mageløs Tilskikkelse for en Huusfader, i et og samme Aar at faae en Datter døbt og tillige 3 Døttre gifte. 1601 skriver han sig til Elfvidt (D. Mag. 4 Pag. 343). 1602 og til sin Død er han Lehnsmand paa Dalum. 1602-3 er han paa et Gesandtskab i Rusland; 1606 under Kongens engelske Reise Statholder i Fyen. 1608 blev hans Datter Mette gift med Peder Marsvin. 1609 nævnes Dorthe Juel, Henrik Brokkenhuses, som Eier af Eleved (men da hun 1602 havde Forlehning i Norge (Schl. S. 1, 1, 92), turde det muligviis være et Eleved i Norge). Jeg har nemlig i en genealogisk Optegnelse om dette Ægtepar fundet følgende Oplysning: „Henrik Eilers. Brokkenhuus, født paa Varnøkloster i Norge 1542; hans Fader var Eiler Henriksen fra Søndergaarde i Fyen og Moderen Kirstine Eriksdatter til Elline i Norge; han var kun 5 Aar, da hans Fader døde; efterat han var hjemkommen fra en Udenlandsreise, tjente han Fred. 2 i Krigen og blev Tid efter anden forlehnet med adskillige norske Forlehninger; gift 1) med Elisabeth Pedersdatter, en Datter af Peder Hansen, Slotsherre paa Aggershuus; hun † 1576; derpaa

gift 2) 1585 med Dorte Juel, Datter af Niels Juel til Stabjerg; men 1588 blev han syg paa sin Gaard Eded ved Seien, hvor han s. A. døde og blev i Oensø Kirke begraven." Det maa altsaa være denne Gaard Eded, der ved en Skrivfeil i den ovenomtalte Designation er bleven forvandlet til Eleved. 1610 skriver han sig til Ellfvedt, da han doterer Saxkjøbing Hospital (F. 6 Pag. 51). 1611 blev hans Søn Otto skudt (som ogsaa skrev sig til Elved (K. B. Bibl. Pag. 70, og om hvem see Rug. 2, 1 94-96) og i Veslinge Kirke begraven. 1612-13 var han Medlem af Fredscongressen med Sverrig. 1614 var han Regjeringsraad i Kongens Fraværelse. 1615 var han paa en Commission om Digerne ved Møgeltønder, og 1616 døde han. Hans Liigprædiken af Wandal er trykt 1623, 4to, og han selv formodentlig (see 1591) i Veslinge Kirke begraven. Hans Enke, Kirstine Hardenberg, lader Atl. 6 Pag. 628 allerede døe 1617; men hun eiede dog endnu 1624 Eskebjerg (nuværende Schelenborg) og 1626 Vedtofte (nuværende Braheshólm) (see J. Brahes Dagbog), som hun maa have arvet efter sin 1625 afdøde Søster (J. Br. Pag. 145), 1629 (J. Brahe) og 1635 (Atl. 6 Pag. 572; D. Mag. 3 Pag. 195) Eskebjerg og døde endelig først 1639, da hun formodentlig, ligesom hendes Mand, i Veslinge Kirke blev begraven. J Brahes Tid skal Gaardens Hauge ifølge Sagnet have gaaet mod Syden; dog dette kan neppe være muligt, da Veien til Veslinge gik derforbi; derimod var der vel (see 1664) en Humlehauge i Syd for Gaarden; men den egentlige Lysthauge var vistnok den saakaldte lille Hauge Norden for Gaarden, hvorimod Dyrehaugen mod Syd strakte sig baade over Dyrehauge- og Thekildemarken, og dens Prydelse var især det i 3 Kroner udskaarne Taxtræ, som Kon-

gen besøgte, og hvortil fra Gaardens (1590 opbygte) Hovedfløi, som den Tid ogsaa laa mod Syden, en underjordisk Gang skal have strakt sig under den sydlige Arm af de Gaarden omgivende Grave. Den Tid var altsaa saavel Thekildemark som Dyrehaugemark Gaardens Dyrehauge; og istedetfor at den nu er bar Mark, stod den da i sin Flor og var tæt bevoxet med Træer, men har nu kun Navnet tilbage. En gammel og længst afdød Haugekarl her paa Gaarden, ved Navn Knud Danielsen, kunde saaledes huske, at for Justitsraaden (min 1765 afdøde Farfader) lod den dybe Rende grave fra Gardammet, var dette sidste aldeles bevoxet med Elle og en sand Udørk og Sump, saa at Folk sank i til Armene, og hvor derfor ogsaa endnu 1806 en Hjortetakke blev opgraven, der sad en Karls Høide nede i de der opkastede Tørvegrave; ligesom den gl. og længst afdøde Urtegaardsmand her paa Gaarden, Jørgen Skytte, ligeledes efter sin Moder fortalte, at mens hun var Barn, var endnu Dyrehaugemarken aldeles fuld af Træstubber, og man havde fortalt hende, at den engang i gamle Dage havde været saa tæt bevoxet med Skov, at man kunde krybe fra den ene Trætop til den anden. Endelig er der endnu en af Gaardens forrige Hovmarker, der formodentlig endnu fra den Tid af kaldes Brahes Mark eller Brahes Lykke.

Hvilken af Axel Brahes Børn der efter hans Død tiltraadte Elved, er vanskeligt at bestemme, ligesom om det skete strax efter hans (1616) eller først efter hans Enkes Død (1639). Saameget synes vist, at det maa have været Børnene af første Ægteskab ɔ: af Mette Giøe; thi

1) maatte 1626, forat tage Brevskaber ud af Archivet paa Elved, ifølge J. Brahes Dagbog ikkun Følgende være tilstede, nemlig Holger Rosenkrantz og Eiler Qvitzow (begge

Svigersønner af 1ste Ægteskab), Henning Valkendorf (fordi hans Faders Moder var en Gioe) og Mouritz Aschersleben (fordi han var gift med Ellen Gioe Henriksdatter, deels fordi hun var en Gioe, og deels fordi hendes Moder var Birte Brahe, altsaa en Datter af Axel Brahes første Ægteskab med Mette Gioe); og

2) beklage Børnene af andet Ægteskab eller af Kirsten Hardenberg (nemlig Tyge Brahe, Mette Brahe (s Børn med Peder Marsvin), Birthe Brahe (gift med Sehsted og Reibnitz) og Karen Brahe (gift med Henning Valkendorf) sig 1631 over, at de, som beboe Gaarden (hvorved de formodentlig neppe mene deres egen Moder eller Enken, men snarere deres Halvsødskende eller Børnene af første Ægteskab), ikke lige siden deres Faders Død (1616) havde opfyldt deres Faders Villie med Hensyn til Renterne af Legatet til Veflinge Hospital, og paatage sig desaarsag selv det Hele. Men af disse Børn af første Ægteskab skrev vel Otte Brahe, da han 1611 blev skudt for Kalmar (Schl. Chr. 4, 1 Pag. 502), sig til Elwild (**M. D.** 1 Pag. 88) eller til Elvidt (K. B. Bibl. Pag. 70); men da levede Faderen endnu, og denne Titel vil altsaa neppe sige Andet, end at Elved var hans Fædrenegaard og han dens præsumtive Arving. Den Anden, nemlig Falk Brahe, solgte allerede før 1620 sit Gods Ourebygaard, som han maa have arvet efter Faderen, drog ud af Landet og døde i England 1625 (see J. Brahes Dagbog Pag. 22). Den Tredie, Birgitte Brahe, som ogsaa 1611, — formodentlig af samme Grund som Otte Brahe, — skrev sig til Elvitz (ifølge sin Liigpr.), var gift med Henrik Gioe; men han skal være død 1611 og hun 1619. Den Fjerde, Sophie Brahe, blev gift med Holger Rosenkrantz den Lærde, som døde 1642 og hun 1646. Disse Sidste kunne altsaa heelt vel have arvet Elved, om end ikke før, saa dog 1639

ved Stedmoderens Død; men jeg finder aldeles intet Beviis derfor, men tvertimod, at den femte eller yngste og sidste Søsters, Ane Brahes, Mand, Eiler Qvitzov, ved sin Død, som allerede indtraf 1640, skriver sig til Ellwit, det han imidlertid, som det synes, kort før, og altsaa formodentlig ved Enkens eller Stedmoderens Død 1639, maa have faaet.

Denne Axel Brahes Svigersøn, Eiler Qvitzov, maa altsaa ansees for Gaardens næste Besidder. Hans Levnet, som Rugaards Lehnsmand, har jeg allerede i Rugaard 2, 1 Pag. 73-80 og Pag. 111-14 beskrevet, hvoraf jeg her blot vil uddrage Følgende: Han var en Søn af Henning Qv. til Sandager og født c. 1565. 1598 blev han gift med Ane Brahe; 1599 havde han Part i Sandager (Atl. 3 Pag. 477); 1600 og 1601 var han Landsdommer i Fyen. I førstnævnte Aar havde Eiler Qv. til Lykkesholm, Landsdommer i Fyen, en Sag med Fru Ane Rantz., Gabriel Skinkels Efterleverske til Søholm, i Anledning af, at han var Forlover for 2000 Daler Hovedstol, som Gabriel Skinkel havde udtaget hos Henrik v. der Wisk; og s. A. faldt der Nederfældingsdom over bemeldte Enkefrue og hendes Børn, fordi de ikke vare mødte efter en Stævning, som Frederik Qv., Eiler Qv. og Jacob Rosenkrantz over dem forhvervet havde (af Rig. Db. ved Etatsr. K. Ros.). 1602 skrev han sig til Qvitzovsholm ɔ: Hofmansgave og blev da Lehnsmand paa Rugaard til 1604. 1604 eiede han Lykkesholm (om ikke alt 1599) og faaer da Andeel i Faareveile. 1608 er han endnu Landsdommer, samt 1612; og i førstnævnte Aar gik E. Qv. til Lykk., Landsdommer i Fyen, i Rette for Fru Margrethe Gjøe til Trudsholm mod Christoffer Lunov til Nyström (Rig. Db. ved Etatsr. K. Ros.; dog bør Nystrup uden Tvivl læses Nielstrup, see Hansens Ridderborge Pag.

116-17). 1612 og 24 eier han endnu Lykkesholm; 1622 eier han Soholt paa Laaland. 1626 maa han allerede have havt Andeel i Elved; thi Jørgen Brahe skriver i sine Almanakantegnelser for 1626: „d. 8 Aug. drog jeg til Eluidt om Morgenen tidlig og der med Henrik Podebusk (tiltagen udi Corfitz Ruds Sted) var overværende, (da) nogle Breve bleve optagne; deraf (ↄ: af hvilke) Eiler Qvitzov fik nogle (og) Faster Kirsten (Hardenberg eller Axel Brahes Enke) nogle. Og vare derhos Holger Rosenkrantz, Eiler Qvitzov, Henning Walchendorf, Mouritz Ascherslebcn (og) Jacob Hansen paa Faster Kirstens Vegne; og beseglede Henning og jeg igjen 1 Kiste og 2 Skrin." Af denne Omstændighed nu, at Brevkammeret eller Brevkisterne paa Gaarden igjen skulde beségles, er det tydeligt, at den da ikke tilhørte Een, men Flere; og af den Omstændighed, at Ingen fik Breve deraf uden Enken og Eiler Qvitzov, skulde det ligeledes synes, som om Ingen egentlig havde Deel deri uden disse, og at saaledes han var Gaardens rette Arving, naar hun eller Enken døde. 1628-30 er han atter Lehnsmand paa Rugaard. 1631 havde Eierne af Elved eller de, som beboe Gaarden (altsaa Flere), i 14 Aar (altsaa siden Axel Brahes Død 1616) ikke betalt Renter af Axel Brahes Legat til Veflinge Hospital. Men hvo det var, der beboede Gaarden, omtales aldeles ikke; og først 1640, da han døde, kaldes Eiler Qvitzov, som 1638-39 (see J. Brahe Pag. 153) eiede 782 — - — - Tdr. Hartkorn i Fyen, Eier af Elved, som han altsaa formodentlig først ved Axel Brahes Enkes og hans Kones Stedmoders, Kirstine Hardenbergs, Død 1639 maa have arvet. Hans Enke, Anne Brahe (om hvem see Rug. 2, 1 Pag. 80 og 113), solgte 1640 Lykkesholm, men skrev sig endnu til Elved saavel 1641 som 1644, 47 og 48; men

maa kort efter og formodentlig 1649 have solgt den (ikke, som man i Almindelighed troer, til Niels Lykke, men til N. Lykkes Svigerfader, nemlig) til sin Stedmoders (Kirsten Hardenbergs) Søsterson eller sin Farbrodersøns (Jørgen Brahes) Svoger, Henrik Gyldenstjerne til Skousbo[1]); hvorfor hun ogsaa selv allerede 1650 boede paa Lykkesborg, ligesom 1655 og i den svenske Krig 1658-59, men derpaa flyttede til Bogense, hvor hun døde 1663.

Da nu bemeldte Fru Anne Brahes Aftrædelse fra Gaarden danner et ikke uvigtigt Vendepunkt i sammes Historie, idet den derved gik over fra Brahernes egentlige Familie til en blot Sidegreen af samme, og det derhos længst har været min Hensigt, fra Begyndelsen af det 18 Aarhundrede ved Enden af enhver Eiers Historie at vedføie en kort Udsigt over de mærkeligste af Egnens (ɔ: Rugaards Amts eller Skoubyherreds) Begivenheder, forat Læseren saaledes desto bedre kunde tænke sig den Stilling, hvori Gaardens Eiere med Hensyn til deres Naboer ꝛc. befandt sig, og derhos tillige have Herredets eller Amtets Historie, saavidt det for Øieblikket er mig muligt at fremstille samme, i det Mindste nogenlunde

---

[1]) Og saaledes kan det da nogenlunde forsvares, hvad Atl. 3 Pag. 470 siger, at Axel Brahe efterlod „sin Afkom" Gaarden lige til Brüggeman kjøbte dem ud; thi 1649 havde ikke blot en og samme Familie, men endogsaa denne i nedstigende Linie Søn efter Fader, nemlig Braherne, eiet denne Gaard fra 1520 til 1649 eller i 129 Aar; og skjøndt den nu vel gik over til en anden Sidegreen, saa blev den dog endnu stedse i samme Familie, og det egentlig lige fra 1438 (og maaskee før) indtil 1719, altsaa i en Række af 281 Aar; og først Brüggeman eller det saakaldte norske Herskab dannede derpaa Overgangsleddet, hvorved den gik over i en borgerlig Familie, i hvis Eie den nu atter i 100 Aar har været.

fuldstændig, nemlig til Slutningen af det 17de Aarhundrede i min Rugaards og fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede i min Elvedgaards Historie; saa har jeg dog forsaavidt forandret mit Forsæt, at uagtet jeg, som sagt, allerede i min Rugaards Historie har meddeelt Amtets Historie lige til det 17 Aarh. Slutning og altsaa her blot fra bemeldte Periode eller med det 18 Aarh. Begyndelse behøvede at fortsætte samme, saa vil jeg dog for Fuldstændigheds Skyld allerede begynde bemeldte min Fortsættelse af Amtets Historie med Aaret 1640, og det især fordi jeg siden den Tid, jeg udgav Rugaards Historie, ved Geistlighedens Velvillie her paa Egnen har havt Leilighed til at gjennemgaae Amtets gamle Kirkebøger, forsaavidt de endnu existere, og saaledes herved kan meddele adskillige Supplementer til Perioden fra 1640 til 1699, som denne Undersøgelse har beriget mig med. Og idet jeg saaledes i det Væsentlige (for bemeldte Periode) vel henviser til det allerede i Rugaards Lehns Historie Meddeelte, kan jeg dog med Hensyn til Egnens Historie i de Aar, hvori Eiler Qvitzovs Enke, Anne Brahe, besad Gaarden, nemlig fra 1640 til 1649, endnu tilføie Følgende:

1640 eller s. A. som Elvedgaards Eier, Eiler Qvitzov, døde, stod Præsten i Dalby (som havde tjent for Skolemester hos hans Svigerfader, Hr. Axel Brahe, Giess. 1 Pag. 472, eller maaskeee rettere hos dennes Enke), Hr. Ole Thestrups, Bryllup paa Domhuset i Viborg; og dertil vare „130 af Adel" (Farstrups Dagb. Pag. 278).

S. A. var Sognepræsten i Guldbjerg, Hr. Hans Sørensen, under Action, fordi hans Kone Aaret forud var kommen 9 Uger for tidlig (Rug. 2, 2 Pag. 12), men anmærker om samme Barns Fødsel i sin Kirkebog blot Følgende: „1639 S. Thomases Aften blev min Datter Helvig født; og blandt Fad-

derne vare Hr. Peder Hjellese, Anders Jensen, Skolemester i Bogense, Jens Matzon ibid. og min Kones Moder Margrethe, Jens Guldsmeds."

S. A. d. 21 Febr. blev den Rugaardske Lehnsmands, Steen Bildes, Datter begraven i Veflinge Kirke (Rug. 2, 2, 3).

1641 d. 15 Oct. blev Sognepræsten i Guldbjerg, Hr. Hans Sørensens, Datter Elisabeth født; og blandt Fadderne vare Maren Hr. Hanses i Bogense, Hr. Alexander i Ouby, Hans Clausen paa Hasmarkgaard o. s. v.

1642 d. 26 Oct. blev bemeldte Sognepræst i Guldbjergs Søn Hans født; og blandt Fadderne nævnes Hr. Jens i Hemerslef (ɔ: Sognepræsten i Særslef), Hr. Niels i Vislef, Anders Thomæson, Fougit paa Haritzlefgaard, Præstens Broder, Jens Guldsmed, Maren Jens Matzens i Bogense og Karen Hr. Thomases i Søndersø.

S. A. kom Jørgen Feddersen fra Tonder i Besiddelse af Amagergaarden i Vigerslef Sogn (see Mere om ham Rug. 3, 1 Pag. 135-36).

1643 eller kort efter blev Hr. Hans Rasmussen, forhen Sognepræst i Eilby, hvorfra han var afsat, Capellan i Vigerslef (Rug. 2, 2, 15; 3, 1, 14).

S. A. til 1645 var den Rugaardske Lehnsmand og altsaa Egnens Amtmand, Steen Bilde, i Rusland (Rug. 2, 2, 3-4).

1644 døde den Rugaardske Lehnsmands, Steen Bildes, Søsterdatter, Sophie Brokkenhuus, paa Rugaard (Rug. 2, 2, 4).

S. A. legerer Eiler Høg til Dallund 100 Rdl. til de Fattige i Odense (Hofm. F. 5 Pag. 136).

1645 d. 24 Febr. døde og d. 28 Febr. blev i Guldbjerg Kirke begraven den ovenomtalte Sognepræst i Kolshauges

Moder, som døde „her oppe hos mig;" men han nævner i Kirkebogen hverken hvad hun hed, eller hvorfra hun var. Dernæst anmærker han, at s. A. Christi Himmelfarts døde ogsaa hans Broder, Jens Guldsmed i Odense, og s. A. den 9 Sept. blev hans Søn Jens født, blandt hvis Faddere nævnes Birgitte Hr. Jenses i Hemerslef og Maren Hr. Lauritzes i Eilby.

1646 har allerede den Bogense Sognepræst, Mag. Hans Madsen Bang, begyndt at holde Kirkebog for Bogense Menighed og fortsat samme indtil sin Død 1658; hvorpaa den endnu i 2 Aar er fortsat, men derpaa aldeles standset i 20 Aar indtil 1680.

S. A. Dn̲ 19 p. Tr. blev Christoffer Bang i Bogense og Jomfru Else Heiderstrup copulerede (K. B.), som Begge synes at være af Adel.

S. A. er ligeledes Guldbjerg og Sandager Kirkebog i Anledning af Kongens skærpede Forordning i denne Anledning begyndt, da Hans Brodersen var Stiftsskriver, Hr. Niels (Jacobsen Hindsholm) i Visleb Provst og Hr. Hans Soffrensen Sognepræst i G. og S.

S. A. Dn̲ 20 p. Tr. var Carsten Thomisen, Fouget paa Enggaard, Fadder til et Barn fra Naarskov.

S. A. Dn̲ 2 adv. vare Faddere til en Skræders Barn af N. Esterbølle velbaarne Erik Ovitzov (til Sandager) og Jørgen Rosenkrantz (til Enggaard), velb. Christenz Juel, Fru Ellen Gioe og Jomfr. Margrethe Juel.

S. A. d. 2 Dec. blev velb. Erich Ovitzovs Søn Frederich født og d. 9 Decbr. christnet; hans Faddere vare velb. Jørgen Rosenkrantz, Fru Ide Lange, Chrestenze Juel, Fru Anne Brahe, Fru Ellen Gioe og Jomfr. Margrethe Juel.

1647 d. 20 Marts blev (den under foregaaende Aar om-

talte) Christoffer Bang begraven i Bogense Kirke. (K. B.).

S. A. d. 12 Sept. blev Hr. Jenses (ↄ: Capellan Jens Ibsen Barløse, om hvem see Rug. 2, 2, 13) Søn Hans i Bogense Kirke christnet. (l. c.).

S. A. d. 6 Febr. blev et Barn begravet i Guldbjerg, som var fundet død hos Moderens Bryst; og stod Moderen i den Anledning aabenbare Skrifte og gav til de Fattige 1 Slet-daler efter Ordinantsen (K. B.).

S. A. Paaskeaften, som indfaldt d. 7 (et andet Sted staaer d. 17) April, blev Sognepræsten i Guldbjerg, hans Datter Sara født og d. 22 s. M. christnet, blandt hvis Faddere opregnes Hr. Thomas i Søndersø, Hr. Jørgen i Farsbøl (ↄ: Sognepræsten i Haarslev), Hans Clauson (formodentlig Forpagter eller Forvalter) i Qvitzovsholm (ↄ: Hofmansgave, hvorimod han 1641 kaldtes paa Hasmark og døde 1652, Atl. 6 Pag. 552) og Karen Hr. Nielses i Vissleb.

S. A. d. 22 Juni blev velb. Frederich Qvitzov (i Sandager Kirke) begraven, 6 Maaneder og 3 Dage gammel.

S. A. Dn 3 p. Tr. bleve to Folk ibid. sammenviede, som 8 Dage tilforn stode aabenbare Skrifte.

1648 d. 22 Oct. bleve Hans Pomerinck i Bogense og (formodentlig den 1646 omtalte) Else Heiderstorp (altsaa Christoffer Bangs Enke) i Bogense Kirke copulerede (K. B.).

S. A. bestemtes det, at der skulde sælges endeel kongl. Gods og deriblandt 150 Tdr. Hartkorn i Rugaards Lehn (Rug. 2, 2, 4).

S. A. Dn Iudica var Henrik „Podemester" (i Bogelund) Fadder til et Barn i Sandager Kirke.

S. A. Dn 8 p. Tr. blev velb. Gregers Krabbe (til Enggaard), hans S. Claus christnet i Sandager Kirke; hans Faddere vare velb. Fru Ingeborg Krabbe, Fru Anne Krabbe,

Fru Susannne Krabbe og Fru Elisabeth Daa (men ingen Mandsfaddere nævnes).

S. A. d. 29 Nov. blev velb. Jens Qvitzov (af Sandagergaard) christnet; velb. Christenze Juel holdt ham til Daaben, og Fadderne vare velb. Jomfr. Ide Skinkel og Hans Clausen paa sin velb. Husbondes, Henning Qvitzovs, Vegne.

1649 d. 18 Febr. blev (den ovenomtalte Capellans) Hr. Jenses Datter Karen baaren til Daabs i Bogense Kirke af Fru Ide Qvitzov [1]).

S. A. d. 25 Nov. blev „Jomfru" Else Heiderstrup (som altsaa, skjøndt Fornavnet er det samme, maa være forskjellig fra den under 1646 og 48 omtalte) i Bogense Kirke begraven.

S. A. skriver Sognepræsten i Guldbjerg: „d. 23 Oct. begrov jeg Hans Pedersen her udi Byen (altsaa Kaalshave); han gjorde mig den allerstørste Fortræd, han kunde; Gud være Lov, som skildte mig ved ham! Han var 58 Aar; Gammel nok!"

S. A. D$^{\underline{n}}$ 24 p. Tr. stod Fruens Pige paa „Gaarden" (men hvilken nævnes ikke) Fadder til et Barn (hvorfra nævnes ikke og i hvilken Kirke heller ikke; men da det staaer i Guldb. og Sand. Kirkebog, maa det have været i en af disse Kirker, ligesom „Gaarden" (ɔ: Herregaarden) enten maa have været Enggaard eller Sandager).

S. A. blev ibid. en Stodderkone fra Jylland begraven, som døde i Bøgelund af Børnepokker.

---

1) Hun var en Datter af Eiler Qvitzov og Anne Brahe og gift med Ritmester Lewin v. Bülow (J. Brahes Dagb. Pag. 109).

Gaardens næste Eier var altsaa den ovenomtalte Henrik Gyldenstjerne; han var en Søn af Rigsraad Præbjørn Gyldenstjerne til Vosborg og Mette Eriksdatter Hardenberg. 1594 d. 5 April var han født paa Vosborg (Resens Bibl. index tertius ved K. R., jfr. Inscriptionen paa Liigkisten i Rynkeby Kirke, som dog ikke anfører Dagen). 1597 foruleiligede Djævelen i høi Grad hans Moder, Fru Mette Hardenberg (R. D. Mag. 2 Pag. 318; om hendes Levnet og Skrifter see forresten Schøn. I. Fr. Pag. 794 sq.). 1609 studerede han i Strasburg; thi i en Stambog, som Vincentz Steensen, der siden blev Landsdommer paa Langeland og Herre til Steensgaard, havde ført paa sin Udenlandsreise, og som endnu paa Steensgaard opbevares, have blandt Flere ogsaa følgende 3 Gyldenstjerner indtegnet deres Valgsprog og Navne paa følgende Maade:

„Gratiam & gloriam dabit Dominus."

(Herunder Vaabnet malet)

Eruditione eximia nec non prosapiæ splendore politissimo Dn. Vincentio Stenonis in amicæ conversationis recordationem, nullæ oblivioni tradendæ, Argentinæ hæc lubenti animo adjeci 25 Febr. Anno reparatæ salutis humanæ 1609.

Canutus Gyldensternn.

„Spero me visurum bona Domini in terra Viventium."

Animi vigore non minus qvam sangvinis nobilitate politissimo Dn. Vincentio Stenonis hæc paucula synceri amoris indicia apposui Argentinæ 25 Februarij Anno 1609.

Hilarius Gyldensternn Danus.

„Cum evigilavero satiabor."
Generis nobilitate & virtutis felicitate ornatissimo viro juveni Dn. Vincentio Stenonis f. hæc paucula memoriæ causa concessi. Argentorati 25 Febr. Anno 1609.

Henricus Gyldensternn Danus.

(meddeelt af Stud. jur. Plesner). 1613 studerede han tilligemed sine Brødre i Padua, hvor de d. 5 Jan. bleve immatriculerede (Gl. S. 2, 3, 14). 1616 d. 11 Juli døde hans Fader paa Vosborg (Geneal.)[1]). 1618 d. 2 Aug. stod hans Bryllup i Kjøbenhavn (Chr. 4des Dagbøger ved Nyerup Pag. 29, hvor han ogsaa forekommer Pag. 17 under 18 Marts) med Lisbeth Podebusk, som var en Datter af den 1616 d. 26 Aug. afdøde Claus Podebusk til Krapperup og Fru Sophie Ulfstand, og som var født i Kjøb. 1597 og altsaa den Tid 19 Aar gammel (K. R.). 1619 d. 25 Juli blev hans Søn Præbjørn døbt i Skiberup Kirke ved hans Herregaard Svanholm (S. Grubbes curric. vit. ved K. R.). S. A. gave han og hans Frue, L. Podebusk, en Messehagel til Østerslef Kirke, som var Sognekirke til hans anden Herregaard Karsholm (S. Brings diss. de Villandia 1 Pag. 27 ved K. R.). 1620 d. 16 Mai blev hans Datter Clara født paa Svanholm (Klev. Saml.) 1621 blev hans Datter Jytte født paa Svanholm (Liigkisteinscription i Nynkeby Kirke ved K. R.). 1622 d. 12 Nov. blev hans Søn, Erik Hardenberg Gyldenstjerne, født paa Svanholm (hans Liigpr. ved K. R.). 1624 nævnes han i Provsternes Beskrivelse over Skaane som Eier af Karsholm og Svanholm (Gl. Saml. 1, 1 Pag. 109, 141). 1625 d. $\frac{1}{1}{}^{0}$ stod han

---

[1]) Dog ifølge Liigverset i N. D. Mag. 2 Pag. 319 først den 23 Juli.

Fadder til Jørgen Winds Søn Niels i Gundestrup Sognekirke Wramb (D. M. 3 Pag. 224). S. A. Chr. 4 til Indbyggerne i Skaane, at han har forordnet H. Gyldenstjerne til Svanholm at skulle være Landsdommer i Skaane (hvad han formodentlig blev efter Laxmand Gyldenstjerne, der endnu var det i Juni 1624). Dat. Kjøb. d. 2 Marts (Skaansk Reg. ved K. R.). S. A. gjør Chr. 5, udvalgt Prinds, vitterligt, at han forlehner H. Gyldenstjerne, Landsdommer i Skaane, med Froste Herred. Dat. Frederiksborg d. 17 Mai (l. c.) S. A. og D. forlehner samme Prinds H. Gyldenstjerne med Helne Kirkelehn (l. c.) S. A. i August afgik hans Svigermoder, Fru Sophie Ulfstand, Claus Podebuskes Enke (Klev. Saml.). 1626 var han Landsdommer i Skaane samt Befalingsmand over Froste Herred og Helne Kirke og blev s. A. d. 10 Mai som Landsdommer indstævnet til Herredagen „sin Dom at forsvare" (l. c.). 1627 Chr. 4 til Christen Erikſen (til Fligende, Søn af Erik Valkendorf til Glorup)": Viid, at eftersom os elskelige H. Gyldenstjerne til Svanholm, vor Mand, Tjener og Landsdommer udi vort Land Skaane, underdanigst for os haver ladet berette, sig at være interesseret udi efterskrevne trende Sager, som til Landstinget bør at „ordeles" udi: den første anlangendes hvis Gjeld, som os elskel. Jacob Sinclar til Sinclarsholm, hvis tilforordnede Værge han er, tiltales fore; den anden anlangendes en Dom, for^te^ H. Gyldenstjerne skal have forhvervet over Hercules Hansen for en Skrivelse, han haver udgivet, hvilken han formener skal være hannem noget for nær, saa forbemeldte Hercules for samme sin Skrivelse til Herredsting skal være dømt til sine 3 Mark, hvilken Dom forbemeldte H. Gyldenstjerne til Landsting vil have confirmeret; den tredie anlangende en Dom, som han agter at forhverve paa os

elskelige Claus Bilde, en Indforsel anlangendes for hvis Skade, han for hannem haver lidt formedelst Lofter: thi bede vi Dig og ville, at, efterdi forskrevne H. Gyldenstjerne selv udi forskrevne trende Sager er interesseret, Du da retter din Leilighed efter at sidde udi Landsdommers Sted, naar samme Sager skulle foretages" &c. Dat. Kjob. d. 20 Juni (Skaansk. Tegn. ved K. R.). S. A. d. 16 Sept. fik Peder Galt Brev om at sidde i Landsdommers Sted og domme i den 2den og d. 3die af ovennævnte Sager, da Christen Eriksen i Kongens Befaling var forhindret (l. c.). Aarstallet 1627, som det synes, samt H. Gyldenstjernes og Lisbeth Podebuskes Navne og Vaabner findes (eller fandtes) i en Steentavle over Karsholms Port (Brings diss. de Villandia 1 Pag. 28 og Gillbergs Beskrifning ofver Christianstads Län Pag. 36), hvilken Herregaard han formodentlig den Tid lod ombygge, eftersom alle Murene (formodentlig som Allusion til hans Vaaben) den Tid vare og maaskee endnu ere med smaa hvide Stjerner udsmykkede (Bring l. c. ved K. R.). 1628 Chr. 4 til Sivert Grubbe: „Viid, at for os underdanigst andrages, hvorledes der begiver sig Irring og Trætte imellem os elskelige H. Gyldenstjerne til Svanholm, vor Mand, Tjener, Befalingsmand udi Froste Herred og Helne Kirke samt Landsdommer udi vort Land Skaane, paa den ene, og Hercules Hansen udi Neldager paa den anden Side, anlangendes et Brev, forte Hercules os elskelige Mourids Podebusk, vor Mand og Tjener, skal have tilskrevet, hvilken Sag til Herredsting skal være „ordelet;" og eftersom vi tilforn havde ladet udgaae vores Befaling til os elskel. Peder Galt til Tidselholt, vor Mand, Tjener og Skibshovedsmand, forskrevne Herredstingsdom at paakjende, formedelst forbemeldte H. Gyldenstjerne, som Herredsfogdens Overdommer er, ikke udi

sin egen Sag kunde kjende og dømme, og for^te^ Peder Galt, formedelst han nu udi vores Bestilling er forhindret, denne vores Befaling ikke kan efterkomme: da bede vi Dig og ville, at Du retter din Leilighed efter udi for^te^ H. Gyldenstjernes Sted Landsting at sidde og Parterne ved endelig og en retmæssig Dom at adskille. Sammeledes, eftersom for^te^ Hercules Hansen underdanigst lader andrage, sig af Hans Clausen, for^te^ H. Gyldenstjernes Foged, en langvarig Trætte skal være paaført, hvorudinden for^te^ H. Gyldenstjerne ogsaa skulde være interessceret og derfor derudi ikke kan kjende og dømme: da bede vi Dig og ville, at Du og for^te^ Hercules og hans Vederpart, forskrevne Hans Clausen, ved endelig Dom adskiller" ꝛc. Dat. Nakskov d. 15 Marts (Skaansk. Tegn. ved K. N.). Dette er formodentlig altsaa den Strid, han s. A. havde med Mourids Podebusk, og hvorom det i S. Grubbes curr. vitæ (ved K. N.) hedder: „D. 3 Mai Lundiæ in commissione regia (fui), ut in controversia inter Henricum Gyldenstiern & Herculem, famulum Maurici Puddebush, judicarem." S. A. den 8 Juni var han nærværende ved Indvielsen af den nyopbygte hellig Trefoldigheds Kirke i Christianstad (ifolge Fortegn. foran i Mads Jensen Medelfars Encoenia sacra ved K. N.). S. A. d. 14 Juni hedder det i S. Grubbes (ovenanforte) curr. vit.: „Lundiæ in foro pronunciavi sententiam in causa inter H. Gyldenstiern & Herculem" (see supra). S. A. fik Sivert Grubbe og Jørgen Urne Brev om at besigtige noget Gods, H. Gyldenstjerne begjerer til Mageskifte af Lunde Capitel, samt det, han derimod til for^te^ Capitel vil udlægge. (Han begjerte nemlig i Villandsherred i Filkested Sogn og By 2 Gaarde, i Østerlof S. og B. 2 Gaarde, i Vemmenhogsherred, Skurup S., Sandager

B. 4 Gaarde og et Gadehuus; hvorimod han igjen vil udlægge i Skydsherred i Vester-Virsted 4 Gaarde og i Vemmenhogsherred i Hemmingsdyng S. og B. 2 Gaarde). Dat. Kjøb. d. 1 Nov. (Skaansk. Tegn. v. K. N.). S. A. gjør Chr. 4 vitterligt, at eftersom H. Gyldenstjerne til Svanholm, Landsdommer i Skaane og Befalingsmand i Frosteherred og Helne Kirke, har udlagt til ham og hans Efterkommere, Konger i Danmark, og Kronen et Fæste i Klagstrup Sogn (i Vemmenhogsherred), Bronnitsløf (By), da har Kongen derimod udlagt til H. Gyldenstjerne et Fæste i Skurup Sogn, i Sasløf (By). Dat. Kjøb. d. 16 Nov., hvorimod H. Gyldenstjernes Gjenbrev paa samme først er dat. Kjøb. d. 15 Dec. (l. c.). S. A. Chr. 4 til Falck Lycke: „Viid, at eftersom Herredsfogden udi Vemmenhogsherred skal have fradømt os elskelige H. Gyldenstjerne, vor Mand &c., noget Romningsgods, hvilken Dom forte H. Gyldenstjerne agter at stævne; da, efterdi han udi sin egen Sag ikke kan dømme, bede vi Dig og ville, at Du retter Dig efter udi Landsdommers Sted at sidde, naar samme Sag skal foretages" &c. Dat. Kjøb. d. 31 Dec. (l. c.) S. A. skulde Henrik Gyldenstjerne „til Svanholm," ifølge Atl. 6 Pag. 689, eie en Anpart i Ivernæs eller nuværende Vedelsborg i Fyen; men det maa formodentlig snarere være Henrik Nielsen Gyldenstjerne, der skrev sig til Boltinggaard. 1629 d. 12 Marts blev derimod hans Søn Axel født paa Svanholm (Rothes Eft. 1 Pag. 177). S. A. d. 4 Mai døde hans Moder, Fru Mette Hardenberg, Præben Gyldenstjernes Enke, hos sin Søster paa Eskebjerg (J. Brahe Pag. 55). S. A. gav H. Gyldenstjerne, Landsdommer i Skaane, Befalingsmand over Helne Kirke og Frosteherred, Juleaften 300 Dal. Sølvmynt til Ystad Skole (medd. af Mag. Rietz). 1630 nedlagde H.

Gyldenstjerne sit Landsdommerembede i Skaane og mistede derved tillige de med samme forbundne Forlehninger; thi allerede d. 25 Febr. s. A. udgik Chr. 4des Brev til Indbyggerne i Skaane, at han havde forordnet Erik Krabbe til Veybyvad at skulle være Landsdommer i Skaane; og som en Følge deraf blev bemeldte E. Krabbe ogsaa s. A. d. 24 Marts med Helne Kirke og Frosteherred (i H. Gyldenstjernes Sted) forlehnet (Skaansk Reg. ved. K. R.); og dette Sidste er saaledes Grunden, hvorfor Erik Krabbe først d. 24 Marts 1630 siges at være bleven Landsdommer i Skaane (Liigpr. over Lisbeth Krabbe, Jens Bildts til Hestrupgaard). S. A. Chr. 4 til Jørgen Urne, at H. Gyldenstjerne (som endnu her kaldes Landsdommer) havde begjert efterskrevne Gods i Christianstads Lehn, Villandsherred til Magelæg: nemlig i Haasted 4 Gaarde, i Østerløf 2 Gaarde, i Sønderup 3 Gaarde og et Fæste; samt efterskrevne Leiegods: i Sønder Opmadinge 7 Gaarde, i Kilkested et Fæste, i Haasted 5 Gaarde og 1 Gadehuus; og Jørgen Urne skal nu forfare Godsets Leilighed &c. Dat. Kjøb. d. 27 Marts (Skaansk. Tegn. ved K. R.). S. A. Chr. 4 til Jørgen Urne, at da H. Gyldenstjerne er begjerende efterskrevne Gaarde og Gods i Villandsherred (nemlig de ovenfor opregnede) til Magelæg, hvorimod han til Kongen og Kronen vil udlægge endeel Gaarde og og Gods i Villands- og Gjersherred (som opregnes); saa skal J. Urne forfare disse Gaardes og dette Godses Leilighed &c. Dat. Frederiksborg d. 31 Juli (l. c.). 1631 Chr. 4 til Henrik Hvitfeldt og Palle Rosenkrantz angaaende det ovenanførte Mageskifte, hvor Godset dog anføres med enkelte Forandringer, og hvor der tillige tilføies, at Gaarden i Grødby og Gaarden i Filkinge, som H. Gyldenstjerne tilbød, ere saa ringe, at Kongen dermed ikke kan nøies, hvorfor han vil, at

de skulle lade H. Gyldenstjerne udlægge ham andet Gods i samme Lehn og siden grandske og forfare al forskrevne Godses Eiendom. Dat. Kjob. den 18 Febr. (l. c.). S. A. mageskiftede Jørgen Scheel til Søstrup Hvidkilde Gaard og Gods med Henrich Gyldenstjerne imod Svandholm Voldemars Gaard og Gods i Halland (Atl. 6 Pag. 807), hvilke Ord jeg desværre ikke fuldkommen forstaaer. Uden Tvivl skal det imidlertid hedde, at J. Scheel ved Mageskifte mod Voldemarsgaard tilbyttede sig Hvidkilde af H. Gyldenstjerne til (og ikke: imod) Svanholm; men hvorledes H. Gyldenstjerne har faaet Hvidkilde (eller Part i samme) ved Marcus Bildes Død 1631 (da denne baade efterlod sig en Datter, der var gift med Falk Giøe, som skrev sig til Hvidkilde, og en Søn Eiler, der skrev sig til Nakkebølle), er et andet Spørgsmaal. Saameget er imidlertid vist, at J. Scheel virkelig tiltraadte Hvidkilde efter Marcus Bildes Død, og at Bildes Svigersøn, Falk Giøe, først fik den „efter" J. Scheel. I et af de næstfølgende Aar maa H. Gyldenstjerne derpaa, efter først at have været Lehnsmand i Christianopel, være bleven Befalingsmand paa Varberg Slot; thi 1631 var endnu Mogens Gyldenstjerne til Fultofte det (Berells Hallands hist. Beskr. 1 Pag. 261, 551), og 1632 den 19 Mai kaldes H. Gyldenstjerne Befalingsmand over Christianopels Lehn (i Bleginд) i Chr. 4des Brev til Henrik Hvitfeldt og Erik Krabbe angaaende det 1631 omtalte Mageskifte (Skaansk. Tegn. ved K. N.), skjøndt Chr. 4 først den 12 Juni s. A. (1632) fra Kjob. gjør vitterligt, at han forlehner H. Gyldenstjerne til Svanholm med Christianopels Lehn (Skaansk Reg. ved K. N.); og først næste Aar (1633) fik H. Gyldenstjerne Brev at skulle annamme Varberg Slot (i Halland). Dat. Kjob. den 25 April (Sk. Tegn. ved K. N.). Og s. A. gjør endelig Chr. 4 vitterligt, at han

forlehner H. Gyldenstjerne til Svanholm med Varberg Slot og Lehn. Dat. Kjøb. den 18 Juli (Sk. Reg. ved K. N.). Derfor nævnes i Fortegnelsen foran i Mads Jensen Medelfars **Encoenia sacra** over de Riddersmænd, som vare nærværende ved Indvielsen af Christianstads Kirke, blandt Andre Henrik Gyldenstjerne til Svanholm, som da (1628) var kgl. Maj. Befalingsmand over Helne Kirke og Frosteherreds Lehn samt Landsdommer i Skaane, men nu (1633) „Hovedsmand paa Varbjerg Slot;" thi Bogen har vel intet Aarstal paa Titelbladet, men Fortalen er dat. 25 April 1633 (K. N.) og saaledes dog et Par Maaneder før det egentlige Lehnsbrev blev udfærdiget. S. A. den 15 og 16 Juli saavelsom 1634 den 29 Marts findes der forresten adskillige Kongebreve om det 1631 omtalte Mageskifte mellem Kongen og H. Gyldenstjerne, hvilket endnu ikke efter flere Aars Forløb var tilendebragt. 1635 i Septbr. funderer han med sin Faders, Præbjørn Gyldenstjernes, og Moders, Mette Hardenbergs, øvrige Sønner og Svigersønner et Kapel over forte deres Forældre og Svigerforældre ved Ulfsborg Kirke i Ribe Stift, dat. Odense; og kaldes han ved denne Leilighed H. Gyldenstjerne til Svanholm, Befalingsmand paa Varberg Slot (F. 4 Pag. 657). S. A. udgav han Jesus Syrach i danske Riim (Kjøb. 8vo), af hvilken Bog der findes et Exemplar i den Hjelmstjernske Samling, som har tilhørt Gram, men er defect baade i Begyndelsen og Enden, saa at Titelblad og Fortale mangle. I Resens Bibliothek fandtes den ikke, men derimod ifølge Linds Fortegnelse Pag. 55 i Karen Brahes Bibliothek i Odense (K. N.); her findes den virkelig ogsaa endnu, og dens fuldstændige Titel er følgende: **Ecclesiasticus**, det er, Jesu Syrachs Søns Viißdom for alle og ethvert lidende oc stridende Guds Barn, som vil for alle

Ting haffue Gud for Øyen, leffue tuctelig, retfærdelig oc gudfryctelig baade mod sig selff, sin Næste oc Gud her i denne Verdens Græbedal, indtil hand engang ved Døden afløsis oc aff Basunens Liud fremføris til Lammens Nadvere i Guds Frydesall med Gud oc alle hans Udvalde til de evige Tider. Korteligen oc eenfoldeligen paa Riim oc danske Vers componeret oc sammenskreffuit af H. G. S. Prentet i Kiøbenhaffn aff Melchior Martzan 1635." Den lærde Fortale, som er dateret „Vaardbierg Slot d. 2 Juni 1635" og ligeledes undertegnet H. G. S., gaaer især ud paa at vise, at i hvor stor Anseelse Philosophien endogsaa stod hos de Gamle, saa er dog Theosophien ɔ: Guds aabenbarede og af de hellige og ved den hellige Aand drevne Guds Mennesker forkyndte Viisdom langt herligere, og af denne findes „det gandske bibelske Apotecke" fuldt; og kan denne Ærestitel især med al Rette tillægges Jesu Syrachs Viisdoms Bog; thi deri findes mangfoldige lærerige Sententser om Guds Kjærlighed og hans naaderige „Forfectelse imod den helske (ɔ: hollische) Drage" ꝛc. ꝛc. Hvorfor Oversætteren ogsaa, Gud til Ære og alle Fromme til Hjertelyst, den paa Riim haver udsat, at den desbedre kunde „befalde" enhver Christen at læse og „afholde" til daglig Brug. Derpaa følger et Æresvers til Oversætteren, hvori han tituleres: „nobilis vir Dn. Henricus Gyldenstiern, Hæreditarius de Svanholm &c. regius arcis Vaardebergensis Præses;" og derpaa kommer endelig Bogen selv, af hvis nu kun maadelige, men den Tid maaskee ret antagelige Vers jeg her som en Prøve vil anføre Pag. 20:

„Ligesom Regenteren er, saa monne oc hans Embidsmænd vær;
oc ligsom Raadet er til Sind, saa er oc Borgeren ud oc ind;

balstyrig Konge forderffuer Land, odlægger slet den meenig Mand;
naar den Veldig forsictig er, triffues Staten oc Landet meer;
Regimentet staar i Guds Hand, ey god Regent giffues alle Land;
en god Regent er en Guds Gaffu; Gud være Loff for den vi haffu! 2c."

Ere nu endogsaa saavel disse Vers som alle de øvrige, der udgjøre Bogens Indhold, som sagt, efter vor Tidsalders Dom kun maadelige; saa vare de dog ikke blot velmeente, men maaskee endogsaa efter hiin Tidsalders Dom ret smukke; og Elvedgaard kan saaledes endogsaa tilegne sig den Ære at have havt en af Fortidens Digtere blandt sine fordums Besiddere. 1636 Chr. 4des Brev til Iver Krabbe Tagesen og Erik Rosenkrantz, at eftersom de have erfaret Leiligheden om hvis Irring og Trætte, som sig begiver imellem H. Gyldenstjerne til Svanholm, Embedsmand paa Varberg Slot, og Borgermestre og Raad i Varberg paa Byens Vegne angaaende nogen Eiendom, som kaldes „Leergraff;" da vil Kongen, at de kjende og dømme imellem dem. Dat. Kjob. d. 8 Mai (Skaansk. Tegn. ved K. R.). S. A. mister han Varberg Slot og Lehn; thi af s. A. d. 9 Juni er Følgebrevet til Bønderne, at svare Iver Krabbe til Jordberg, Embedsmand paa Laholm; skjøndt Forlehningsbrevet for ham eller for Iver Krabbe først er udfærdiget 1637 d. 13 Mai (Sk. Reg. K. R.). 1636 d. 3 Juni blev forresten endnu H. Gyldenstjernes Datter Mette født paa Varberg Slot, hvilket Fødselssted angives i et Stykke af de ved hendes Liigbegængelse oplæste Personalia, hvilket findes i Klev. Saml. Datumet d. 3 Juni findes derimod (ikke der, men) i Indskriften paa hendes Liigkiste i Rynkeby Kirke, hvor hun dog med Hensyn til Stedet angives at være født paa „Raable Slot" i Skaane, som da maatte være det i samme Herred som Karsholm beliggende Raabelev, der den Tid tilhørte Hr. Christoffer Ulfeldt (K.

R.). Forresten gav H. Gyldenstjerne, som Befalingsmand paa Varberg Slot, 50 Daler til Hospitalet i Varberg, og hans Frue, Lisbeth Podebusk, gav indtil 1635 Ved (ɔ: Brændsel) til samme (Berells Hallands hist. Beskr. 1 Pag. 437). Men 1637 ophørte han at være Befalingsmand paa dette Slot; thi Mikkelsdag 1637 blev Christian Bülow forlehnet med Laholms Slot (ifølge hans Liigpr.), saa at hans Formand sammesteds, Iver Krabbe, formodentlig til samme Tid (ja! som vi ovenfor have seet, endogsaa Aaret forud) blev Befalingsmand paa Varberg, hvor ifølge R. Saml. 3 Pag. 47 en Datter af ham blev født s. A. d. 19 Nov. (K. R.). 1638 til 39 havde H. Gyldenstjerne neppe endnu nedsat sig i Fyen; thi hans Hartkorn opregnes ikke blandt den fyenske Adels for disse Aaringer (J. Brahe Pag. 151 sq.). 1639 bevilger og tillader Chr. 4 ham at maatte i Lehnsmandens og Bispens Nærværelse udsee et beleiligt Begravelsessted i Østerløf Kirke, som skal være hans rette Sognekirke, og sammesteds at maatte lade opbygge en Begravelse til sig, sin Hustru og deres Arvinger. Dat. Kjøb. d. 27 April (Sk. Reg. K. R.). 1640 skriver Chr. 4 til Jochim Beck, at da H. Gyldenstjerne til Svanholm har tilbudt at ville afstaae en Gaard i Kjørsinge i Fyen til Ulrik Christian Gyldenløve til Skinderup imod jus patronatus til Østerlef Kirke i Christianstads Lehn, saa skal J. Beck erklære sig, hvor høit samme Kirkes Indkomst samt Kongens og Kronens Anpart Tiende aarligen kan beløbe sig. Dat. Glückstadt d. 25 Juni (Sk. Tegn. K. R.). S. A. Ditto til Ditto, at da H. Gyldenstjerne „til Skovsbo" (dette er saaledes første Gang han skriver sig til denne Gaard, som han ikke ved Moderens Død 1629, men ved sin ældre Broder Knuds Afstaaelse senere tiltraadte) har begjert til Magelæg endeel Kongens og Kro-

nens Gaarde og Gods i Christianstads Lehn, Villandsherred (som opregnes), hvorimod han igjen vil udlægge endeel af sit Jordegods i samme Lehn (som ligeledes opregnes) samt Kjørsingegaard (i Fyen), imod hvilken Gaard han dog begjerer jus patronatus til Østerlef Kirke; saa skal J. Beck erklære sig, om forskrevne Gaarde og Gods kunne mistes fra Lehnet imod det, han vil udlægge, og om forte jus patronatus kan mistes imod Kjørsingegaard ꝛc. Dat. Kjøb. d. 28 Dec. (l. c.). Omtrent 1640 maa han dernæst ogsaa være flyttet fra Skaane til Fyen (Rothes Eft. 1 Pag. 179) og formodentlig, som vi ovenfor have seet, til Skousbo, det han, som sagt, om end ikke ved Moderens Død 1629, saa dog ved sin ældre Broder Knuds Afstaaelse 1637 eller faa Aar efter maa have arvet (Atl. 3 Pag. 478; jfr. 6 Pag. 636). 1641 til 43 var uden Tvivl hans Søn Axel i Huset hos hans Svoger, Jørgen Brahe paa Hagenskov, for der at opdrages (J. Brahe Pag. 78). 1642 Chr. 4des Brev til Otte Thott og Niels Krabbe om at besigtige det Gods, H. Gyldenstjerne til Svanholm vilde have til Mageskifte (see 1640). Dat. Kjøb. d. 3 Mai (Sk. Tegn. K. N.). 1643 Chr. 4 til Ebbe Ulfeldt og Bispen i Skaane, at eftersom H. Gyldenstjerne til Svanholm begjerer jus patronatus til Østerlef Kirke, hvorimod han vil udlægge en Gaard i Foesløf og en Gaard i Vinsløf, skulle de erklære sig herom. Dat. Frederiksborg d. 14 Jan. (l. c.) S. A. gjør Chr. 4 vitterligt, at eftersom H. Gyldenstjerne har udlagt til ham og hans Efterkommere, Konger i Danmark, og Kronen efterskrevne Gaarde og Gods i Skaane i Christianstads Lehn (som opregnes) og ligeledes i Fyen en Gaard i Kjørsinge; da har Kongen derimod udlagt til H. Gyldenstjerne endeel Gods i Skaane i Christianstads Lehn (som opregnes). Dat. Kjøb.

d. 21 Jan., paa hvilken Dag H. Gyldenstjernes Gjenbrev ligeledes er udfærdiget (Sk. Reg. K. A.). S. A. Chr. 4 til Henrik Lindenov og Jacob Grubbe, at da H. Gyldenstjerne er begjerende jus patronatus til Østerlef Kirke, hvorimod han vil udlægge efterskrevne Gods i Christianstads Lehn (nemlig 6 Gaarde og 1 Fæste, som opregnes), da skulde de besigtige forte jus og Gods. Dat. Kjøb. d. 11 Dec. (Sk. Tegn. K. A.). Omtrent 1644 blev uden Tvivl hans Datter Malene gift med Niels Lykke til Harrested (see infra under Niels Lykke). 1646 den 16 Marts blev hans Frues, Lisbeth Podebuskes, Søsterdatter, Jomfr. Vibeke Friis, som var i hendes Huus, paa Skousbo tilsagt Markor Rodsteen, og s. A. d. 11 Oct. stod deres Bryllup i Odense (Rothe 2 Pag. 521). S. A. Chr. 4des Brev til Henrik Lindenov og Jacob Grubbe om det saa tit omtalte Mageskifte med Østerlef Kirke. Dat. Kjøb. d. 15 April (Sk. Tegn. K. A.). 1647 afstod han Svanholm til sin Søn, Erik Hardenberg Gyldenstjerne, eftersom han og hans Frue „begge udi levende Live gjorde Skifte med deres kjære Børn" (Liigpr. o. E. H. Gyldenstjerne ved K. A.). 1648 fik han omsider ved Kong Fred. 3dies Brev, dat. Kjøb. d. 28 Nov., jus patronatus til Østerlef Kirke, som var Karsholms Sognekirke (S. Bring diss. de Villandia 1 Pag. 28). Ifølge Gillbergs Beskrifn. ofver Christianstads Län Pag. 35 var det derimod ved et Mageskifte af Bondergaarde, at han s. A. fik jus patronatus til Østerlef Kirke samt Sognets Konge- og Kirketiende, hvilket ogsaa er det Rette; thi i det ovennævnte Kongebrev gjør Fred. 3 vitterligt, at eftersom H. Gyldenstjerne til Svanholm har udlagt til ham og Kronen efterskrevne Gaarde og Gods i Skaane i Christianstads Lehn, neml. i Gongeherred i Øster-Heilinge en Gaard, i Villandsherred (i Haslof) 1 Gaard og

i Hasløf et Fæste, i Gjersherred i Jep Tordsens Lyngby 1 Gaard og i Gongeherred i Knislinge Sogn 1 Gaard; da har Kongen derimod udlagt til H. Gyldenstjerne sin og Kronens Hoihed og jus patronatus til Østerløf Kirke samt Herligheden til Præstegaarden sammesteds ꝛc. Dat. Kjøb. d. 28 Nov.; paa hvilken Dag ogsaa H. Gyldenstjernes Gjenbrev paa bemeldte Gods er udfærdiget (Sk. Reg. K. R.). Samme eller næste Aar maa han formodentlig ogsaa have tilkjøbt sig Elvedgaard af Eiler Ovitzovs Enke, Fru Anne Brahe; thi 1648 skrev hun sig endnu til Elvedgaard, men i Begyndelsen af 1650 til Lykkesborg (Rug. 2, 2, 22). 1649 d. 28 Oct. blev Jomfr. Birgitte Reetz (Datter af Hr. Frederik Reetz til Tygestrup, dansk Rigsraad) paa Vallø tilsagt hans Søn, Erik Hardenberg Gyldenstjerne (ifølge Sidstnævntes Liigpr. ved K. R.). S. A. d. 9 Dec. skjenkede han 100 Rigsdaler in Specie til den nye danske Skole i Nyborg (F. 5 Pag. 516). S. A. skjenkede han Altertavlen til S. Knuds Kirke i Odense, som kostede ham 1000 Joachimsdalere (F. 5 Pag. 94 og Mummes S. Knud Pag. 105-7, hvor den udførligt beskrives). 1650 i Jan. udvalgtes han til en af de 6 Befuldmægtigede, der paa den fyenske Adels Vegne skulde udvælge Hert. Christian (J. Brahes Levnet Pag. 93). S. A. d. 16 Juli stod hans Søns, Erik Hardenberg Gyldenstjernes, Bryllup med Jomfr. Birgitte Reetz i Kjøge (ifølge hans Liigpr. ved K. R.); og var det formodentlig i den Anledning, at hans Svoger, Jørgen Brahe, tilbragte s. A. d. 15 og 16 Juni (som altsaa maatte læses Juli) i Kjøge (J. Brahe Pag. 94). S. A. synes han at eie en Anpart i Fjellebro (Atl. 6 Pag. 800, 801), som han s. A. solgte til bemeldte sin Svoger (J. Brahe Pag. 93). 1651 skjenkede han Ornamenterne til Skousboes Sognekirke Rynkeby (Atl.

6 Pag. 570). 1652 Onsdagen d. 30 Juni druknede hans Søn, Axel Gyldenstjerne til Karsholm, og blev d. 21 Juli nedsat (ɔ: bisat) i S. Knuds Kirke i Odense (Rothes Eft. 1 Pag. 187-88 og endmere udforligt i Jørg. Brahe Pag. 101 og 102). Faderen, som i Liigprædikenen (hos Rothe Pag. 174, 177) kaldes kongl. Majs velbetroede Land-Commissarius i Fyen (hvilket han altsaa allerede da maa have været), gjorde selv et Vers i denne Anledning, som findes hos Rothe Pag. 188, og som derved er mærkeligt, at han i samme beretter at have havt 12 Børn, hvoraf 3 Sønner (af disse den ene Frankrig) og 3 Døttre vare døde, men 1 Søn og 5 Døttre endnu i Live. S. A. d. 8 Aug. stod hans Datters, Sophie Gyldenstjernes, Bryllup i Odense med Claus Juel (O. Bangs Saml. B. 2 Pag. 654 og J. Brahe Pag. 103). S. A. lod han sin Hustrues Farbroders, Preben Podebuskes, Grav i Ribe Domkirke forn ye og med sit og sin Frues Vaabner, som Haandhævelse af sin Eiendomsret til samme Leiersted, forsyne (M. D. 2 Pag. 63-64). 1653 i Marts tog Jørgen Brahe paa sin Inspectionsreise i Rugaards Lehn uden Tvivl sit Natteqvarteer paa Elved, fordi det da tilhørte hans Svoger, H. Gyldenstjerne (J. Brahe Pag. 109). S. A. den 24 Juni blev hans Sønnesøn, Ritmester Axel Erikssen Gyldenstjerne til Svanholm og Karsholm, født, som døde ugift den 29 Decb. 1705 (Klev. Saml. ved K. R.; jfr. Molbechs Breve fra Sverrig 1 Pag. 160). S. A. afgav han den 21 Juli i Kjøb. følgende Erklæring: „Hans kongl. Maj., min allernaadigste Konge, til Tjeneste og mit Fædreneland til Defension vil jeg give 200 Tdr. Byg og to Skippund Flesk" (af Fortegnelse paa hvis Ridderskabet sig haver erklæret og bevilget i Mscr. Nr. 3629, 8vo i Gl. kongl. Saml. ved K. R.; jfr. D. Mag. 3 R. 2 Pag. 121). S.

A. i Septb. blev hans Datter Mette gift med Knud Bilde (thi ifølge Inscriptionen paa hans Kiste i Rynkeby Kirke døde han den 7 Aug. 1684 og havde været gift i 30 Aar, 11 Maaneder og 3 Dage; en Beregning af K. R., der er saare rigtig; thi Brylluppet stod den 4 Septb. 1653 (J. Brahe Pag. 114). S. A. synes han ikke blot at have været Land- og Krigscommissær i Fyen (see 1652), men tillige i 2 andre Provindser (hvorved han dog muligviis blot mener Langeland og Laaland); thi s. A. den 23 Septb. tilskriver han fra Skousbo Hertug Philip af Glücksborg, at efterat han ganske (vist) havde foretaget sig at opvarte Hertugen ved Brylluppet i Celle (nemlig bemeldte Hertugs Datters Bryllup med Hertug Christian Ludvig af Lüneburg den 9 Octob.) med 10 Heste, vare Rigens Marsk og Rigsraaderne komne til ham til hans Datters Bryllup (den 4 Sept.) „und expresse zu mihr gesagett in aller **Cavaliers Presens**, daß sie mihr durchauß nicht verlauben wolten, dann nicht allein dieße **Provintz**, sondern noch zwe ander stunden under meine **Direction**, dieselbige ihn **Posteur** (ɔ: **postüre**) zu zetzen und daß gantze Landtvölcher zu exerceren, und waß meine **Commissarie Charge** mehr außforderte" ꝛc. Han maatte derfor imod sin Villie opgive sit Forehavende ꝛc. (af Klev. Saml. ved K. R., der tilføier, at kun Navnets Underskrift er H. Gyldenstjernes egen Haand; hvoraf man altsaa maa slutte, at han havde faaet en Anden til at skrive Brevet for sig, skjøndt man skulde synes, at han sagtens kunde skrive ligesaa grammaticalsk Tydsk som den, der vicarierede for ham). S. A. den 17-24 Novb. besøgte han og Frue deres Svoger, Jørgen Brahe paa Hvedholm (J. Brahe Pag. 116). 1654 den 13 Januar afløste Erik Kaas ham som Befuldmægtiget for den fyenske Adel (l. c. Pag.

118). S. A. den 22 Septb. tilskrev Fred. 3 fra Flensborghuus Laurids Ulfeldt til Harritslefgaard, Hr. Steen Bilde til Kjersgaard, Erik Qvitzov til Sandager og Tyge Belov til Frostrup, at eftersom Fru Anne Brahe, afgangne Eiler Qvitzovs til „Lockesborg," lader andrage, hvorledes sig nogen Tvist og Irring skal begive imellem hende paa den ene og Henrik Gyldenstjerne „til Skousbo" paa den anden Side, „Woffling Heed" anlangende, hvor paa (ɔ: paa hvilken) efter seneste i Kjob. afsagte Herredags Doms Formelding bor Nidemænd at komme; og de nu paa begge Sider de Ovennævnte, paa det Sagen engang kunde komme til endelig Ende, dertil have betroet: saa beder og befaler Kongen dem, samt giver dem Fuldmagt, at de rette deres Leilighed efter at begive sig til „Woffling Heed" og som Nidemænd om samme Sags Beskaffenhed efter Parternes Documenter og Anbringende med Flid at forfare og siden Parterne enten i Mindelighed derom imellem at forhandle eller ved endelig Dom og Sentents adskille ꝛc. (kongl. Bibl. Saml. ved K. N., som tilføier, at udenpaa Brevet er skrevet først: „med Posten til Cantsler (d.) 24 ditto," men senere: „med Posten til Odense til Cantsler d. 18 Januari 1654" (hvilket sidste Aarstal nodvendigt maa være feilskrevet for 1655). Forresten synes det af ovenstaaende Document at være en Selvfolge, at H. Gyldenstjerne paa den Tid maa have været Eier af Elved; thi da Ingen (i det Mindste 1656) havde Lod i Veflinge Heed uden Nugaard (ɔ: Kongen), Elvedgaard og Lykkesborg (Rug. 2, 2 Pag. 36), og man med Vished veed, at Anne Brahe paa den Tid eiede Lykkesborg, og ligesaa vist, at ikke H. Gyldenstjerne (men derimod Jorgen Kaas) den Tid var Lehnsmand paa Nugaard; saa maatte jo Gyldenstjerne efter al Formodning paa samme Tid være Elvedgaards Eier;

hvilket endmere derved bestyrkes, at det formodentlig netop fra denne hans Besiddelsestid af Elved maa hidrøre, at han endnu 1664 (see infra) havde Kongens Anpart Korntiende af Elveds Sognekirke Veflinge i Fæste (Rug. 2, 2, 139). S. A. d. 15 Oct. aflagde han og den anden fyenske Landcommissær deres Regnskab (J. Brahe Pag. 124). 1655 nævnes Elved ikke blandt de fyenske Herregaarde (i Gl. Saml. 2, 2, 149 sq., hvor H. Gyldenstjerne Pag. 160 endogsaa skrives til Svanholm, skjøndt han henregnes til den fyenske Adel), formodentlig fordi det endnu den Tid ikke af noget Herskab var beboet. S. A. maa formodentlig H. Gyldenstjerne have overladt denne Gaard til sin Svigerson, Niels Lykke, der vel endnu eiede Harrested i Sjelland, men dog allerede s. A. opregnes blandt de fyenske Herremænd (see infra under N. Lykke). 1656 opregnes Elved, men uden Eierens Navn, blandt de fyenske Herregaarde (i A. Berntf. fr. Herl.). S. A. faldt der Herredagsdom i Sagen om Veflinge Heed (Rug. 2, 2 Pag. 36). S. A. lod H. Gyldenstjerne bygge Capellet ved Rynkeby Kirke (Atl. 6 Pag. 570). 1657, da Ulfeldt tilskriver ham, synes han at være Rigsraad, Hofm. 2 Pag. 289. 1660 nævnes ogsaa en H. Gyldenstjerne som Rigsraad i Schl. Saml. 2, 2, 183. S. A. læser man om hans Deeltagelse i Rigsdagsforhandlingerne ved Souveræniteten i Badens D. Hist. 4 Pag. 435-36, 438, 440, 444, 454; Riegels Chr. 5 Pag. 30; N. Saml. 2, 3 Pag. 131 (hvor hans Udsagn: „Adelen er født til Frihed; de Andre have ingen Frihed" anføres, jfr. Baden 4 Pag. 444); Holbergs D. H. 3 Pag. 460 (hvor det øverste Navn uden Tvivl skal være H. Gyldenstjerne). D. 19 Sept. var han altsaa endnu paa Rigsdagen; men d. 4 Oct. var han hos sin Svoger, Hr. Jørgen Brahe paa Hvedholm (Ro-

the 1 Pag. 134), saa at det maaskee har været ham, der bragte denne de ubehagelige Efterretninger fra Kjøb. (Baden 4 Pag. 560), og ikke Hr. Jørgen Brahes Sønner (Atl. 3 Pag. 498), der i det Mindste ikke findes hos Holberg 3 Pag. 460-61 som overværende paa Rigsdagen (K. R.). 1664 havde han, som sagt, endnu, og det formodentlig fra den Tid, han var Elvedgaards Eier, Kongens Anpart Korntiende af Veflinge Sogn i Fæste (Rug. 2, 2, 139). S. A. skrev han et Æresvers om Kong Chr. 4; thi i en af de flere Afskrifter, der haves af de af Mag. Jvar Berthelsen forfattede Riim under Kongernes Billeder paa Kronborg (nemlig den Kallske Mscr. Saml. Nr. 423, 4to), findes bagi et Vers om Chr. 4 med Overskrift: „Dette Tillæg haver Hendrik Gyldenstjerne til Skousbo gjort d. 4 Juni 1664;“ ligesom det ogsaa i Slutningen af bemeldte Vers hedder: „En „Adelsmand“ giver ham denne Ære; Alle samtykke det samme here“ rc. (K. R.) 1665 underskrev han og forseglede et Skjøde af Hr. Henrik Lindenov til Markor Rodsteen (Boesens Lundsgaard Pag. 62). S. A. d. 11 Dec. døde hans Søn, Erik Hardenberg Gyldenstjerne, „Herre til Svanholm og Karsholm,“ efter 2 Aars Sygdom og blev d. 23 Jan. 1666, ifølge hans Liigprædiken, nedsat i Ystads vor Frue Kirke (K. R.). 1666 var han endnu Landcommissær i Fyen og kaldes saaledes i Liigpr. over hans foromtalte Søn (K. R.). 1668 d. 12 Mai tilskriver Fred. 3 fra Kjøb. Steen Reetz, at eftersom Erik Gyldenstjerne i Skaane (ↄ: den foromtalte Erik Hardenberg Gyldenstjerne) og hans Hustru ved Døden afgangne ere, og (Faderen) Henrik Gyldenstjerne til Skousbo, som efter Loven er deres efterladte Børns Formynder og sig nu derfor deres Formynderskab vil paatage, er en høialdrende Mand og udi et andet Land boendes, saa at han Børnenes

Fordeel for den Aarsags Skyld muligt ikke saa noie kunde i Agt tage; da er det Kongens Villie, at han, Steen Reetz (som Børnenes Morbroder), retter sin Leilighed efter, til hvilken Tid og Sted Skiftet bliver berammet, „tilligemed" Henrik Gyldenstjerne, eller hvem han paa sine Vegne forordner, at være overværende og have tilbørligt Indseende, at med Børnenes Forældres efterladte Formue tilbørligen omgaaes, saavelsom at de derefter med god Education blive forsynede (kgl. Bibl. Saml. ved K. R.). S. A. døde hans Datter, Fru Sophie Gyldenstjerne, som var gift med Claus Juel til Vosborg (O. Bangs Saml. 2 Pag. 654). 1669 d. 7 Sept. døde Henrik Gyldenstjerne selv (i sit 76 Aar) paa Skousbo (ifølge Indskriften paa hans Liigkiste i Rynkeby Kirke (jfr. Atl. 6 Pag. 636), **Resenii Bibliotheca, index 3tius**; Bircherods Dagbøger Pag. 125 ꝛc. Paa de 2 sidstanførte Steder samt i Linds K. Brahes Bibl. Pag. 174 ꝛc. gjøres han til Landcommissarius i Skaane istedetfor i Fyen; det Sidste er det Rette, og det var han uden Tvivl til sin Død (K. R.). De Herregaarde, han vides at have eiet, ere følgende: I „Skaane": 1) Svanholm, som han 1647 afstod til sin Søn, Erik Hardenberg Gyldenstjerne (see supra). 2) Karsholm, som han synes efter 1648 (see supra) at have afstaaet til sin Søn, Axel Gyldenstjerne, der i Liigprædikenen over samme (Rothe 1 Pag. 173) kaldes A. G. til Karsholm; efter denne har Broderen Erik Hardenberg Gyldenstjerne faaet det (see ovenfor under 1665). I „Halland": 3) Valden og 4) Skedal, hvilke 2 sidste Gaarde han (ifølge Berells Hallands hist. Beskr. 1 Pag. 262) eiede 1648. I „Fyen": 5) Skousbo; Henrik Gyldenstjernes Moder, Fru Mette Hardenberg († $\frac{4}{5}$ 1629), eiede nemlig som Enke Skousbo og Brolykke (ifølge Liigprædikenen over hende, hvor hun kal-

des Fru Mette Hard. til Skousbo, og Skousbo kaldes „hendes Gaard," ligesom Sognepræsten i Viby (i hvilket Sogn Brolykke ligger) kaldes hendes Sognepræst). I D. Atl. 6 Pag. 636 siges Knud Gyldenstjerne (muligen efter Documenter paa Gaarden) at have eiet Skousbo i kort Tid og at have afstaaet det til sin Broder Henrik. Da Knud endnu levede og skreves til Skousbo 1631 (Dedication foran Liigpr. over Fr. Mette Hardenberg), 1634 (Liigpr. over Jens Juel) og 1635 (Hofm. F. 4 Pag. 657), men var død 1642 (Liigpr. over Otte Brahe Pedersen), saa har Henrik Gyldenstjerne i saa Fald faaet Gaarden mellem 1635 og 1642 og muligen kort forend han (c. 1640, see supra) flyttede fra Skaane til Fyen. 6) Brolykke (see supra). 7) Elved, hvilken Gaard han formodentlig har kjøbt af Fru Anne Brahe 1648 eller 49 og omtrent 1655 afstaaet til sin Svigersøn, Niels Lykke (see supra). Endelig i „Jylland" uden Tvivl 8) Nørre Vosborg og maaskee endogsaa 9) Sønder Vosborg, hvilke Gaarde han i saa Fald har afstaaet til sin Svigersøn, Claus Juel. Henrik Gyldenstjerne har imidlertid ingensinde „til een Tid" eiet „alle" disse Gaarde; men paa den Tid, han efter Sandsynlighed (nemlig 1648 eller 49) kom i Besiddelse af Elved, har han dog uden Tvivl eiet alle de andre med Undtagelse af Svanholm, som han 1647 havde afstaaet, og S. Vosborg, som han, hvis han ellers nogensinde eiede det, maaskee ikke endnu til den Tid havde faaet (K. R.). Hvad dernæst hans efterladte Enke, Lisbeth Podebusk, er angaaende, da afgav hun 1670 en Erklæring over hans Donation til Nyborg Skole (F. 5 Pag. 517). 1679 d. 5 Mai blev hendes Datterdatter, Jomfr. Anne Juel, gift paa Skousbo med Oberstlieutenant Jacob Sparre til Rostrup i Thy (Luxdorphs Collect. geneal. Nr. 1869, 4to i d. Thottske

Saml. ved K. R.), og 1680 d. 24 Dec. døde hun selv paa Skousbo, som hun til sin Død besad, omtrent 83 Aar gammel (Inscript. i Rynkeby Kirke ved K. R.; jfr. Atl. 6 Pag. 636, 570.).

Hvad nu Egnens eller Rugaards Amts Historie under Henrik Gyldenstjernes Besiddelsestid af Elved, eller fra 1649 til 1655, er angaaende, da har jeg derom, foruden hvad som allerede i Rug. 2, 2 Pag. 21 sq. og 31 sq. findes anført, endvidere fundet Følgende antegnet:

1650 d. 16 Jan. blev i Bogense Kirke Anders Thomesens Datter Ide holdt til Daaben af Jomfr. Mette Friis (til Margaard?), og blandt Fadderne vare Ritmester Levin v. Bülow, Karen Hr. Jenses (ɔ: Capellanens) og Kresten Tonnesen, „Fouget" paa Enggaard.

S. A. d. $\frac{8}{2}$ blev Hans Bangs Søn Hans holdt til Daaben i Bogense Kirke af Jomfr. Ide Skinkel, og blandt Fadd. Ritmester Levin v. Bülow, Borgermester Jens Matzen og Karen H. Jenses.

S. A. Dn. Palmarum blev min (ɔ: Sognepræsten Hr. Hans Clausen Bangs, om hvem see Rug. 2, 2 Pag. 18 og 19) Datter Salome holdt til Daaben i Bogense Kirke af Fru Ide Qvidzow, og blandt Fadderne „min" Moder, Anne Rasmusdatter, min Søster, Elisabeth Clausdatter, Borgermester Jens Matzen og min Broder (ɔ: maaskee Kones Broder), Mag. Rasmus Hammer. (Det var forresten dette Barn, hvorover han kom i Forlegenhed, fordi det kom for tidlig; jfr. Rug. 2, 2, 21).

S. A. d. 4 Dec. blev Hr. Jens Ibsens (ɔ: Capellanens) Datter Ellen christnet i Bogense Kirke.

S. A. Dn. 4 p. Epiph. stod Margrethe „Podemesters" Fadder til et Barn i Sandager Kirke.

S. A. d. 19 eller 29 Juli blev velbaarne Christian Frederik Qvitzov født paa Sandagergaard og, da han var svag, en Time efter christnet paa Gaarden.

S. A. d. 2 Aug. døde Jørgen Persøn paa Enggaard, som var Skriver til Riberhuus Lehn; og blev hans Liig fort til Ribe d. 9 Aug. og der om Søndagen i Domkirken begravet. (Gregers Krabbe til Tostedlund var nemlig Lehnsmand i Ribe fra 1639 til 51 og eiede tillige Enggaard fra 1630 til 55).

S. A. d. 16 Aug. blev velb. Erik Qvitzovs Søn, Christian Frederik (see d. 19 Juli), fort til Sandager Kirke, og hans Faddere vare velb. Frederik Below, Thygge Below, Fru Sidonia paa Kjørupgaard, Fru Dorothea Daa og Jomfr. Wibecke Lange.

S. A. **Dn. 19 p. Tr.** blev velb. Hr. Gregers Krabbes (til Enggaard) Datter Lisabeth christnet i Sandager Kirke, som Søndagen tilforn blev født paa Enggaard. Velb. Jomfr. Wibecke Lange holdt Barnet frem, og hans (Hr. Gregers Krabbes) 3 Døttre stode hos.

S. A. d. 16 Dec. blev velb. og sal. Christian Frederik Qvitzov i Sandager Kirke begraven, 19 Uger og 5 Dage gammel (see 19 Juli og 16 Aug.).

1651 d. 14 April blev min (ↄ: Sognepræstens) Datter, Salome Hansdatter (see Palmesøndag 1650), i Bogense Kirkes Chor begraven.

S. A. **Dn. 12** p. **Tr.** blev min (ↄ: Sognepræstens) Datter Mette holdt til Daaben i Bogense Kirke af Jomfr. Mette Friis.

S. A. **Dn. 2** p. **Epiph.** stode Jacob Rasmusen, „Fouget" paa Enggaard, og Jens Ladefoged ibid. Faddere til et Barn fra Norskov i Guldbjerg Kirke.

S. A. Dn. Septuag. stode til et Barn fra N. Esterbølle i Sandager Kirke Faddere Christen Ladefouget, Matz „Staldreng" paa Gaarden, Fruens egen Pige (ɔ: Kammerpige) Birgitte og „Dagstuepigen" (ɔ: Dagligstuepigen) ibid.

S. A. Dn. Cantate stode Poul Smed og hans unge Kone i samme Kirke Skrifte, fordi hun kom for tidlig.

S. A. og s. D. stod Jesper Pedersen Skrifte i Guldbjerg Kirke, fordi han henved 3 Aar havde holdt sig fra Sacramentet.

S. A. d. 5 Juni blev velb. Jens Qvitzov i Sandager Kirke begraven.

S. A. d. 19 Nov. døde (Sognepræstens, Hr. Hans Sørensens, Datter?) sal. Karen Hansdatter og blev d. 27 s. M. i Guldbjerg Kirke begraven i hendes Alders 16 Aar. Og prædikede Provsten, Hr. Niels i Visleb, over hende. (Da hun saaledes maa have været født 1635, kan det neppe, med mindre han var 2 Gange gift, have været Hr. Hans Sørensens Datter, som først blev gift 1639 (see Aug. 2, 2, 12), men maa formodentlig snarest have været en Datter af hans Formand, Hr. Hans Jespersen, der først døde 1639).

1652 d. 6 Oct. blev min (ɔ: Sognepræstens) Søn Hans christnet i Bogense Kirke og holdt til Daaben af Hr. Steen Bildes Frue, og blandt Fadderne vare Fru Anne Brahe, Christof v. Bülow og Mag. Berthel Wichman (fra Særslef).

S. A. d. 18 Marts blev Jomfr. Anna Margrethe Qvitzov født paa Sandagergaard og om anden Dagen hjemmedøbt.

S. A. Dn. Misericord. gik velb. Fru Susanne Juel paa Sandagergaard i Kirke, og hendes liden Jomfru, som før blev hjemmedøbt (see d. 18 Marts), blev nu ført til Kirken og Velsignelsen læst over hende.

S. A. d. 1 Oct. blev Jacob Rasmusson, Fouget paa

Enggaard, som blev i „Steylen" (ↄ: en tildeels udtørret Stranddvig) mellem Bogense og Enggaard, i hans Alders 29 Aar begraven.

S. A. Dn. 23 p. Tr. stod Erik Qvitzov paa Sandagergaard Fadder til Lauritz Møllers Søn i Sandager Kirke.

1653 d. 15 Febr. blev Maren Fruerpige, „en Staadder," begraven paa Bogense Kirkegaard.

S. A. d. 15 Sept. blev (Capellanens) Hr. Jens Ibsens Datter Leonore christnet i Bogense Kirke.

S. A. Dn. Oculi blev Hans Jensens Datter af Sandager begraven, som blev slagen (ihjel) i en Kaalhave i Eilby om Natten, der hun fandtes sammesteds at stjæle Kaal.

S. A. vor Frue Dag i Faste stod Christen Ladefouget paa „Gaarden" (formodentlig Sandagergaard) aabenbare Skrifte, og S. Hans Dag blev „hans Qvind" publice absolveret.

S. A. d. 15 April blev Anders Jensen af Vittinge paa Guldbjerg Kirkegaard begraven, som kom til mig (Sognepræsten) om Onsdag ad Aften og døde om anden Dagen oppe udi Husene i Dagningen.

S. A. d. 14 Dec. blev Rasmus Sørensens Moder af Sandager Sogn begraven, hvorom Præsten bemærker: „Han (nemlig Sønnen) gav mig ingen Aftenvarsel; men om Morgenen, som jeg stod og vilde gaae til Kirken og forrette Bededagstjenesten[1]), kom han til mig og bad mig ville prædike over hende; men jeg gjorde det ikke for berørte Aarsags Skyld."

S. A. d. 6 Marts reiste Jørgen Brahe til Rugaard for at

1) Om denne Bededagstjeneste, der holdtes den første Onsdag i hver Maaned i Hovedsognet og den anden Onsdag i hver Maaned i Annexet, see Forordn. af 9 Febr. 1631.

monstre Lehnets Bønder; d. 7de besaae han i Veslinge en Deel af Lehnets Sognemandskab og laa om Natten paa Elved. D. 8 var han paa Lykkesborg, hvorfra (Ritmester) Levin v. Bülow, Anne Brahes Svigerson, fulgte ham til Haarslef; der gjennemsaae han Resten af Lehnets Mandskab, reiste derfra til Enggaard og Sandager og d. 9de fra Sandager til Odense (J. Brahes Db Pag. 109).

1654 d. 18 Jan. blev min (ɔ: Sognepræsten i Bogenses) Datter Anna, som var hjemmedøbt, ført til Kirke.

S. A. **Dn. 11 p. Tr.** blev sal. Otto Qvitzovs Søn Otte, som var hjemmedøbt, ført til Kirken i Bogense, og blandt Fadderne vare Ide Qvidtzou, Fru Susanne Juel, Hendrich Busch paa „Hr. Canselers" Vegne, Borgermester Jens Matzen paa Rigs „**Martis**" (ɔ: Rigsmarskens) Vegne og Oluf Rosenkrantz (jfr. J. Brahes Db. Pag. 123).

S. A. d. 22 Dec. blev gamle Borgermester Hans Bang i Bogense begraven.

S. A. **Dn. Reminiscere** blev Karen Hansdatter i Guldbjerg Sogn begraven i hendes Alders 18 Aar. Og hedder det derom i Kirkebogen: „en nødtorfftig Død" (hvilket paa flere Maader kan forklares).

S. A. **Dn. Iudica** blev velb. Erich Qvitzovs Søn Josias christnet i Sandager Kirke, men d. 14 April begraven, 3 Uger, 1 Dag og 8 Timer gammel.

S. A. S. Michels Dag stode Lauritz Møller og hans Kone aabenbare Skrifte i Sandager Kirke og gave 2 Rdl. til de Fattige, fordi deres Barn blev fundet dødt hos dem.

S. A. **Dn. 3 Adv.** var det Samme Tilfældet med et Par andre Ægtefolk i samme Sogn.

S. A. d. 5 Juli blev dømt i den Sag om Vislef Kald (see J. Brahes Db. Pag. 122; Rug. 2, 2 Pag. 26), hvor-

ved saaledes Capellanen i Sønderfø, Hr. Niels Thomsen Hem, s. A. blev Sognepræst i Vigerslef.

1655 d. 20 Juni blev (Capellanen i Bogenses) Hr. Jenses Søn Erik, som forud var hjemmedøbt, i Kirken præsenteret, og blandt Fadderne vare Jomfr. Ide Skinkel og Hr. Mads Hvid i Brenderup og Ore.

S. A. eiede Laurids Ulfeldt Harritslefgaard, var gift med Else Parsberg og med Stjernholm forlehnet (Gl. Saml. 2, 2, 166).

S. A. Dn. Qvasimodogeniti døbte Sognepræsten i Kolshave Christen Matzøns, „den Hoffkarls,“ Søn.

S. A. Dn. 4 p. Tr. stode Kudsken, „Løffueren“ og Staldkarlen paa „Gaarden“ (ɔ: Herregaarden, og vistnok Enggaard) Faddere til Møllerens Søn i Sandager Mølle.

S. A. Dn. 9 p. Tr. blev Dinis Matzøn ibid. viet til sin „Fæstemø.“

S. A. begynder den nærværende Kirkebog for Eilby og Meilby (istedetfor den tilforn skal have begyndt 1647, Rug. 2, 2, 19).

S. A. Dn. 5 p. Pasch. ɔ: 20 Mai stod Bodild Jørgensdatter aabenbare Skrifte i Meilby Kirke, fordi hun havde forsømt Sacramentet i 5 Aar.

S. A. d. 18 Juli blev Sognepræsten i Eilby (Hr. Lauritz Madsen Trostrup), hans Søn Jacob født og d. 25 s. M. christnet; og blandt hans Faddere velb. Henning Qvitzov til Hasmark (ɔ: Hofmansgave).

Gaardens næste Eier var altsaa den Foregaaendes Svigersøn, Niels Lykke, der var en Søn af Jacob L. til Tanderup (som 1621, da han solgte Torp eller Nortorp til Erik

Juul, endnu skrev sig baade til Stubergaard og Tanderup (Atl. 5 Pag. 489) og endnu levede 1630) og Sophie Rud. Paa denne Niels Lykke kan det altsaa ligeledes anvendes, hvad Atl. 3 Pag. 470 siger, at han nemlig var af Axel Brahes Afkom, og det ikke blot fordi han var Henrik Gyldenstjernes Svigerson, men fordi hans Moder, Sophie Rud, ikke alene var Axel Brahes Næstsødskendebarn [1]), men ogsaa var i Slægt med Axel Brahes sidste Frue, Kirstine Hardenberg, hvis Søster, Anne Hardenberg, var gift med Johan Rud til Møgelkjær, men hendes Faders Farbrodersdatter, Anne Jacobsdatter Hardenberg, gift med dennes Farbroder, Erik Rud til Fuglsang, og disses Datter, Sophie Rud, var Niels Lykkes Moder; ligesom ogsaa hans sidste Frue nedstammede fra Hardenbergerne, idet Kirstine Hardenbergs Søster, Mette Eriksdatter Hardenberg, var gift med Præbjørn Gyldenstjerne, og deres Søn Henrik (altsaa K. Hardenbergs Søstersøn) var Fader til hans sidste Frue, der altsaa var en Søstersønsdatter af Axel Brahes Enke. Og saaledes var han ifølge det Foregaaende ikke alene i Slægt med Braherne, men ogsaa med Ruderne, der for Braherne eiede Elved; thi hans Moder var, som sagt, Sophie Rud, og hendes Faders Faster, der bar samme Navn som hun, havde allerede (fra 1520 til) 1555 eiet Elved, som nu hendes Brodersøns Dattersøn, Niels Lykke, 1655 ɔ: 100 Aar senere kom til at besidde. Da N. Lykkes Forældre forresten allerede bleve gifte den 7 Octb. 1599, og han er opkaldt efter Farfaderen og saaledes formodentlig var ældste Søn, ja! maaskee ældste Barn, er han formodentlig allerede født 1600,

---

[1]) Idet Axels Fader Otte var en Søn, og Axel altsaa en Sønnesøn af hendes Faders Faster.

1601 eller saa omtrent (K. R.); c. 1620, eller rettere nogle og tyve, blev han gift med Hille Holgersdatter Ulfstand af Hikkebjerg, hvorved han blev Svoger til Jørgen Wind (Hofm. 3 Pag. 389 T. Nr. 8). 1629 var han Fadder til (sin Svogers) Jørgen Winds Datter i Roskilde (D. Mag. 3 Pag. 225). 1633 skulde han have skjenket en Klokke til Veflinge Kirke og allerede da været gift med sin sidste Frue (Atl. 6 Pag. 618); men det er aabenbart en Trykfeil istedetfor 1663. 1634 den 13 Marts skjødede Frederik Parsberg til Vognserup **Harrestedgaard** i Sjelland til ham med tilliggende Bøndergaarde samt jus patronatus til Hyllinge Kirke (**Dipl. Lang.** ved K. R. F. Parsb. kan altsaa ikke have eiet Harrested 1653, Atl. 3 Pag. 38, hvilket maa være en Trykfeil for 1633). S. A. var han blandt de Adelsmænd, der den 29 August i Kjøb. underskreve den Mening som deres, at Bønderne, som sidde paa Gaardene, blive derved (ɔ: ere bundne), men ingen efter denne Dag at deles til Stavns; dog vilde de Andre samtykke dem strax frie, vil han det ogsaa (Skand. Litt. S. Skr. 1813 Pag. 41 og 49 ved K. R.). 1640 er han (som Enkemand) til Lars Ulfeldts Bryllup paa Harritzlefgaard (H. 2 Pag. 232; D. Mag. 4 Pag. 159). 1640 el. 41 blev han anden Gang gift med Margrethe Nielsdatter Wind af Grundet [1]), som døde i Barselseng og Barnet med, saa Broderen (Niels W. til Grundet) arvede hende (H. 2 Pag. 25 T. Nr. 5). Om=

---

[1]) (K. R. siger, at hendes Faders Gaard var Ullerup paa Mors, at han ifølge Hegelunds Calend. blev gift d. 4 Juli 1613, og at hans Søn, Niels Wind, blev født efter Faderens Død d. 10 Aug. 1615, saa at altsaa Datteren formodentlig var født 1614, hvilket ogsaa er rigtigt; thi ifølge Klev. var hun født i Bergen (paa Bergenhuus) 1614).

trent 1644 maa han have giftet sig 3die Gang, see infra. 1646 gjør Chr. 4 vitterligt, at han under og bevilger Niels Lykke til (Pladsen til Gaardens Navn staaer aaben), bestalter Ritmester, aarligen at maatte bekomme 430 Rdl., som skulle erlægges ham af den, som oppebærer Skatterne i den Provinds, hvor Niels Lykke er befalet at blive. Og skal denne Benaadning begynde fra Nytaar 1647 og continueres, saalænge han i fornævnte Tjeneste forbliver. Dat. Kjøb. Slot den 6 Decb. (af Breve og Doc. til D. Ad. Hist. paa kongl. Bibl. Fasc. 45 ved K. R.). Omtrent 1647 (ja! maaskee for, dersom det ellers er rigtigt, hvad Wiel. siger, at hans Søn Erik var den yngste af de 6 Børn, han havde med bemeldte sin Frue; thi han blev allerede født 1651, og altsaa maatte Forældrene rimeligviis ogsaa allerede 1644 have været gifte) er han formodentlig bleven gift med sin tredie Frue, Malene Henriksdatter Gyldenstjerne; og er det formodentlig i denne Anledning, at hendes Forældre, Henrik Gyldenstjerne og Lisbet Podebusk, 1647 skiftede i levende Live med deres Børn (ifølge deres Søns, Erik Hardenberg Gyldenstjernes, Liigpr. ved K. R.), idet de ved denne Leilighed endnu s. A. overlode Sønnen, Erik Hardenberg Gyldenstjerne, Svanholm, 1648 Sønnen Axel Karsholm og 1649, som det synes, kjøbte Elved til Svigersønnen, Niels Lykke, der imidlertid endnu ikke kunde modtage eller beboe det, fordi han i flere Aar derefter maatte opholde sig ved sit Regiment i Jylland; thi der var hans Compagnie til Hest allerede 1649 stationeret (Rothe 1 Pag. 475), og derfor er formodentlig ogsaa hans Søn, Erik Lykke, 1651 født i Jylland, nemlig, som det hedder, paa sin „Fædrenegaard Steenholt i Jylland," ifølge Inscriptionen paa hans Kiste i Rynkeby Kirke (K. R., som tilføier, at dette Steenholt formodentlig maa være Steenalt

i Rougso Herred, hvori han da kun kan have havt en Anpart, da Gaarden ellers eiedes af Jorgen Seefeldt til Visborggaard og hans Frue, Karen Sehsted, Niels Lykkes Sødskendebarn). S. A. forekommer i en Fortegnelse over Adelen i Jylland og deres Fruer: „Niels Lykke i Vallen (?) og Magdalene Gyldenstjerne" (Mscr. Nr. 1288, 4to N. kgl. Saml. ved K. R.). 1653 maa han ligeledes have opholdt sig i Jylland; thi paa Ridderskabets Erklæring i Anledning af kongl. Maj. naadigste Proposition, som skete Hafniæ den 20 Juli 1653, har han tegnet: „Jeg erbyder mig til hans kongl. Maj. og mit Fædrelands Defension at give af min „ringe Formue" tilkommendes Snapsting udi „Viborg" udi Landkisten 300 Rigsdaler. Dat. Kjøb. den 21 Juli" (Mscr. Nr. 3629, 8vo i Gl. kongl. Saml. ved K. R., jfr. D. Mag. 3 R. 2 B. Pag. 125). S. A. overnattede Jørgen Brahe paa Elvid den 7 Marts (see hans Dagbog), men taler ikke om, hvo der beboede samme. 1655 nævnes Elved ikke blandt Landets Herregaarde (Gl. Saml. 2, 2, 149 sq.), formodentlig fordi det endnu den Tid ikke af noget Herskab var beboet (hvorimod det allerede igjen nævnes af A. Berntsen 1656). Derimod nævnes s. A. (ibid. Pag. 168) Niels Lykke med Frue som Eier af Harrested (i Sjell.), men henregnes desuagtet til den jydske Adel, fordi han der med sit Regiment var stationeret. Desuagtet nævnes dog Niels Lykke Jacobsen i Fortegnelse over Adelen af Fyen, Laaland og Langeland, som var til Prinds Christians Hylding i Odense den 10 Septb. 1655 (Mscr. Nr. 1288, 4to i N. kongl. Saml. ved K. R.); thi s. A. synes, som sagt, hans Svigerfader, H. Gyldenstjerne, at have overladt ham Elved. 1657 var N. Lykke Oberst ved det gamle jydske Regiment og blev som saadan gjort til Fange af de Svenske i Vend-

syssel den 28 Octb. s. A. Hans Frue, Malene Gyldenstjerne, skal derimod ifølge Sagnet være flygtet til Fyen og have skjult sig paa Elved; men hvor ilde det gik baade hende og hendes Eiendom i denne Tid, har jeg i Rug. 2, 2, Pag. 76 2c. allerede omtalt; hvortil endnu kan foies, at de Svenske skulle have afbrændt baade Mollen og Skolen ved Elved; en Tradition, der imidlertid med Hensyn til den Sidste vel neppe er paalidelig, da her formodentlig ikke existerede Skole uden i Klostrets Tid, og som ligeledes med Hensyn til den Første maa derhen modificeres, at det neppe var nogen Mølle ved Elved, men derimod den Elved tilhørende Mølle ved Høved, der den Tid afbrændtes, hvilket Sidste ogsaa udtrykkeligt i gl. Matrikel af 1664 stadfæstes. Hvorledes det forresten gik N. Lykke i denne Feidetid, kan man omtrent slutte sig til af hans Naboes, Lauritz Ulfeldt til Harritzlefgaards, Exempel, om hvem det hedder, at han af Fjenden paa sin Gaard blev udplyndret og efter 3 Aars store Udgifter med Brandskat og andre Skatter, som Krigen medfører, omsider døde (Mscr. Thott. Nr. 1921, 4to ved K. B.); jfr. desuden derom hans i det Følgende indførte Beretning af 1665. 1658 stod Godset for 296 Tdr. Hartkorn og 19 Ryttertjeneste (Rug. 2, 2 Pag. 38, hvilket jeg ikke forstaaer; thi ifølge Forord. af 1625 skulde der kun af hver 312 Tdr. Hartkorn holdes en Hest og Mand, A. Berntf. 2 Pag. 9 og ligeledes ifølge Chr. den 4des Reces af 1643, 2, 4). 1659 har han Strid med Bispen om Præstevalg til Vig. og Vesl. Menigheder (Rug. 2, 2 Pag. 39=40). Da synes han altsaa allerede at være flyttet til Elved, ligesom han vistnok ogsaa kort efter Krigen har solgt Harrested eller sin Herregaard i Sjelland til Holger Wind, som senere eiede den, endskjøndt han endnu 1661 skrev sig til Gundestrup og

Vibygaard og 1663 til Gundestrup (K. R.). 1660 blev der bevilget ham, Niels Lykke „til Elved," som Obrist til Hest over Adelens Rostjeneste i Jylland og Fyen, 800 Rdlr. aarlig af Trondhjems Lehns Skatter (Klev. Saml. ved K. R.). 1663 skjenkede han og hans Frue uden Tvivl først den omtalte Klokke til Veslinge Kirke, saasom de først, som det synes, 1659 eller efter den svenske Feides Ophør toge deres stadige Ophold paa Elvedgaard. 1664 opregnes Gaardens og Godsets daværende Størrelse i Rug. 2, 2 Pag. 154. 1664 eller 65 døde hans ældste Søn Jacob under sine Studier paa Sorø; han kom der nemlig først 1664 (Taubers Sorø Acad. Pag. XLIII), og Academiet ophævedes allerede 1665 (K. R.). 1665 er han i den Grad geraadet i Decadence, at han vil opgive sit Bo, og tilskriver derom (sin Fastersøn) Grev Hannibal Sehsted som følger:

„Monseigneur, tres honoré Patron!

Jeg beder høyligen om Forladelße, at ieg Hanß Excellentz med denne min Skriffuelße importunerer. Jeg ehr (dißverre for mig) høyligen nod dertill, efftersom ieg i denne forige besuærlige Kriegsthiider ehr kommen megit till Achters, saa Gaardt och Goedtz ehr blefuen megit ruinerit for mig, saa ieg derudoffuer ehr geradet i Gield och Besuering och hafuer veret foraarsaget aarligen at giore „Rente till Hoedstoell," formedelst ieg i forige besuærlige Kriegsthiider icke hafuer kund ehrlegge Renten. Nu ehr een Deel af mine Creditorer saa meget haarde imod mig och skriffuer mig 4 och 5 tusinde Rigsdl. op tilliige, och engster mig och vill ingen Dilation gifue mig; da paa det ieg icke derudoffuer skall gerade i større Ruin och Vitløfftighet, noedis ieg till

imoed min Villie at opbyede min Gaardt och alt mit Joerdegoetz, Loesore och Formue i Tiide, paa det ieg kand redde mig och contentere och betale een huer æhrligen och vell Hoedstoell och Rente med gott Joerdegoedtz och Løesøere, saa ingen skall (med Gudtz Hielp) hafue sig offuer mig at besuærge i nogen Maader, och ieg kand beholle eet æhrlig Naufn och Rychte och komme af min Gield och Besuæring och sidde och nyede det ringe Ting med Koene och Børn, som bliffuer tilloffuers, i Rolighet; thi Gud skall vere min Vinde hertil, at der skall ingen Underfundighet och Bedrageri vere under dette mit Opbud; mens det skall vere oprigtigt till at contentere eenhuer æhrligen och vell. Menß efftersom der er udgangen kongelig Befallinger till alle Landtzdommere, at efftersom een Deel af hans kongl. Maytz Leensmend, som hafuer veret betroet Hans Maytz Leehne, hafuer opbøedet deris Godtz och bleffuen Hans Mayt. een Haab skyllig, da ehr Hans Maytz Naadigste Befalling udgangen till alle Landtzdommerne, at de effter denne Dag ingen Opbud skall tilstede nogen til Landtztinget, førend de bringer rigtig Sertification fra Hans kongl. Maytz Skatkammer, at de intet er Hans Mayt. skyllig. Nu hafuer ieg huercken haft Hanß Maytz Leehne, at ieg derudoffuer kunde blifue Hans kongl. Mayt noget skyllig; icke heller skall befindis, att ieg ehr Hans Maytt noget skyllig i nogen Maader, efftersom Hans Mayt. hafuer ladet til mig udlegge een Deel Joerdegoedtz for huis hand var mig skyllig. Nu hafuer Landtzdommer her i Fyen besuæret sig, at hand icke tor understaa sig imoed slig kongl. Befalling at tilstede mig nogen Opbyedelße till Fynboe Landtzting, førend ieg bringer rigtig Certification och Beuiiß fra Hans kongl. Maytz Skatkammer, att ieg ehr icke Hans kongl. Mayt. noget skyllig; huorfor ieg beder min Hoyæhrede Patron, Hans Ex-

cellentz, thienistvilligen, at hand ville beviiße mig den Villighet och lade mig meddeele en liiden Certification och Beviiß aff Hans May^{ts} Skattkammer, at ieg intet der ehr Hans May^{t} skyllig, och Hans Excellentz ville vere saa goed och den lade meddeele min Thiener met det første, at min Opbud kunde gaa for sig nu til førstkommendiß Landtzting, som er den 5 April; ellers er ieg om ald min Velfart. Jeg forblifuer igien, saa lenge ieg leffuer,

Hanß Excellentzis
thienistvilligster Thiener

Niels Lycke.
M. p p.

Datum Eleffuedt
d. 22 Martij 1665.

P. S. Jeg beder Ederß Excellentz for Gud Skyld, at min Thiener maatte met det allerførste bliffue expederit, at han icke skulle for lenge ophollis; thi min Opbud skall endelig skee til første Landtzting, som er den 5 April; ellers geraader ieg i største Uleilighet och kanskee om min Velferdt. Gud skal Eders Excellentz det igien rigelig belonne. Och beder E. Excellentz thienstvilligen, at hand vil holle altingist hoes sig selffuer, at min Forsett icke skal blifue kuldkast." (Udskrift: A Monseigneur Hannibal Comte de Sehested, Chevaillier de l'ordre de Elephant, Seignieur de Tybring, Iversnis & Weilegaard, Conseillier d'Estat, grand Thresorier & President de la Chambre de Finances de sa Majesté, tres humblement a Kopenhagen). Derudenpaa havde Hannibal Sehested blot skrevet: „Generall Procureuren vilde lade sig dette være recommanderet att efftersee och „saa viit rett och billigtt eractis," dett snareste mueligtt till endelig Certification befordre. Hanniball Sehs." (af Breve og Doc. til D. Ad.

Hist. paa kongl. Bibl. Fasc. 45 ved K. R.). Dette hans Nød- og Hjelpeanker glippede imidlertid, og dette hans forehavende Opbud gik paa en eller anden Maade (formodentlig fordi Generalprocureuren ikke „eragtede det for ret og billigt" at udstede Certificationen inden den berammede Frist) overstyr; og vi see endnu N. Lykke efter den Tid i de samme fortrykte Omstændigheder som forhen. 1668 pantsætter han saaledes en Gaard i Gamby, som skylder aarlig 1 Pd. Byg og 2 Mk. Ærredzpenge (hvorimod Cautionisten siger, at den bedrager i Hartkorn 4 Tdr.) til Trinitatis Kirke i Kjob. for 50 Rdl. Species; og maa derhos f. A. en Borger i Kjob., Henrik Nielsen Holst, desuden gaae i Caution for Pengene, fordi Kirkens Værge ikke kunde have Tilsyn med, om Gaarden blev holdt ved Hævd eller ikke. Og var det derhos denne Gaard, som det 1725 kostede Elvedgaards daværende Eier 200 Rdl. at indløse (jfr. 1683 og 1725). Saavel 1670 som 74 stillede Oberst Niels Lykke til „Elved" ifølge Listen over Rostjenesten i Fyen 1 Rytter (medd. af Lieut. v. Jahn). 1672 gjorde Oberst N. Lykke paa Elved (den Mand, der selv kun hængte ved med Kløerne) paa Oberstlieutenant Hendrik Harlofs Vegne Indførsel hos Sophie Høg paa Dallund. 1678 maatte han atter pantsætte en Gaard i S. Esterbolle til Rasmus Knudsen for 130 Sl. Dal. Men at han foruden disse enkelte Pantsættelser ogsaa i dette Tidsrum maa have solgt den ene Gaard af Godset efter den anden, skjønnes af den Omstændighed, at i de faa Aar, der forløb fra Matriklen af 1664 blev optagen og indtil den blev opsummeret, er Elvedgaards Gods svundet ind fra 299—6—2—2 til 94—3—=—= (Rug. 2, 2 Pag. 154), saa at der altsaa i denne korte Mellemtid maa være bortsolgt omtrent $\frac{2}{3}$ af samme. 1680 nævnes han og Malene

Gyldenstjerne vel endnu som Eiere af Elved (Atl. 6 Pag. 628, hvorimod Sonnen Erik ifølge Atl. 6 Pag. 636 allerede 1680 tilligemed 2 Fættere skulde være tiltraadt Skousbo); men 1681 er han allerede saavidt, at han maa give Mathias Broberg Pant i Hovedgaarden selv for 520 Rdl., og ved denne Leilighed har han uden Tvivl tillige (maaskee fordi bemeldte Pant var overladt Creditor til Brugelighed eller til Beboelse og Afbenyttelse) i sin høie Alderdom maattet flytte fra Elved til Skousbo, hvori han (eller maaskee snarere hans Søn Erik, Atl. 6 Pag. 636) havde arvet en Anpart efter sin Frues den 24 Decb. 1680 afdøde Moders, Lisbet Podebuskes, Død; thi ifølge A. Samsings Theatrum nob. Dan. døde han (ikke paa Elved, men) paa Skousbo, og denne Beretning er saameget mindre at betvivle, som Forfatteren allerede omtrent 30 Aar efter N. Lykkes Død blev Sognepræst i det nærliggende Kjølstrup (K. N.). At han forresten maa være død 1683 (skjøndt hans Dødsfald ikke omtales i Bircherods Dagbøger, hverken under 1682 eller 83), maa man deraf slutte, at hans Cautionist i Kjøb. (see 1688), i Anledning af dette hans Dødsfald og ifølge Kjøb. Bytingsdom af 1683, næstfølgende Aar (1684) for ham maatte betale Capital med Rente og Rentes Rente samt Omkostninger, som ialt beløb sig til 141 Rdl., og saaledes indfrie Obligationen paa den af N. Lykke til Trinitatis Kirke for 50 Rdl. Spec. pantsatte Gaard i Gamby; hvorpaa han 1685 transporterede Obligationen til Erlig og Velagte Mand, Anders Mortensen i Boffling, tilligemed den ham tilkommende Rettighed i Pantet, hvilket bemeldte Anders Mortensen ogsaa trolig tilholdt sig og 1689 bortfæstede dette „sit" (som han kalder det) Eiendoms Boel til en Karl paa Livstid mod 8 slette Daler i Landgilde- og Hovningspenge (see Mere 1725).

Niels Lykke havde forresten med sin sidste Frue 3 Sønner og 3 Døttre, af hvilke dog kun overlevede ham Sønnen Erik, som fik Skousbo og døde 1701 som Slægtens sidste Mand (han var ifølge Indskriften paa hans Kiste i Rynkeby Kirke født 15 Mai 1651 og døde som Eier af Skousbo og Ritmester ved Oberst Ahrenstorffs Regiment den 6 Marts 1701 (K. R.), og Datteren Helle Margrethe, som fik Elved og var gift med Jens Clausen Dyre.

Hvad nu Egnens eller Rugaards Amts Historie i Niels Lykkes Besiddelsestid af Elved, eller fra 1655 til 1683, er angaaende, da har jeg derom, foruden hvad som allerede i Rug. 2, 2 Pag. 33 sq. og 3, 1 Pag. 1 sq. findes anført, endvidere fundet Følgende antegnet:

1656 Dn. 1 Epiph. blev Jens Holstes Datters uægte Barn i Bogense Kirke christnet og til Barnefader udlagt „Ladfogten paa Elvid."

S. A. Dn. Reminisc. blev Johanne Søffrensdatter, „Fadebordspige" paa Sandager, viet til Poul Christensen i Bogense.

S. A. Dn. Cantate bleve Hans Jørgensen af Sønderborg og Dorthe Hansdatter, „Fruerpige paa Rugaard," i Bogense Kirke copulerede.

S. A. den 2 August blev Sognepræsten i Bogenses Søn Claus christnet; Fru Birgitte Krabbe til Enggaard holdt ham over Daaben, og blandt Fadd. vare Ritmester Levin v. Bülow, Erik Qvitzov paa Sandager og Jomfr. Ide Skinkel.

S. A. Dn. Oculi bar Jomfr. Birite Giøe et Barn i Sandager Kirke, og blandt Fadd. Henning Qvitzov.

S. A. Dn. Exaudi stod en gift Kone ibid. aabenbare Skrifte, for hendes Barn blev (fundet dødt) hos hende.

S. A. den 23 Novb. blev i Meilby Kirke publice absol-

veret Knud Jorgensen, som havde bedrevet Hoer med den Qvind, der efter sin Barnefødsel ombragte sig selv i den Brønd. „ohe!"

1657 Dn. Septuag. blev Henrik Henrikssen, Raadmand og Byfoged i Bogense, begraven.

S. A. den 15 Febr. blev (Capellanen i Bogenses) Hr. Jenses Datter Eleonore begraven i Kirkens Sacristie i sit 4de Aar.

S. A. den 27 Mai blev den forommeldte Hr. Jens Ibsens Søn Ib, som var hjemmedøbt, ført til Bogense Kirke.

S. A. Dn. 15 p. Tr. blev Claus Tiimss Datter Beate holdt til Daaben i Bogense af Fru Beate Lykke, og blandt Fadderne vare Maren (Sognepræstens) Mag. Hanses, Karen (Capellanens) Hr. Jenses og Catharina v. Achen.

S. A. Dn. 19 blev (Capellanens) Hr. Jenses eneste Søn, Ib Jensen, i Bogense Kirkes Capel begraven.

S. A. Dn. 2 Adv. blev lille Eleonore Jensdatter (formodentlig en Datter af Capellanen) i Bogense Kirke christnet; Jomfr. Ide Skinkel holdt hende til Daaben, og blandt Fadderne vare Niels Parsberg, Morten Skinkel, Borgermester Jens Jorgensen og Fru Maren Mormand.

S. A. bleve Borgermesteren i Bogense (altsaa Jens Jorgensen) og Anne sal. Henrik Hansens i Bogense Kirke copulerede.

S. A. Dn. 2 p. Tr. stod Karen Kichis aabenbare Skrifte i Guldbjerg Kirke og udlagde en Karl af Lundeherred, hvis Tilnavn og Opholdssted hun ikke vidste; „men hun løi baade for Gud og Menigheden."

S. A. den 16 Juni blev en Karl begraven ibid., som et Træ slog ihjel i Trauen Skov i hans 21 Aar.

S. A. den 10 Septb. blev et Pigebarn paa 5 Aar ibid. begravet, som døde af Børnepokker.

S. A. Dn. 24 p. Tr. stod et Ægtepar ibid. aabenbare Skrifte, fordi hun kom 15 Uger for tidlig.

S. A. den 3 Marts døde vor (ↄ: Sognepræsten i Eilbyes) hjertekjære Søn, Mathies Lauritzen, i sin Alders 4 Aar.

S. A. den 16 August er i den hellig Trefoldigheds Navn døbt og i Gud ved Vand og Aand omfødt vor (ↄ: Sognepræsten i Eilbyes) kjære Datter Gjertrud, som tilforn den 9 August var barnfødt. Fadderne: Magdalene Mag. Berthel Wichmands i Særslef, Fadebordspigen paa Sandagergaard o. s. v.

S. A. den 6 Octb. see Rug. 2, 2, 52.

1658 den 8 Febr. blev hæderlig og høilærde Mand, Mag. Hans Clausen Bang, Sognepræst for Bogense og Skouby og Provst i Skoubyherred, begraven i Bogense Kirkes Chor.

S. A. den 28 Marts holdt Aplone „Visiterers" et uægte Barn, som ingen Faddere havde, til Daabs i Bogense Kirke.

S. A. den 18 Juni blev Peder Jensen, „Byens Tjener," begraven paa Bogense Kirkegaard.

S. A. den 28 Novb. nævnes som Faddere til en Knapmagers Barn i Bogense Jacob „Var—rider" [1]) og Niels „Staldreng."

S. A. Dn. 2 p. Epiph. døbte jeg (siger Sognepræsten i Kaalshave ↄ: til Guldbjerg og Sandager) en Datter af Thomas Pedersen, som ikke endda var „vied til sin Qvind" (hvilket han først blev Dn. Trinit.), og derfor blev Barnet christnet

---

1) 1659 kaldes han Vaar—rider; det skulde dog vel ikke være Forrider eller maaskee snarere Fourcer.

„efter" Prædiken (saa at man altsaa skulde troe, at de ægte Børn bleve christnede før Prædiken; men han mener formodentlig: „efter Gudstjenesten"; thi det var en almindelig Skik, som man seer af alle Kirkebøger, at det uægte Barn ikke før den egentlige Kirketjeneste var til Ende maatte døbes).

S. A. **Dn. Oculi** begrov den samme Præst et Liig og Mariæ Bebudelsesdag et Ditto, hvilke Liig havde staaet i Sandager Kirke paa 4de Uge, fordi det havde været saa stor Frost, „at man ikke kunde grave i Jorden."

S. A. den 8 April stode Salvagarden her (ɔ: i Kaalshauge, hvor Præsten boede) og Salvagarden i Nevelsdrup Faddere til et Barn i Guldbjerg Kirke.

S. A. den 12 Septb. hensov vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) hjertekjære lille Datter, Catharina Lauritzdotter, i hendes Alders 7de Aar og blev begraven og nedsat i vor Frue Kirke i Odense den 16 Septb.

S. A. findes adskillige af Kirkebøgerne for Bogense, Guldbjerg, Eilby og Meilby Sogne uddragne Bidrag til den svenske Krigs Historie i Rug. 2, 2 Pag. 41, 49, 52, 53.

S. A. indeholder en af svenske Autoriteter optagen Fortegnelse over Lehnets Herregaarde (jfr. J. Brahes Dagb. Pag. 131) Følgende:

Rugaard:	Ryttertjeneste	708.	Hartkorn	1660.	Lehnsmand Jørgen Kaas.
Harridslefgd	——	45.	—	700.	Eier Laurids Ulfeld.
Enggaard	——	77.	—	257.	Eier Oluf Rosenkrantz.
Sandager	——	19½.	—	300.	Eier Erick Ovidzou.
Ellued	——	79.	—	296.	Eier Niels Lycke.
Langesøe	——	72.	—	189½.	Eier Fru Margrete Wentzin.
Margaard	——	11.	—	173½.	Eier Jomfr. Ingeborg Friis.
Oregaard	——	34.	—	531½.	Eier Henrik Rantzau.
Strøegods	——	3.	—	50.	Eier L. Biornsen.
Ditto	——	½.	—	8.	Eier Fr. Margrethe Strath (læs: Strale).

Dallund:	Rytterjeneste 29.	Hartkorn 448.	Eier Eiler Hoegh.
Lykkesborrig	—— 2.	— 32.	Eier Fr. Anne Brahe.

S. A. hedder det i en „Designation der adelichen Güther in Fühnen, von welchen d. 21 Decb. 1658 der (schwedische) Hr. Ober-Krieges Commissarius auf Befehl Ihrer hochfürstlichen Gnaden des Hrn. Pfalzgrafen den dritten Theil des darauf vorhandenen Getreides (reqvirirt und) ausgeschrieben hatt, — som følger:

Ellwed in Schouffbyherrit Hr. Nielsſ Lücken von 160 T. Rog, 90 T. Gärste und 50 T. Habere: 53½ R. 30 G. 16⅔ H.

Landtse (ɔ: Langesø) in Schouff. H. Fr. Margret Wensins von 40 T. R. und 120 T. Haberen: 13½ R. - G. 40 H.

Margaard in Sch. H. Jungfr. Ingeborgh Friesſ von 140 T. R., 100 T. Gärsten, 50 T. Habern: 46⅔ R. 33⅓ G. 16⅔ H.

Dallund in Sch. H. Hr. Eiler Höeg von 150 T. Rog, 75 T. Gärsten: 50 R. 25 G. - H.

1659 den 25 Febr. blev ærlig, viis og velfornemme Mand, Borgermester Jens Matzen, i Bogense Kirke begraven.

S. A. den 3 Marts blev en Qvinde, som døde i Johan „Kullmands" Ovn, begraven paa Kirkegaarden i Bogense.

S. A. den 27 Mai blev Meinert Melhop „Kirke Ringer" i Bogense Kirke begraven.

S. A. den 1 Juni blev i Bogense Kirke christnet Matthias Trompeteblæser (ved) velb. Anders Sandbjergs (Regiment, hans) Søn, som velb. Jomfr. Elisabeth Sandbjerg holdt til Daaben.

S. A. den 9 Septb. blev Mauritz Bendixen, Raadmand i Bogense, i Kirkens Nørre-Capel begraven (om hans Søn see Aug. 2, 2, 18).

S. A. den 11 Sept. blev Michel Smeds Datter christnet i Bogense Kirke; velb. Jomfr. Elisabeth Sandbjerg bar Bar-

net, og blandt Fadderne vare velb. Fru Ingeborg Krabbe, Fogden paa Harritzlefgaard og Fru Ide Qvitzovs Tjener.

S. A. den 23 Decb. blev hæderlig og vellærd Mand, Hr. Hans Ibsen, Capellan i Bogense, i Kirkens Sacristie ibid. begraven.

S. A. Dn. Septuag. var Jørgen „Lifffkyt" Fadder til Sandager Mollers Datter i Sandager Kirke.

S. A. den 23 Aug. viede jeg (ɔ: Sognepræsten i Kaalshauge) paa Enggaard en Kjøgemester, som hed Daniel Streich (om ham see Rug. 2, 2, 53), og „en" tydsk Qvindfolk, ved Navn Mariche Birche.

S. A. den 16 Septb. blev en Mand paa Sandager Kirkegaard begraven, som Rytterne ihjelsloge; see derom Rug. 2, 2, 49. (Herfra er en Aabning i Guldbjerg og Sandager Sognes Kirkebog; dog er der endnu skrevet noget Lidet deri, f. Ex. 3 Adv. Sond. og 3 Juledag paa Dansk, men ikke med den Haand, som forhen førte samme, saa at Sognepræsten allerede da synes at være død; thi fra 1660 har den nye Sognepræst, Hans Olufssen Hims eller Fangel, begyndt at føre Kirkebogen — paa Latin).

S. A. den 2 Aug. see Rug. 2, 2, 53.

S. A. den 2 Novb. født og den 7 Novb. hjemmedøbt vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) Datter Karen og den 14 Decb. i Kirken fremstillet, der hendes Moder gik i Kirke for Hr. Hans Olufssen i Kaalshave.

S. A. den 27 Novb. see Rug. 2, 2, 52.

S. A. den 28 Decb. see l. c.

1660 den 1 Jan. bleve (den ovenomtalte) Jacob Baarriders tvende Børn i Bogense Kirke christnede, hvoraf Oberst Johan Brockenhuses Frue holdt Sønnen og Capitainlieutenantens Frue Datteren.

S. A. fører den nye Sognepræst i Guldbjerg og Sandager sin Kirkebog paa Latin, men høist cursorisk og uordentligt; saaledes hedder det f. Ex. blandt Sponsalia: 1660. 5 Nov. Georgius Nicolai suæ Mariæ Japeti de Sandagergaardt; Nuptiæ factæ in „Alby."

S. A. den 2 Marts see Rug. 2, 2, 52.

S. A. den 4 April blev begraven paa Meilby Kirkegaard Lauritz Nielsen Krag, som døde paa Marken.

S. A. Palmesøndag see Rug. 2, 2 Pag. 53 (hvor den 25 Novb. bør udslettes).

S. A. den 4 S. efter Paaske see Rug. 2, 2, 53.

S. A. stod en Pige af Jullerup aabenbare Skrifte i Meilby Kirke, fordi hun laa i med en dansk Rytter af velb. Oberst Brockenhuses Regiment, til hvilken hun var trolovet.

Den 5 Aug. tordnede det i Eilby vel noget om Morgenen, men paa Eftermiddagen „med Forskrækkelse."

S. A. udvirkede Lehnsmanden Jørgen Kaas paa Rugaard et Forbud mod Namb med Hensyn til Lehnets Bønder i Anledning af deres Armod formedelst sidste Krig (Rug. 2, 2, 28).

Fra 1661 til 1680 er der i Bogense og Skouby Sognes Kirkebog aldeles Intet antegnet.

1661 begynder Sognepræsten i Kaalshave paany at føre Kirkebogen paa Dansk.

S. A. Dagen næst før S. Laurentii blev bemeldte Sognepræstes Datter Margrethe født; „hendes salig igienfødsels (ɔ: Daabs) dag var den 10de søndag effter trefoldigheds; Gud giffve hinde at nyde sin dobis krafft oc Perlen, som er Gud selff, at arffve effter hendis naffns liudelse."

S. A. den 5 Mai ere i Meilby Kirke sammenviede Hans Andersen Rold i Brynstrup og Mette Henningsdatter, „hvilke

have fortoldet hos Hans Busch, Consumptions Toldforvalter, efter derpaa given Seddels Formelding." (Besynderligt, at de skulde give Told, forend de bleve gifte).

S. A. den 7 Juli ligeledes et Par ibid., som erlagde i Told 24 ß.

S. A. den 1 Decb. ere til den hellige Daab fremstillede 2 Pigebørn i Eilby og 2 Pigebørn i Meilby Kirke, hvilke alle 4 ere kaldte Karen.

S. A. skjenkede Lehnsmanden paa Rugaard, Jørgen Kaas, Kalk og Disk til Veslinge Kirke (Boes. S. Beskrivelse).

1662 bleve Lehnene forandrede til Amter, og saaledes blev den hidtilværende Lehnsmand paa Rugaard fra nu af den første Amtmand i Rugaards Amt (Rug. 2, 2, 28).

S. A. Dn. 14 p. Tr. stod „Urtegaardsmanden" paa Enggaard Fadder til et Barn fra N. Esterboll i Sandager Kirke.

S. A. 3 Pentecostes var Henrik „Podemester" Fadder ibid.

S. A. den 30 Septb. Sognepræsten i Kolshaves Søn Hans født og den 8 Octb. døbt; hans Faddere Erik Qvitzov (paa Sandagergaard), M. Jesper i Brenderup (og Ore), Mag. Berthel Wichmand (i Særslef), Niels Lassen paa Dalum, Sognepræstens Broder (el. Svoger), Hr. Jacob Knudsen, Anne M. Niels Bangs (i Bogense?), Sognepræstens Moder, Maren Hr. Olufs, Abigael Hr. Nielses i Visloff, Dorrethe Hr. Anderses i Haarslef, Karen Hr. Peders i Sondersø og Maren Hr. Lauritzes i Eilby.

S. A. den 6 Martii blev vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) Datter Birte født, følgende Tirsdag hjemmedøbt og den 2 April i Kirken fremstillet; Fadderne vare: Hr. Anders Thomæsøn i Haarsleb, Hr. Niils Krag i Visleb, Jesper Lau-

ridsen Stampe, Skolemester paa „Elvid,“ og Karen Hr. Peders i Søndersø.

1663 den 28 Jan. bar Maren Hr. Laurses i Eilby et Barn fra N. Esterbøll i Sandager Kirke.

S. A. Dn. 16 p. Tr. blev i samme Kirke publice absolveret Bodel, som tjener paa Enggaard for „Fadebordspige“ og udlagde Ladefogden ibid. til Barnefader.

S. A. den 22 Mai blev i Meilby Kirke begraven vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) kjære Datter, Karen Lauritzdatter, i sit 4de Aar og prædiket (over hende) af Hr. Hans i Kaalshauge.

S. A. til 1664 udarbeidede Landets nye Amtmænd, enhver for sit Amt og altsaa Jørgen Kaas for Rugaards Amt, den saakaldte gamle Matrikel (Rug. 2, 2, 28).

1664 den 6 Decb. meddeler Sognepræsten i Kaalshave en Bondepige af sit Sogn et udførligt Skudsmaal „paa Latin“ til en Nabopræst, Hr. Severinus Petri, at der Intet var ham vitterligt, der kunde være til Hinder for at hun jo kunde indlade sig i Ægteskab og i hans Sogn blive viet. Og lignende „latinske“ Attester, snart i den ene og snart i den anden Anledning, har bemeldte Sognepræst af og til i sin Kirkebog indført og kalder i en af dem sin Kirke ecclesia aurimontana (ɔ: Guldbjerg Kirke).

S. A. den 19 Decb. blev min (ɔ: bemeldte Sognepræstes) Datter Maren født og døbt den 3 Juledag i Guldbjerg Kirke.

S. A. den 7 Febr. var Byrge Christenson, Foged paa Sandagergaard, Fadder i Eilby Kirke.

S. A. den 23 Marts blev vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) kjære Barn begravet, som blev dødfødt den 19 Marts; og (hvad det Besynderligste er) ogsaa over det blev der præ=

vikket af Dn. Johanne Olavio (ɔ: Hans Oluffsen) i Kaals-have over Text Gen. 17: ero Deus tuus & seminis tui.

S. A. den 27 Marts bar velbaarne Jomfru Margrethe Lange paa Sandagergaard et Barn fra Kile i Eilby Kirke, og Hans Thomæson, Skolemester paa Sandagergaard, samt den ovenomtalte Foged ibid. vare Faddere.

S. A. den 31 Juli døde Sognepræsten i Eilby, Hr. Lauritz Matzon, blev begraven i Meilby Kirke den 8 Aug. og efterlod som Enke Maren Clausdatter.

S. A. Dn. 12 p. Tr. blev Hr. Rasmus Matzon kaldet til Sognepræst i Eilby og Dn. 19 p. Tr. introduceret af Provsten, Mag. Berthel Wichmand (i Særslef).

1665 den 10 Decb. udlagt til Barnefader i Bogense K. Offuerste Ahrenstorf til Harritzlefgaard, hans Tjener.

S. A. Dn. Trinit. stod en Pige aabenbare Skrifte i Eilby Kirke, som udlagde til Barnefader en Karl, „men vidste ikke, hveden han kom, eller hvor han drog hen."

1666 Dn. 1 Tr. vare Byrge Christenson, Foged paa Sandagergaard, og 2 af Fruens Piger ibid. Faddere til et Barn fra N. Esterboll i Sandager Kirke.

S. A. S. Hans Dag blev jeg (ɔ: Sognepræsten i Eilby) med min Kjæreste, hæderlig, dydig og gudfrygtig Matrone Maren Clausdatter (altsaa hans Antecessors Enke), i Eilby Kirke sammenviet.

S. A. begynder Særslef Sogns Kirkebog, altsaa Aaret efterat Hans Bang var bleven Sognepræst.

1667 den 10 Marts blev min (ɔ: Sognepræsten i Kolshaves) Søn Oluf født og døbt Dn. Lætare.

S. A. stode Jep Jørgensen og hans Kone af S. Esterboll aabenbare Skrifte i Særslef Kirke, fordi hun kom for tidlig.

1668 den 22 Septb. er vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) Søn Lauritz født og Dagen efter hjemmedøbt, samt den 4 Octb. i Guds Menighed fremstillet.

S. A. **Dn. 1 p. Epiph.** blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Søn Berthel døbt, og blandt Fadd. Bispen og Landsdommer Jens Lassen paa Dalum.

S. A. stod Dines Jørgensens Hustru af S. Esterbøll aabenbare Skrifte i Særslef Kirke, fordi hun laa sit Barn ihjel.

1669 den 23 Jan. blev min (ɔ: Sognepræsten i Kaalshaves) Søn Dinitz født og døbt **Dn. Septuag.** i Guldbjerg Kirke. Hans Faddere Hr. Oberst Henning Qvitzov til Qvitzovsholm, Hr. Hans Bang Nielsen, Hr. Hans Juel, velb. Jomfr. Ide Skinkel, velb. Jomfr. Ane Margrethe Qvitzov ꝛc.

S. A. den 27 Juni stode et Par Ægtefolk fra Lunde „efter vor ærværdige Hr. Bispops Befaling" aabenbare Skrifte i Eilby Kirke for deres Barn, som de havde ligget ihjel.

S. A. **Dn. Lætare** blev Christian Nielsens Datter af S. Esterbøll i Særslef Kirke christnet, og blandt Fadd. Hr. Hans Oluffsen i Kaalshauge, Jens Andersen paa Enggaard og Oluf Mortensen, Forvalter paa „Elffved."

S. A. **Dn. 2 p. Pasch.** blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Datter, Anna Maria, døbt, og blandt Fadderne Lehnsmanden paa Rugaard, Jørgen Kaas.

1670 **Dn. 20 p. Tr.** var Niels Knudsen, Præceptor paa Enggaard, Fadder til et Barn fra Smidstrup i Guldbjerg Kirke.

S. A. **Dn. Esto mihi** stod Borgermester Hans Jørgensen i Bogense Fadder i Meilby Kirke, og hans Datter bar Barnet, som var Smedens ibid.

S. A. S. Mathiæ Dag er vor (ↄ: Sognepræsten i Eilbyes) Søn Hans født og igjenfødt (ↄ: døbt) den 6 Marts i Eilby Kirke; hans Faddere vare Provsten i Skoubyherred, Hr. Hans Sperling i Bogense, Hr. Niels Krag i Visleb, Jacobus Kock, Skolemester paa Enggaard, Karen Hr. Peders i Sønderſø og Ana Hr. Hans Bangs i Særslef.

S. A. den 2 April sov vor (ↄ: Sognepræsten i Eilbyes) lille hjertekjære Søn, Hans Rasmuson, sødelig og sagtelig bort i Herren og blev begraven den 8 April (jfr. S. Mathiæ Dag supra).

S. A. den 2 Octb. stod en Kone i Jullerup aabenbare Skrifte i Meilby Kirke efter vor ærværdige Hr. Biskops Befaling, fordi hun havde ligget sit Barn ihjel.

S. A. Dn. 10 p. Tr. blev Rasmus Nielsen af Kostersløf, „hominis trium litterarum,“ [1]) hans Søn christnet i Særsløf Kirke; Kirkeværgerens Kone i Esterboll maatte endelig bære det, „attamen“ hun ikke gjerne vilde; hvorpaa 10 Faddere opregnes, hvortil er føiet: „non erant plures nec pauciores huius infantis sponsores.“

S. A. Dn. 1 Adv. blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Datter, Maria Elisabeth, døbt, og blandt Fadd. Hr. Peder Nielsen i Sønderſø.

1671 Dn. Sexagesima var en Cornelis Lerche Fadder til Degnens, Jens Hansøns, Søn i Guldbjerg Kirke.

S. A. den 1 Juni blev min (ↄ: Sognepræsten i Kaalshaves) Søn Ove født og christnet den 7 Juni; blandt hans Fadd. vare Hr. Niels Krag, Hr. Ernst Günther Helm, Niels Bang og Elsebe, Claus Raskis af Nyborg.

S. A. den 23 Marts blev vor (ↄ: Sognepræsten i Eil-

---

[1]) Formodentlig det Latinske: fur eller det Danske: Tyv.

byes) hjertekjære Søn Madz født og igjenfødt ved den hellige Daabs Pagt den 2 April i Eilby Kirke. Fadd. vare Hr. Hans Oluffsen i Kaalshave, Niss Frederiksen, Skriver paa Rugaard ꝛc.

S. A. Dn. 11 p. Tr. bar velbaarne Jomfru Mette Frises Pige paa Margaard et Barn i Særslef Kirke.

1672 den 29 Febr. døde min (ↄ: Sognepræsten i Kaalshaves) sal. Hustru, Heilvig Hansdatter, og blev begraven den 7 Marts i hendes Alders 33 Aar.

S. A. maa han selv være død (men har dog endnu s. A. den 16, 18 og 19 S. efter Trinit. skrevet i Kirkebogen); thi næste Aar føres Kirkebogen af en ganske anden Haand.

S. A. Dn. Esto mihi „undergave tvende Personer under velb. Erich Bildes Compagnie sig Kirkens Disciplin" og stode aabenbare Skrifte i Meilby Kirke for Leiermaal, hvorpaa de samme Dag bleve trolovede, den 17 Marts i den hellige Ægteskabs „Stat" sammenviede, og den 24 Marts deres Barn christnet.

S. A. Søndag mellem Juul og Nytaar blev Lauritz Jørgensen fra Kile paa Eilby Kirkegaard begraven, som blev funden død paa Bogense Bro lille Juleaften.

1673 Dn. 1 Epiph. blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Datter Anna døbt, og blandt Fadd. var Provsten, Hr. Hans Jacobsen Sperling i Bogense.

S. A. Dn. Trinitatis bar „Præstens Qvinde" Anne, Hr. Hans Bangs i Særslef (hun kaldes længere hen sub festo Michaelis „Anna Erichsdatter" og Dn. 11 Adv. „Præstequinden" Anne Hr. Hanses) et Barn fra Slagstrup i Særslef Kirke.

1674 Dn. 4 p. Epiph. bar Anna, Hr. Hans Bangs i Særslef, et Barn fra Reveldrup i Guldbjerg Kirke.

S. A. den 14 Oct. stode et Par Ægtefolk af Lunde aabenbare Skrifte i Eilby Kirke, formedelst hun var kommen XI Uger for tidlig.

S. A. Dn. Esto mihi bar Lieut. Jorgen Christen Riis i Brandholt, „hans Qvinde," et Barn fra S. Esterboll i Særslef Kirke.

S. A. Dn. 3 Adv. blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Datter, Barbra Cathrine, dobt, og blandt Fadderne Hr. Niels Bang i Kaalshave.

S. A. blev der gjort Afbigt af Prædikestolen i Særslef for en ung Karl, der tjente i Brunlund, fordi han for længe havde entholdet sig fra Alterens Sacramente.

1675 Dn. Reminiscere bar velbaarne Jomfr. Kirsten Munchis et Barn fra Revelдrup i Guldbjerg Kirke.

1676 den 8 April blev vor (o: Sognepræsten i Eilbyes) hjertekjære Datter fodt, s. D. dobt og kaldt Anna og den 28 Mai fremstillet for Gud og Menigheden i Eilby Kirke; hendes Fadd. vare Hr. Hans Sperling i Bogense, Pernille, Hr. Niels Bangs i Kaalshave, Anna Rasmusdatter, Hr. Peders i Sonderso.

S. A. den 11 Juni bleve en Karl i Kile og hans trolovede Fæstemo publice absolverede i Eilby Kirke, „formedelst indbyrdes syndig Bedrift mod det 6te Bud for deres Trolovelse," og derpaa den 25 Juni viede.

S. A. fest. Joh. Bapt. blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Datter, Else Catharina, dobt, og blandt Fadd. Hr. Hans Rasmus Madson i Eilby.

1677, 3 Paaskedag bar velb. Jomfr. Anne Krabbe Qvidzou paa Sandagergaard Mollerens Barn af Sandager Molle.

S. A. den 12 Marts blev i Eilby „Kirke" begraven Ras-

mus Jespersen Smid, en gammel Studiosus, som døde Fredagen tilforn i Eilby Præstegaard An. æt. 67.

S. A. den 2 Mai sov vor (ɔ: Sognepræsten i Eilbyes) mindste hjertekjære Datter, Anna Rasmusdatter (see 8 April 1676) sødelig og salig bort i Herren og blev begraven den 9 Mai efterat have levet i denne Jammerdal 1 Aar, 3 Uger og 4 Dage.

S. A. Dn. 1 Adv. bleve i Eilby Kirke et Par Folk sammenviede, som beboe et Huus i Eilby „paa Baron Putbuschis Stafn."

1678 den 18 Marts døde den høiædle Hr. Oberst Erich Qvitzov til Sandager og blev begraven i folkerig Forsamling den 23 April i Sandager Kirke.

S. A. Dn. 3 Trin. stod en Kone fra Bøgelund i samme Sogn Skrifte, for hendes Barn blev (dødt) hos hende.

S. A. Dn. 8 p. Tr, bar Pernille (Sognepræsten i Kaalshaves) Hr. Niels Bangs et Barn fra Bøgelund ibid.

S. A. Dn. 16 p. Tr. stode Hr. Rasmus Madtzon i Eilby og Jacob Hjort sammesteds Faddere til Niels Søffrensens Barn paa Sandagergaard.

S. A. den 1 Aug. blev Sognepræsten i Særslef, Hr. Hans Bangs, Søn, Niels Bang, døbt.

1679 den 21 Mai blev min (ɔ: Sognepræsten i Kaalshaves) lille Søn, Jens Madtzøn Bang, begraven i Guldbjerg Kirke.

S. A. vare Anna Jensdatter, Præstekonens (i Kaalshave) Søster, og Frands Nielsen, „Præstens Svend," Faddere til et Barn fra Smidstrup i Guldbjerg Kirke.

S. A. den 4 Marts hensov sødelig i Herren vor (ɔ: Sognepræsten Eilbyes) hjertekjære Datter, Maren Lauritzdatter, efterat hav levet i denne synde- og sukkefulde Ver-

den 29 Aar, 4 Maaneder og nogle Dage; og stod hendes Begravelse den 17 Marts.

1680 den 14 Jan. stode Anne Krabbe Qvidtzov, Hr. Hans Bang i Særslef og Pernille, Hr. Niels Bangs i Kaalshauge, Faddere til Niels Soffrensens Datter paa Sandagergaard.

S. A. den 27 Febr. blev Corfitz Nielsen, Borgermester Niels Thomæsons Søn paa Enggaard, begraven i Sandager Kirke.

S. A. Dn. 6 Tr. stod Thomas Poffvelsen i samme Sogn Skrifte, forbi han nogle Aar havde entholdet sig fra det høiværdige Alterens Sacramente.

S. A. den 15 Novb. blev Borgermester Niels Thomæson paa Enggaard begraven i Sandager Kirke (jfr. den 27 Febr. supra).

S. A. den 11 Novb. blev ærlige og velbyrdige Fru Ide Qvitzov hensat i Bogense Kirke, men strax derefterført til sin Begravelse i Veblinge Kirke.

1681 den 28 Novb. blev sal. Borgermester Hans Jørgensen i Bogense i Byens Kirke begraven i sit 69 Aar.

S. A. den 2 Decb. bleve ædle og velbaarne Ventzel Frederich v. Redder og ædle og velbaarne Jomfru Anna Sophia Qvitzov viede i Bogense Kirke.

S. A. den 8 Octb. stode et Par unge trolovede Folk fra Jullerup aabenbare Skrifte i Meilby Kirke for Leiermaal og bleve derpaa den 12 Octb. viede.

1682 i Decb. blev (formodentlig den ovenomtalte) Lieut. Redders Datter Ide ført til Bogense Kirke og der frembaaren af Fru Susanne Juel.

S. A. Dn. 16 Tr. bar velbaarne Jomfru Beate Oldeland paa Harritzlefgaard en Bødkers Barn i Skouby Kirke, og Fru Helvig Kruses Pige stod hos.

S. A. Dn. 18 Tr. bleve Hans Nielsen „Staldbreng" (ↄ: Rideknægt) og Johanne Jacobsdatter copulerede i Skouby Kirke.

S. A. blev Hr. Knud Gregersen Krag Capellan hos Hr. Peder Nielsen i Søndersø.

1683 bar Landsdommer Lassons „Fadeburspige" (paa Harritzlefgaard) Key Heinsons Barn af Harritzlefgaard i Skouby Kirke, og Niels „Kjeldersvend" var Fadder.

S. A. den 4 April blev velbaarne Jomfru Regitze v. Pappenheim bortsat (ɔ: bisat) i Sandager Kirke.

S. A. Dn. 3 Adv. stod Niels Hansens Kone i N. Esterbøll aabenbare Skrifte i Sandager Kirke for „hendis tiuffveri" (altsaa en ny Aarsag til Skrifte).

Rettelser:

Pag. 4 L. 22 opmærlsom l. opmærksom
— 8 L. 28 ved l. med
— 9 L. 29 Brugmænnerne l. Brüggmænnerne
— 16 L. 13 Vöd l. Vud
— 17 L. 26 Viernemose l. Viernemose)
— 18 L. 21 derfor l. derhos
— 19 L. 10 Jijn l. Jyn
— — L. 20 Stene, l. Stene;
— — L. 26 endnn l. endnu
— 29 L. 18 Sidste l. Første
— 30 L. 30 5 Kastanietræer l. Kastanietræer
— 32 L. 27 Höfudgaard l. Höfudgard
— 33 L. 26 Vædested l. Vadested
— 34 L. 23 Borgermester l. Borgemester
— 35 L. 4 Besiddelse l. Besiddelser
— 41 L. 12 Borgermester l. Borgemester
Pag. 43 L. 6 76, l. 76;
— — L. 7 79, l. 79;
— 47 L. 28 Dr., Dorothea l. Christian den 1ste
— 56 L. 28 wuder= l. wnder=
— 59 L. 4 tilligemed l. tilligemed i
— — L. 9 tilbiude l. tilbinde
— — L. 30 Rassmus l. Rossmus
— 69 L. 4 føre, l. føre
— 88 L. 15 samme l. homme
— 94 L. 1 Wies. l. Wiel.
— 97 L. 20 Rng. l. Rug.
— 104 L. 23 tilføies efter Parenthesen: en, om hvilken det hedder,
— 105 L. 6 Kaagerød l. Kaagerøds
— — L. 21 det l. den
— — L. 24 det l. den
— — ibid. det l. den
— 140 L. 26 det l. den
— 141 L. 24 det l. den
— 150 L. 24 det l. den